

દેશી નામાની પદ્ધતિ.

(પ્રથમ પુસ્તક.)

રચનાર,

પ્રેમચંદ કરમચંદ શાહ.

હેડમાસ્તર, કાઠિઆવાડ બારટન ફિમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજ.

રાજકોટ.

આવૃત્તિ ચોથી.

PRINTED AT THE UNION PRINTING PRESS-Ahmedabad.

સંવત ૧૯૪૫. સન ૧૮૮૯.

કિંમત ચાર આના.

अर्पणपत्रिका.

મહેરબાન મુરબ્બી શ્રી રાવબહાદુર ગોપાળજીભાઈ
સુરભાઈ દેશાઈ, ફેલો ઓફ્ ધી યુનિવર્સિટી બૉમ્બે.

આસિસ્ટંટ એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેકટર સાહેબ,
પ્રાંત—કાઠિઆવાડ.

આપે અતિશ્રમ લેઇને આ પ્રાંતના કેળવણીખાતાને
હાલની પ્રફુલિત સ્થિતિમાં આણ્યું તેમજ બી-
જાં પણ જનસમુદનાં કલ્યાણાર્થે અનેક
કામો કર્યાં તેમ છતાં આપનો મિલ-
નસાર સ્વભાવ, વિદ્વતા, અને
મારા ઉપરની નિઃસ્વાર્થી
કૃપાના પ્રવાહમાં તલ્લિન
થઈ આ લઘુ પુસ્તક
ઘણીજ નમ્રતાથી
આપને અર્પ-
ણ કરૂંછું.

સેવક,
પ્રેમચંદ કરમચંદ શાહ.

પહેલી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

દુનિઆનો વ્યવહાર આપલે કર્યા વગર ચાલતો નથી, જો માણસોએ એવો વ્યવહાર રાખ્યો ન હોત તો દુનિઆ આજે આવી સ્થિતિમાં હોત નહિ. આપલેના વ્યવહારની સાથે નામું રાખવાની જરૂર પડેછે, કેમકે નામું ન રાખે તો અરસ્પરસ શું લે'ણું દેણું છે તે માલમ પડે નહિ. નામું રાખવું એટલુંજ બસ નથી પણ તે બરાબર ચોખ્ખું રાખવું જોઇએ, નહિતો કોઈ વખત સરતચુકથી એક બીજામાં મોટો વિરોધ થઇ પડે છે. કહેવત છે કે **"ઉંટે ચડી ઉંઘવું ને સંભારી નામું લખવું"** એ બંને મહા જોખમકારી છે. ઉંટપર ચડી ઉંઘનાર માણસ પડયા વગર રહે નહિ, તેમ તરત નામું ન માંડતાં પાછળથી સંભારી સંભારી નામું લખનાર ભૂલ્યા વગર રહેજ નહિ. એકાદ બે માણસ સાથે થયેલું લેવડદેવડ યાદ રહેતું નથી તો ઘણા જણ સાથે થયેલું લેવડદેવડ યાદ કેમ રહે? માટે તરત નામું માંડવાની ટેવ રાખવી જોઈએ.

નામાંકિત બુયર કહેછે કે " જેની કમાઈ ખર્ચ કરતાં વધારે તે શ્રીમંત અને જેનો ખર્ચ કમાઇ કરતાં વધારે તે "ગરીબ". આજ વાકય કહી આપે છે કે દરેક માણસને પોતાનાં ઉપજ ખર્ચ જાણવાની જરૂર છે એ જાણ્યા વગર ખર્ચ કરવાથી અંતે પસ્તાવું પડેછે. ઉપજ ખર્ચને નિયમિત રાખવાને દરેક માણસને નામાની જરૂર છે.

દેશી નામામાં એકજ જાતના ચોપડા રાખવામાં આવતા નથી, પણ ધંધા પરત્વે જૂદી જૂદી જાતના ચોપડા રખાયછે. જેમકે સરાફી નામાના જૂદા, દલાલોના જૂદા, કબાલો કરનારના જૂદા, કાપડીઆના જૂદા, ફડીઆના જૂદા, ગાંધીના જૂદા, નેસ્તીના જૂદા, ઇ૦ એટલુંજ નહિ પણ એકજ જાતના નાના મોટા વેપારીમાં પણ નામું રાખવાની તરેહ જૂદી જૂદી છે. આવા વિષયનું વગર અનુભવે નિશાળોમાં સંપૂર્ણ જ્ઞાન આપવું એ બનવું અશકય છે. આ પરથી આ વિષય નિશાળોમાં ચલાવી શકાયજ નહિ એમ નથી. સઘળા ધંધામાં નામું લખવાનાં મૂળતત્વો એકજ છે. એ મૂળતત્વો તે, જમાખર્ચ લખવાની પદ્ધતિના નિયમો સમજવા. જેને એ મૂળતત્વોનું સારૂં જ્ઞાન છે તે થોડી મહેનતે દરેક ધંધાને લાયક નામું લખનાર થઈ શકેછે. આ પરથી સરકારે નામાના મૂળતત્વોનું જ્ઞાન આપવાને નિશાળોમાં રોજમેળ ખાતાવહીનો વિષય દાખલ કરેલો છે.

સાધારણ વ્યવહારનું નામું લખવાના વિષયપર સરકારી એકે ચોપડી

નથી. તેમ હાલમાં ખાનગી ગૃહસ્થો તરફથી થતાં ને થયેલાં પુસ્તકો આવી ઢબપર નથી એમ મારા જાણવામાં આવ્યાથી ઘણી મુદતની મારી ઈચ્છા, આ ખોટ પૂરી પાડવાની હતી તે પૂરી પાડી છે. તેમજ સરાફી નામું ઈ૦ લખવાને જોઇતી માહેતી મળે તેને માટે પણ આ પુસ્તકમાં જરૂરની ગોઠવણ કરી છે.

આ વિષયનો મને જાતે અનુભવ છે, છતાં આ પુસ્તક કોઇ પણ રીતે કોઈ પણ કારણસર અપૂર્ણ રહે નહિ તેને માટે આ વિષયના કેટલાક જાણીના સદ્દગૃહસ્થો જેવાકે દેશી સરાફો ઇ૦ ની સલાહ આ વિષય લખવામાં લીધેલી છે.

મરાઠીમાં સરકારે "જમાખર્ચની પદ્ધતિ" એ નામનું પુસ્તક ઘણી મુદતથી રચાવેલુંછે, તે પુસ્તક મને આ વિષય લખવામાં ઘણું સહાયભૂત થયેલુંછે, માટે તેના કર્તાનો હું ઉપકાર માનુંછું. તેમ આ પુસ્તક અથથી તે ઇતિ સુધી ધ્યાનપૂર્વક તપાશી મને કેટલીક સૂચના ગોંડલ સ્ટેટના માજી એકાઉંટંટ રા. રા. જેઠાલાલ પુરૂષોતમ વ્યાસે કરી તેને માટે હું તેમનો ઘણો આભારી છું.

આ ચોપડીનો લાભ ગરીબો પણ લેઇ શકે, તેને માટે વિષયનો સમાવેશ થોડા કદમાં ઘણો કરી કિમ્મત પણ ઘણી ઓછી રાખી છે.

બીજી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

પહેલી આવૃત્તિ કરતાં આ આવૃત્તિમાં વ્યાજ કાઢવાની જૂદીજૂદી રીતો, તેના નમુના, તથા ભરતીયું, હુંડી અને પેંઠલેખ વિશેષ આપવામાં આવ્યા છે. વળી જમા ખર્ચના જેજે નિયમો આપેલાછે તે નિયમોનાં ઉદાહરણ કયા મનોયત્નની કઈ રકમમાંછે તે સાંકળી બતાવ્યું છે કે જેથી શીખનારને સુગમતા થાય. આ સિવાય કેટલોક સુધારો કરવામાં આવ્યોછે. પ્રથમ આવૃત્તિમાં સરકારી નામા સંબંધી કેટલીક સૂચના આપી હતી, તે દેશીનામામાં જરૂરની ન ધારી આ આવૃત્તિમાં કાઢી નાખીછે.

શીખવવાની રીત.

૧. શરૂઆતમાં રોજમેળના સામાન્ય નિયમો વિષે નીચેને ક્રમે પાઠ આપવા.

પાઠ ૧લો.—કાગળના સળ કેમ પાડવા, ચોપડો કેમ બાંધવો, રોજમેળ તે શું, તેનું મથાળું કેમ લખવું, મેળ કેમ દોરવો, જમા ઉધાર તે શું, તે કારણ સહિત સમજાવવું.

પાઠ ૨જો.—સિલક કેમ જમા કરવી, રોકડ રકમની આપલે કેમ લખવી ને સિલક શી રીતે કાઢવી તે સમજાવવું.

પાઠ ૩જો.—ઘર ખર્ચખાતું, ધર્માદાખાતું, ચાંલ્લાખાતું, ઘરેણાખાતું, એ ખાતે રોકડેથી થયેલો ખર્ચ લખતાં શીખવવું.

પાઠ ૪થો.—જૂદી જૂદી જાતના વટાવની વાત શીખવવી.

પાઠ ૫ મો.—ખરીદવકરા ખાતું શીખવવું. શરૂઆતમાં જાતવાર જૂદાં ખાતાં પડાવવાં, પાછળથી એક કર્યાથી શો લાભ કે નુકશાન તે શીખવવું.

પાઠ ૬ઠો.— જમાખર્ચી રકમનું ખરીદવકરાખાતું શીખવવું.

પાઠ ૭મો.—માલના ખરીદવકરામાં થોડા પૈસા આપ્યા હોય કે આવ્યા હોય તેનું નામું શીખવવું.

પાઠ ૮મો.—ખાતાવહીની જરૂરીઆત ને ખતવતાં શીખવવું.

૨. હવે આ વિષય ફરી ચોપડીને ક્રમે ચલાવવો. નિયમ સમજાવી દાખલા આપવા કરતાં દાખલાઓ શીખવી તે પરથી નિયમ કઢાવી તે કરવા આપવો, તેથી નિયમો ઝટ પાકા થાયછે. એક નિયમ પાકો થાયત્યારે બીજો શીખવવો. દાખલાઓમાં નામ વર્ગના છોકરાઓનાં લેવાં કે અરસ્પરસ થયેલો વ્યવહાર બરાબર સમજણ પડે. જેમ જેમ વિષય આગળ ચાલતો જાય તેમ તેમ પાછલા નિયમો પાકા થાય તેને માટે તે નિયમોનો પણ ઉપયોગ કરવો પડે તેવાં મનોયત્ન આપવાં. ખાતાવહી દરરોજની દરરોજ ખતવાવવી.

૩. હુંડીનું નામું શીખવતા પહેલાં તે લખતાં શીખવવી.

૪. ખાતાવહી પરથી વ્યાજ કાઢતાં શીખવવું. વ્યાજ શીખવવાનો ક્રમઃ–૧. પેટાં પૂર્યા વગર, ૨. કાપી, ૩. જમા ઉધાર જૂદી તેરીખનું, ૪. વારોવારીઉં, ૫. કાંધાનું. વ્યાજ આવડયા પછી તેનું જમાખર્ચ રોજમેળમાં નાખતાં શીખવવું.

૫. ખાતાં માંડીવાળતાં શીખવવાં. (અચડમેળમાં કહ્યા મુજબ).

૬. સરવાયું કાઢતાં શીખવવું.

૭. નવી સાલની ખાતાવહીમાં ખાતાં તાણતાં શીખવવું.

૮. પ્રથમ ભાગ શીખવી રહ્યા પછી પરીક્ષા માટે મનોયત્ન આપવાં તેમાં રોજમેળ બદલે આવરો લખાવવો. આ હેતુથી અમે પરીક્ષાનું મનોયત્ન આવરામાં બાજા ભાગમાં લખેલું છે. **ગ્રંથકર્ત્તા.**

અનુક્રમણિકા.

૪૧૩૭

ભાગ ૧ લો.

ખાતાવહી.

વ્યાજવહી.

સરવાયું.

ભાગ ૨ જો

દેશીનામાની પધ્ધતિ.

(પ્રથમ પુસ્તક)

ભાગ ૧ લો.

૧. વેપારીલોકો જે ચોપડા બાંધે છે, તેમાં ઘણું કરીને એક કાગળનાં ત્રણ અગર છ પાનાં પાડે છે. દરેક કાગળમાં ચચ્ચાર સળ પાડે છે, પણ કેટલીક વખત કાગળ નાના હોવાથી ત્રણ ત્રણ સળ પાડે છે. સળનો ઉપયોગ લખાણની લીટીઓ નીયમિત રાખવાનો છે. કેટલાક વેપારી ચોપડા માથા દોરાથી બાંધેછે, ને કેટલાક વચમાં દોરો નાખી બાંધે છે. માથે દોરાવાળા ચોપડામાંથી પાનાં કાઢી નાખવાં હોય તો સહેલથી કાઢી નંખાય છે, માટે માથે દોરાના ચોપડા રાખવા એ સારા સાહુકારો પસંદ કરતાં નથી. ચોપડામાં કાગળ દેશી વાપરે છે, કેમકે તે ટકાઉ વધારે છે. હાલમાં હલકા ચોપડાઓમાં ફુલસકેપ કાગળનો વાવર થવા લાગ્યો છે.

૨. બીજા માણસ પાસેથી રોકડ અથવા બીજી રીતે જે પૈસા આપણી પાસે આવે તેનું નામ **જમા**, અને આપણી પાસેથી રોકડ અથવા બીજી રીતે જે પૈસા બીજા પાસે જાય તેનું નામ **ખર્ચ.** (ખર્ચ તરફની રકમને ખાતે, નામે, અથવા ઉધાર પણ કહેછે).

૩. જમા અને ખર્ચના સાધારણ વેપારીને મુખ્ય ચાર ચોપડા છે. તેનાં નામ,—(૧) **સુડીઉં** (ધડીઉં, દનીઉં), (૨) **રોજમેળ,** (૩) **ખાતાવહી,** (૪) **વ્યાજવહી.**

સુડીઉં:—જમા અથવા ખર્ચ થતાંજ તુરતા તુરત જે ચોપડામાં લખી રાખે છે, અને જે પરથી રોજમેળ તૈયાર કરવામાં આવે છે તે. એમાં રોકડની રકમો ખાતાદારને માથે ભરે છે, ને રોકડ સિવાયની રકમો પેટામાં રહેવા દેછે, તથા તે રકમોને બીજી બાજુએ જમા કે ઉધાર કરતા નથી; આથી કરીને સિલક કાઢવાને હરકત પડતી નથી.

રોજમેળ:—સુડીઆ તથા વ્યાજવહી પરથી એકંદર જમા ખરચ

નામું રાખવાનો ચોપડો. એમાં રોકડ સિવાયની રકમો પણ ખાતાદારને માથે ભરી તેને બીજી બાજુએ જમા કે ઉધાર કરી તે પછી સિલક કાઢવામાં આવે છે.

ખાતાવહી:—રોજમેળ ઉપરથી ખાતાવાર રકમો ખતવવાનો ચોપડો

વ્યાજવહી:—ખાતાવહી ઉપરથી વ્યાજુ ખાતાનો વ્યાજ કાઢવાનો ચોપડો.

રોજમેળ.

૪. આપણી પાસે સિલક કેટલી, અને કયા આસામી તરફથી કેટલી મળી, અને શા માટે મળી; તથા આપણે બીજાને કેટલા પૈસા આપ્યા, ને તે શા વાસ્તે; એ રોજમેળ પરથી વિગતવાર સમજાય છે.

૫. રોજમેળના પાનાના ઉભા બે ભાગ કરી તેમાંથી ડાબી બાજુના ભાગમાં સિલક નીચે જમા, અને જમણી બાજુએ ખર્ચ (ઉધાર) લખાય છે.

૬. નવા વર્ષ માટે રોજમેળ કાર્તક શુદ ૧ થી શરૂ કરી આસો વદ ૦)) સુધી વર્ષ ગણે છે. *

૭. રોજમેળનો આરંભ કર્યા પહેલાં મથાળે તે કોનોછે અને કઇ સાલનો છે તે લખવું. આવી રીતે હરેક ચોપડાને મથાળે લખવું. પછી નીચે લીટી દોરીને તે કયા દિવસનો મેળ છે તે મિતિ [સંવત, મહિનો, તિથિ, વાર†] લખી ડાબી બાજુના અર્ધે ભાગપર લીટી દોરી તેને આરંભે જ (જમા) અને જમણી બાજુએ તેવીજ લીટી દોરી તેને આરંભે ઉ (ઉધાર) લખવું. પછી તેની નીચે જમા પાસે આગલા દિવસની સિલક [જણુસ) હોય તે લખવી. જો સિલક [જણુસ] ન હોય તો વેપારીલોકો સિલકમાં ૦) ૧૧ દોકડો લખે છે, શુન્ય મૂકતા નથી, કેમકે શુન્યને અપશુકનની નિશાની ગણે છે. સિલક કાઢતી વખતે ૦)૧૧ દોકડાને જમાના સરવાળામાં ગણતા નથી, તેથી સિલક કાઢવામાં ભૂલ આવતી નથી. સિલક નીચે બેવડી લીટી દોરવી, પછી

---

* હાલાર પ્રાંતમાં અષાડ શુદ ૨ થી વર્ષ શરૂ કરી અષાડ શુદ ૧ સુધી વર્ષ ગણવાનો રીવાજ છે. હાલમાં સરકારી સંબંધવાળા કેટલાક જાન્યુઆરીની શરૂઆતથી ડીસેંબર આખર સુધી વર્ષ ગણે છે.

† હિંદુ મિતિ સાથે ઇંગ્રેજી તારીખ, માસ, સન, છેડે લખવાનો રીવાજ દાખલ કરવાની હાલમાં જરૂર છે, કેમકે કોરટોમાં ઘણી વખત તેની જરૂર પડે છે. કેટલાકે તે રીત દાખલ પણ કરી છે.

નીચે કોઇના આવેલા પૈસા હોય તે જમા અને અપાયલા પૈસા ઉધાર બાજુએ લખવા.

૮. રોજમેળ લખવામાં બે પ્રકાર છે. ૧. જેને વધારે વેપાર હોય છે તેતો તેમાં રોજને રોજ જમા ખર્ચ લખીને સિલક કાઢે છે તે. ૨. જેને રોજ ઘણી રકમોનું જમા ખર્ચ ન થતું હોય તે મહિનો અગર કાંઇ મુદતનું જમા ખર્ચ લખીને એકદમ સિલક કાઢે છે તે, બીજી રીતે રોજમેળ લખનારે દરેક ખાતાદારના જમા ખર્ચની મિતિ જણાવવી જોઈએ, માસ જણાવવાની જરૂર નથી, પણ તિથિ ને વાર તો અવશ્ય લખવાં.

૯. જમા ખર્ચ લખતી વખતે રકમ રોકડ કિંવા જમાખર્ચી* છે તે વાત ઉપર ખૂબ લક્ષ રાખવું. રોકડ આવી હોય તો જમા, ને આપી હોય તો ઉધાર (નામે) લખવી, અને જમાખર્ચી હોય તો જમા કરીને ઉધાર પણ તરત લખવી અથવા ઉધાર કરીને જમા પણ તરત કરવી; કારણ સિલકમાં મેળ મળવો જોઈએ.

૧૦. જેને ખાતે રૂપિઆ જમા કરવાના હોય તેની પ્રથમ અટક, નામ, ઠેકાણું, જમા બાજુએ લખી તેના પેટામાં રૂપિઆ જમા કરી તેની તપસીલ તેની સામે લખવી. તપસીલમાં તે કોના હસ્તુ† આવ્યા તે તથા એ શા માટે આવ્યા એ બાબત ખસુસ લખવી, એ પ્રમાણે જેટલી રકમો એક ખાતાદારના પેટામાં જમા કરવી હોય તેટલી વિગતવાર કરી પેટામાં સર્વાળો કરી એ સર્વાળો ખાતાદારને માથે ચડાવવો. પછી સર્વાળા નીચે બેવડી લીટી દોરી ખા. (ખાતાવહી) પા. [પાનું] કરવું. જ્યારે આ રકમ ખતવાશે, ત્યારે ખાતાવહીના પાનાનો આંકડો ત્યાં થશે; એટલે તે ઉપરથી તે રકમ ખાતાવહીમાંથી ઝટ માલમ પડશે.

૧૧. બીજાને આપેલી રકમ ઉધાર બાજુએ લખવી, તેની સઘળી તપસીલ જમા કરવાની રીત મુજબ લખવી.

૧૨. ચોપડામાં આઠ સળ હોયછે, તેમાં ચાર સળ જમા બાજુ માટે ને ચાર સળ ઉધાર બાજુ માટે હોય છે. જમા ઉધારની બાજુના ચાર સળમાંનો પહેલો સળ ખાતાદારની રકમ માથે ભરવા માટે રાખવો, ને બીજો સળ પેટામાં રકમ ભરવા માટે રાખવો, જ્યારે પેટામાં ઘણી રકમો હોય

---

* રોકડ અને જમાખર્ચી રકમની સમજુતી માટે કલમ ૧૫મી જુઓ.

† હસ્તે બે પ્રકારના છે. ૧. આપી જનાર કે લઇઆવનાર; અથવા ૨. લઇ જનાર, કે આપીઆવનાર.

ત્યારે પેટાના બધા આંકડા ખુલ્લા દેખાય માટે જમા ઉધારનો બીજો સળ પેટાના આંકડા ભરવામાંજ વાપરવો. પણ જ્યારે એક રકમ હોય ત્યારે પેટાનો બીજો સળ પ્રથમ આંકડા માટે રાખી વિગત માટે બીજી લીટી દોરીએ ત્યારે તે સળ તેમાં લઇ લેવો. કારણ પેટામાં સર્વાળો કરવાનો નથી. સરકારી રીત એક રકમ માટે પેટું પાડવાની નથી, હાલમાં તેના સંબંધથી કેટલાક તેમ કરતાં શીખ્યા છે.

છ સળ હોય તો જમા ઉધારની બાજુમાં અકેક સળ આંકડા માટે રાખવો. તેમાં અર્ધો સળ ખાતાદારને મથાળે આંકડા ભરવા સારૂ રાખવો, ને અર્ધો સળ જે બાકી રહે તે પેટામાં આંકડા ભરવા સારૂ રાખવો.

૧૩. જમા ઉધાર લખવામાં દેશી રીત રૂપિઆ સાથે આના અગર રૂપિઆ સાથે દોકડા લખવાની છે. માટે જ્યારે રૂપિઆ સાથે આના બરાબર નીકળી ન શકતા હોય ત્યારે રૂપિઆ સાથે દોકડા લખવાનો રીવાજ રાખવો. જેમ રૂ. ૫ા=ાાા, ૫)૧૪ાાા દોકડા. તેમાં એક અપવાદ છે. એક આના કરતાં ઓછી કીમતનો આનો હોય ત્યારે આના ન લખતાં દોકડા લખવાનો રીવાજ છે, સબબ ૦ા, ૦ાા, ૦ાાા આનો કે દોકડો હોય તે કેમ ઓળખાય? માટે તેવે પ્રસંગે આના હોય તો દોકડા કરી લેવા. જેમ રૂ.૫ા૦ા આનો લખવો હોય તો રૂ ૫ા૧ાા લખવો, ઈ૦પૂર્ણ આંકડા હોય ત્યાં અળાયો કરવો.

૧૪. સિલકની રકમને ખાતું પાનું કરવું નહિ.

૧૫. જમા ઉધારની રકમો બે પ્રકારનીછે. (૧) રોકડ (૨) **જમાખર્ચી**

अ. જે રકમનો અવેજ સિલકમાં પ્રત્યક્ષ આવીને મળે અગર સિલકમાંથી પ્રત્યક્ષ કમી થાય તે રોકડ રકમ.

ब. જે રકમના અવેજમાં સિલક વધતી ઓછી થતી નથી તથાપિ વ્યવહાર એવો થાય છે કે તે વડે એક આશામીને આપવું અગર લેવું થાય તે બીજાને ખાતે જમા અગર નામે ચડે છે. તેવી રકમ **જમાખર્ચી** કહેવાય. જેમકે આપણે તેલના વેપાર સારૂ ઘાંચીને ઘેરથી ૫ મણ તેલ લાવ્યા, તો તેલની કિમ્મત ઘાંચીને ખાતે જમા કરવી જોઇએ, પણ તે રકમ તેલને ખાતે આપણી લ્હેણી થઈ, માટે તે રકમ તેલની ખરીદી ખાતે ઉધારવી જોઈએ.

૧૬. રોજ સિલક કાઢવા માટે દરરોજ જમાખર્ચ થયા પછી જમાની બાજુનો જમા તરફ ને ઉધારની બાજુનો ઉધાર તરફ સર્વાળો કરવો. પછી

સિલક જાણવી. તે સિલક આવતા રોજને સારૂ ઉધાર બાજુએ લખીને સર્વાળો કરે છે, એટલે જમા ને ઉધાર તરફનો સર્વાળો બરાબર થાય છે. સિલક કેટલી રહેવી જોઇએ તે નક્કી કર્યા પછી કોથળી સાથે મેળવી જોવું કે ભૂલ હોય તો માલમ પડે. દિવસની આખરે ઉધાર તરફ સિલક કાઢીએ તે ઠેકાણે સિલકમાં વિગત બતાવવી. સિલક જૂદા જૂદા માણસ પાસે રહેતી હોય તો તે પણ જણાવવું.

૧૭. વેપાર અગર બીજા કોઇપણ કામને માટે જૂદા કાઢેલા પૈસા જે ખાતે જમા કરવામાં આવેછે તે ખાતાને ભંડોળખાતું કહે છે. કેટલાક વેપારી ભંડોળખાતે જમા ન કરતાં પોતાને ખાતે જમા કરે છે, નાણાવટીને ઘેરથી ઊપાડી વેપાર શરૂ કરે તો નાણાવટીને ખાતે જમા કરે છે. પંચાળો વેપાર શરૂ કરે તો સઘળા ભાગીદારોની મુડી જેની તેને ખાતે જમા કરે છે. (મનોયત્ન ૧ લાની રકમ ૧ લી જુઓ.)

૧૮. આપણે કોઈને બીજા પાસેથી રૂપિઆ અપાવીએ, તો જેની પાસેથી અપાવીએ તેને ખાતે જમા કરવા, અને જેને અપાવીએ તેને ખાતે ઉધારવા. (મ. ૧–૩).

૧૯. **अ**. આપણે કોઇને ઉછીના રૂપિઆ આપીએ તો જેને આપીએ તેને ખાતે ઉધારવા, અને આવે ત્યારે તેને ખાતે જમા કરવા. આવી રકમોને કેટલાક વેપારી ખાતાવહીમાં ન ખતવતાં **ઉબળેક** મૂકે છે, એટલે જમા ઉધારમાં આવી રકમના માથાના આંકડા નીચે ઊ(ઉબળેક) લખે છે. સિલક કાઢતી વખત જમા ઉધારના સર્વાળામાં તો તે ગણવામાં આવે છે. (મ૦ ૧–૨, મ૦ ૨–૧).

ब. ઉપર ટપકે આપેલી રકમ નામે ન લખતાં સિલકમાંજ ગણે છે, પણ સિલકમાં પેટાની અંદર જણાવેછે કે આટલા પૈસા ફલાણા પાસે.

૨૦. **अ**. વેપારને માટે જે માલ રોકડેથી લાવીએ, તે માલ ખરીદ ખાતે લખાય છે, અને તે માલનું વેચાણ રોકડેથી થાય તે વકરાખાતે જમા થાય છે. રોજમેળમાં જમા બાજુએ વકરાખાતું અને ઉધાર બાજુએ ખરીદખાતું લખાય છે. પણ ખાતાવહીમાં તેનું એકઠું ખાતું પાડવામાં આવે છે, તેનું નામ **ખરીદવકરાખાતું**. ખાતાવહીમાં ખરીદવકરાખાતામાં જમા બાજુએ વકરાખાતાની ને ઉધાર બાજુએ ખરીદખાતાની રકમો ખતવવી. (મ૦ ૨–૨, મ૦ ૩–૧).

ब. આપણા ઘરાકને આપણે કોઇને ત્યાંથી માલ અપાવીએ, તો જે-

ને ઘેરથી માલ અપાવીએ તેને ખાતે તે માલ જમા કરવો, અને આપણા ઘરાકને ખાતે તે માલ ઉધારવો. એમાં ખરીદ વકરાખાતાનો ઉપયોગ કરવો નહિ. આવા વેપારમાં આપણે આપણા ઘરાક પાસેથી માલની એટલી કીમત ઉપરાંત વટાવ લીધો હોય તો તે વટાવ વટાવખાતે જમા કરી લેવો, અને ખોટ ગઈ હોય તો વટાવખાતે ઉધારવી, એટલે મેળ મેળવવાને હરકત નહિ આવે. (મ૦ ૨–૩).

ટીકા:—વેપારીલોકો જે જે જાતનો વેપાર કરતા હોય તે દરેક જાનમાં વર્ષ આખરે નફો કે ખોટ શી જાય છે તે તેમને જાણવું હોય તો ખરીદ વકરાખાતું નહિ રાખતાં દરેક વસ્તુની જાતવાર ખાતાં જૂદાં જૂદાં રાખે છે. પણ આવી રીત અમુક જાતનો મોટો વેપાર કરનાર, જેવા કે અમુક જાતનું કાપડ જથાબંધ વેચનાર કાપડીઆ, જથાબંધ દાણા વેચનાર ફડીઆ, જથાબંધ વાસણો વેચનાર કંસારા ઇ૦ ને રાખી પાલવે. પરચુરણ સઘળી જાતનો ધંધો કરનારને પાલવે નહિ. આ પુસ્તકમાં બંને રીતિઓનો ઉપયોગ કર્યો છે.

૨૧. अ. કોઈને ત્યાંથી ઉધારે માલ લાવ્યા, તો તેને નામે માલની કિંમત જમા કરીને ખરીદ ખાતે ઉધારવી. (મ૦ ૩–૨) અને કોઈને ઉધાર માલ આપ્યો હોય તો તેને નામે માલની કિમ્મત ઉધારી વકરાખાતે તે કિમ્મત જમા કરવી. (મ૦ ૩–૩).

ब. જો એવા વેપારમાં થોડા પૈસા આપણે આપ્યા હોય તો તેને નામે તે પૈસા ઉધારવા, અને આપણને થોડા પૈસા મળ્યા હોય તો તે સખસને ખાતે જમા કરવા. (મ૦ ૩–૨ને ૩).

क. વળી એવી પણ રીતછે કે આવા વેપારમાં જેટલા પૈસાનો આપણે માલ આણ્યો હોય તે જમા કરી તેના પેટામાં આપેલા પૈસા બાદ કરી બાકી રહે તેટલા માથે ચડાવવા ને ખરીદ ખાતે તો માલની કુલ કિમ્મત લખવી. તેમજ ઉધારે આપેલા માલમાંથી જેટલા પૈસા આપણને મળ્યા હોય તે, માલ નામે લખતી વખત પેટામાં બાદ કરી બાકી રહે તે માથે ચડાવી, વકરાખાતે તો કુલ કિમ્મત જમા કરવી.

૨૨. ઉધાર વેચેલો માલ પાછો આવે, તો લાવનારને નામે માલની કિમ્મત જમા કરી ખરીદ ખાતે ઉધારવી, અને રોકડથી વેચેલો માલ પાછો આવે તો લાવનારને નામે જમા ન કરતાં ખરીદ ખાતે માલની કિમ્મત

લખી તેને રોકડા પૈસા પાછા આપવા. કારણ પ્રથમ આપણે તે પૈસા વકરાખાતેજ જમા કરેલા છે. (મ૦-૩-૪).

૨૩. માલ આણતાં થયેલો સઘળો ખર્ચ ખરીદ ખાતામાંજ લખવામાં આવે છે. માલની મૂળ કિમ્મત તથા ખર્ચ વિગતવાર જણાવવાને માટે જે કાગળ લખાય છે તેને **ભરતીયું** કહે છે. (નમુનો આગળ પૃષ્ટ ૩૪ મે આપ્યો છે). (મ૦ ૬—૪).

૨૪. વેપારના માલમાંથી કેટલોક માલ બીજા કામમાં લીધો તો તે માલની કિમ્મત તે ખાતે જમા કરીને જે કામમાં તે માલ લીધો હોય તે ખાતે ઉધારવી. જેમકે ખાવાસારૂ ઘી, તેલ, ગોળ, દાણો ઘેર લઈ ગયા હોઈએ, ધર્માદાખાતામાં થોડો માલ આપ્યો હોય, ઈ૦. (મ૦ ૪-૧).

૨૫. ઘરમાં વાપરવા સારૂ જે જે વસ્તુઓ લાવીએ તેની કિમ્મત ખર્ચ ખાતે લખાય છે. ખર્ચ કઇ બાબતમાં કેટલો થાય છે તે જાણવું હોય તો બાબતવાર ખર્ચખાતાં જુદાં પાડવાં જોઇએ. જેમકે દાણાખર્ચખાતું, ઘીખર્ચખાતું, તેલખર્ચખાતું, દીવેલખર્ચખાતું, કાપડખર્ચખાતું, સરપણ (કાઠી)ખર્ચખાતું. દૂધખર્ચખાતુ, શાકખર્ચખાતું, પરચુરણ (મસાલો, ધોબી, હજામ)ખર્ચખાતું, ઇ૦. જેમને બાબતવાર ખર્ચખાતાં જુદાં રાખવાં ન હોય તેમણે પણ ચાંલ્લા અને ઘરેણાખાતું તો અવશ્યે જુદું રાખવું જોઈએ. (મ૦ ૪-૨).

ચાંલ્લાખાતું,—શુભાશુભ પ્રસંગે એક બીજાને ચાંલ્લા કરવાનો રીવાજ છે, તેથી આ રીત અમુક મુદત સૂધી લ્હેણીની રકમ આપ્યા જેવું થાય છે, તેથી આપણે ત્યાં આવેલો ચાંલ્લો બીજાને ત્યાં અવસર આવે પાછો વાળવો જોઈએ, તે વખતે આપણને મળેલો ચાંલ્લો જોવા સુગમ પડે માટે ચાંલ્લા ખાતું જુદું રાખવાની જરૂર છે.

ઘરેણાખાતું.—હિંદુ લોકમાં ઘરેણાં ઘડાવવાનો રીવાજ બહુ છે માટે પોતાને ત્યાં કયા કયા દાગીના કેટકેટલી કિમ્મતના છે તે જાણવાસારૂ આ ખાતું નોખું રાખવું જોઈએ. (મ૦-૪-૬).

ટીકા.—પ્રપંચમાં કિંવા બીજા એવાજ કામ તરફ જે પૈસા ખર્ચ થાય તે વિગતવાર ખર્ચખાતે લખવાનો રીવાજ નથી. વરો, લગ્ન, ઇ૦ એવા પ્રસંગે ખર્ચખાતું જુદું પાડે છે.

૨૬. પૈસા ખર્ચ ખાતે લખાઇ ગયા પછી તેમાંના કાંઈ પૈસા પાછા આવે, તો તે ખર્ચ ખાતે જમા કરવામાં આવે છે. જેમકે ઘરમાં વાપરવા સારૂ ચાર

સાલ્લા લાવ્યા, તેમાં એક પસંદ ન પડવાથી વેચી નાંખ્યો. (મ૦ ૧૦–૨).

૨૭. કોઇપણ તરેહથી ધર્માર્થે જે પૈસા ખરચવામાં આવેછે તે **ધર્માદા** ખાતે લખવામાં આવે છે. ઘણા લોકોમાં પોતાની કમાણીનો અમુક ભાગ ધર્માદા ખાતે કાઢવાનો રીવાજ છે, એવા લોકોએ સાલ આખરે થયેલો નફો નક્કી કરી તે પરથી ધર્માદાના પૈસા નક્કી કરી ધર્માદાખાતે જમા કરી લેવા, અને જ્યારે તે પૈસા વાપરવામાં આવે ત્યારે આ ખાતે ઉધારીને આપવા. ધર્માદાનું દેવું પૂરું થાય નહિ ત્યાં સૂધી આ ખાતું માંડી વાળવું નહિ.

૨૮. **अ**. કોઇપણ જણસના વેપારમાં નફો થાય તો તે જે ખાતે જમા અને ટોટો થાય અથવા આવવાના રૂપિઆ ડુલે તો તે જે ખાતે નામે લખાય છે તેને **વટાવખાતું** કહે છે. જૂદા જૂદા વેપારમાં વટાવ શો મળે છે તે જાણવા માટે જૂદાં જૂદાં ખાતાં રાખેછે. જેમકે હુંડીઆમણ ખાતું, વ્યાજ ખાતું, ઈ૦. પરચુરણ વટાવ મળે તેતો વટાવ ખાતામાં જમા ઉધાર કરે છે. જેમ સિક્કાની અદલા બદલીનો વટાવ, કમિશન, આડત, દલાલી, ઈ૦.

ब. અમુક મુંબઈગરા રૂપિઆના પૈસા વટાવીએ તો જેટલા પૈસા ૬૪ ના ભાવથી વધારે મળે અથવા ઓછા આવે તેટલા પૈસા વટાવ ખાતે જમા અગર ઉધાર કરવા. (મ૦ ૪–૩).

क. રૂપિઆની અદલા બદલી કરતાં આપણી પાસે જે સિક્કાના રૂપિઆ હોય તે કરતાં બીજા સિક્કાના જેટલા રૂપિઆ વધારે યા ઓછા આવે; તેટલા વટાવ ખાતે જમા કરવા યા ઉધારવા. (મ૦ ૪–૪).

ड. જે માલનું કમિશન નીયમિત હોય છે એવો કાંઈ માલ ખરીદ કર્યો તો ખરીદતાં લાગેલી કીમત કમિશન સૂધાં ખરીદ ખાતે લખવી, ને કમિશન મળ્યું હોય, તેટલી રકમ વટાવ ખાતે જમા કરવી. ધારો કે રૂ. ૫૦) ની ચોપડીઓ ખરીદી, તેમાં સેંકડે પાંચ ટકા કમિશન મળ્યું તો રૂ. ૫૦) ખરીદ ખાતે લખી, રૂ. ૨ાા વટાવ ખાતે જમા કરવા. (મ૦ ૪–૭).

इ. આડતીઆ પરદેશમાં એક બીજાને માલ વેચી આપે છે, અગર લેઈ આપે છે, તે પર સેંકડે અમુક ટકા આડત લે છે. આનો હિસાબ ઘણું કરી વર્ષ આખરે સમજે છે. હિસાબ સમજતાં આડત દેવી નીકળે તો આડતીઆને ખાતે જમા કરી વટાવ ખાતે ઉધારવી, અને લ્હેણી નીકળે તો

એથી ઉલટું કરવું. (મ૦ ૧૧ ની બીજી કલમની રકમો).

फ. દલાલ લેનાર દેનાર વચ્ચે સાટું કરાવી આપેછે. આપણે કોઇને માલ અપાવીએ તેમાં દલાલી મળે તો વટાવખાતે જમા કરવી, અને માલ ખરીદતાં આપવી પડે તેતો માલની ખરીદીખાતેજ ઉધારવી. (મ૦ ૪-૫).

૨૯. **अ.** એકાદ ખાતાની રોકડ રકમ જમા કરવાને બદલે ઉધારી ગયા અથવા ઉધાર્યાને બદલે જમા કરી ગયા, તો તે ભૂલ સાંજે સિલક મેળવતી વખત પકડાશે. ભૂલ સુધારવા માટે જમા બદલે ઉધાર થયેલી રકમ બેવડી જમા કરવી અથવા ઉધાર બદલે જમા થયેલી રકમ બેવડી ઉધાર કરવી તથા ભૂલ થઇ છે એમ તપસીલમાં લખવું. (મ૦ ૫-૧.)

ब. એકાદને બદલે બીજાને ખાતે રકમ લખી ગયા તો તે ભૂલ સિલક કાઢતાં પકડાય નહિ. એવી ભૂલ તો ખાતાદાર સાથે હિસાબ કરતી વખતે પકડાય. જ્યારે ભૂલ પકડાય ત્યારે જેને ખાતે જમા અથવા ઉધાર થયું છે તેને ખાતે ઉધાર અથવા જમા કરી ખરા માલીકને નામે જમા અથવા ઉધાર કરવું. વિગતમાં ભૂલ થયાનું કારણ જણાવવું.

क. કોઈને ખાતે રોકડ રકમ જમા કરવી ભૂલી ગયા, તેથી સિલક કાઢતાં રૂપિઆ વધે ને ભૂલ યાદ ન આવે તો તે રૂપિઆ વધઘટ અથવા અનામત ખાતે જમા કરવા, એમજ ઘટે તો વધઘટ અથવા અનામત ખાતે ઉધારવા. જ્યારે ભૂલ પકડાય ત્યારે વધઘટ ખાતે જમા થયેલી રકમ વધઘટ ખાતે ઉધારી જેના હોય તેને ખાતે મૂળ મિતિના જમા કરવા. વધઘટ ખાતે ઉધારેલી રકમને માટે એથી ઉલટું કરવું. વિગતમાં ભૂલનું કારણ જણાવવું, ખાતાવહીમાં વધઘટ ખાતું પાડવું જોઈએ. (મ૦ ૭-૧, ૮-૧).

૩૦. કોઇ ખાતાદાર પોતાના ખાતાનું દેવું બીજાને કબુલાવે ત્યારે તેણે **હવાલો આપ્યો** અને આપણે **હવાલો લીધો** એમ કહેવાય છે. હવાલાનું જમાખર્ચ નાખતી વખતે જે માણસે હવાલો આપ્યો તેને ખાતે જમા અને જે હવાલાની રકમ આપવા કબુલ થયોછે તેને ખાતે ઉધારવી. એક લેણદારના ખાતામાં બીજાનાં નામ ઉમેરવાં હોય ત્યારે મૂળ લેણદારના ખાતામાં લેણી રકમનો હવાલો જમા કરી મૂળના અને નવા થનાર લેણદારોના ખાતામાં તે હવાલો ઊધારાય છે. (મ૦ ૫-૨).

૩૧. સાહુકાર પાસેથી કરજે રૂપિઆ લેતી વખત તેમાંથી તે કરજે કાઢનારની સાહુકારી પ્રમાણે સેંકડે અમુક ટકા કાપી લેછે તેને **મંડામણી**

અથવા **કોથળી છોડામણના** રૂપિઆ કહેછે. આવી વખતે ઘરાકને નામે જેટલા રૂપિયા ધીર્યા હોય તેટલા રૂપિઆ લખવા ને પેટામાં બતાવવું કે આટલા રોકડા ને આટલા મંડામણીના. એ મંડામણીના પૈસા વ્યાજ ખાતે જમા કરવા.

૩૨. સાહુકાર પાસેથી ગરીબ લોક કરજે નાણું લઇ તેના હપતા માંડી-આપે છે, દેણદાર હરેક હપતે ઠરાવ મુજબ રૂપિઆ ભરે છે, ઠરાવ મુજબ ઠરાવેલે દિવસે હપતો ન ભરે તો તેનું વ્યાજ ઠરાવેલા દર પ્રમાણે આપે છે, સાહુકાર આના બદલામાં ધીરેલા રૂપિઆનું વ્યાજ તથા કોથળી છોડા-મણના રૂપિઆ પ્રથમ સેંકડે યા વીસ રૂપિઆપર ઠરાવેલા દર મુજબ કાપી લે છે. આવી રીતે કરજે નાણાં લેવાની રીતને **કાંધું** માંડવું કહે છે. સા-હુકારે કાપી લીધેલી રકમ મંડામણી તરીકે ગણાય છે. આવી રીતે કાંધું માંડેલા રૂપિઆ ઉધારતી વખત તેનો ઠરાવ બધો લખવો, તથા પેટામાં રોકડા કેટલા, ને મંડામણી કેટલી તે પણ જણાવવું. કાંધાની મંડામણી વ્યાજખાતે જમા કરવી. (મ૦ ૫—૫)

૩૩. કોઇ માણસ આપણા પર રૂપિઆ મોકલી માલ મંગાવે તો આવેલા રૂપિઆ તેને ખાતે જમા કરવા. પછી તે માલ આપણે આપણી દુકાનમાંથી મોકલીએ ત્યારે મંગાવનાર માણસને ખાતે ઉધારી તે પૈસા વ-કરા ખાતે જમા કરવા. જો તે માલ આપણી દુકાનમાં ન હોય તો જેને ત્યાંથી લાવીએ તેને ખાતે જમા કરી મંગાવનાર માણસને ખાતે લખી મોકલી દેવો. માલ મોકલવાની વાર હોય તો જેનો લાવ્યા તેને ખાતે જમા કરી ખરીદ ખાતે ઉધારી દેવો, પછી જ્યારે મોકલીએ ત્યારે તેને ખાતે ઉધારી વકરા ખાતે જમા કરવો. (મ૦ ૫—૩)

૩૪. **અ.** આપણે કોઈની સાથે કાંઇપણ માલ વાયદે લેવાનો ઠરાવ કરી અમુક રૂપિઆ બાનામાં આપીએ, તો પ્રથમ જે રૂપિઆ બાનામાં આપ્યા હોય તે તેને ખાતે ઉધારવા, અને તેમાં સઘળો ઠરાવ નોંધવો. (મ૦ ૬—૨) મુદત થયે માલ જોખી લાવી તેને ખાતે જમા કરવો ને તે ખરીદખાતે ઉધારવો. મુદત થયે માલ ન આપે ને કરાર તોડે તો એ કરાર તોડ્યાના બદલામાં જે રૂપિઆ લેવાનો ઠરાવ થાય તે લઇ વટાવખાતે જમા કરવા. (મ૦ ૮—૩). આપણે કરાર તોડીએ ને તે બદલ ખોટ આપીએ તો તે વ-ટાવ ખાતે ઉધારીને આપવી.

ब. જો આપણે માલ આપવો સહી કરી બાનામાં પૈસા લીધા હોય તો ઉપરની રીતથી ઉલટી રીતે નામું લખવાનું થાય છે.

क. કેટલાક ભાગમાં હાર જીતનાં સાટાં થાય છે.તેનું નામું પ્રથમ રોજમેળમાં લખાય નહિ. એ સાટાં કરવાની રીત એવી છે કે અમુક મુદતે અમુક ભાવે અમુક માલ આપવા લેવાનાં સાટાં થાયછે. મુદત થયે સઘળા સાટાં કરનારા ભેગા થઇ ભાવ ખંડેછે. એ ખંડેલા ભાવ પ્રમાણે હિસાબ ચૂકવતાં જે લે'ણું દેણું નીકળે તે,વાયદાની મુદતના રોજમેળમાં જમા ઉધાર થાય છે. આનું નામું પ્રથમ લખી રાખવાની જે ચોપડી હોય છે તેને કબાલાવહી કહે છે. તેનું વર્ણન આગળ ભાગ ૨ જામાં કરવામાં આવશે.

૩૫. **अ.** પરદેશમાં કોઇ માણસનું દેવું હોય, તેને આપણે કોઇની સાથે રૂપિઆ મોકલીએ તે રૂપિઆ પહોંચ્યાનો જવાબ આવે નહિ ત્યાં સૂધી મોકલેલા રૂપિઆ લઈ જનાર માણસના હથુ (હસ્તે) ખાતે લખી રાખવામાં આવે છે. જવાબ આવેથી હથુ ખાતે જમા કરી જેને રૂપિઆ મોકલ્યા હોય તેને ખાતે ઉધારવામાં આવેછે. હથુ ખાતાનો ઉપયોગ ઘણા કામમાં કરવામાં આવે છે. માલ લેવા રૂપિઆ મોકલ્યા તે જ્યાં સૂધી માલીકે માલ ખરીદ્યો નથી કે તેને (જાતે ન ગયો હોય તો) માલ પહોંચ્યો નથી ત્યાં સૂધી હથુ ખાતે રાખવામાં આવે છે.

ब. આપણા આડતીઆ પર માલ વેચવા મોકલીએ તો તે આપણી કિમ્મત મુજબ આડતીઆના હથુ ખાતે લખી મોકલવો ને તે કિમ્મત વકરા ખાતે જમા કરવી. (મ૦ ૬–૩). ભરતીયું વેચાણનું આવેથી આડતીઆને ખાતે તે પૈસા ઉધારી આડતીયાના હથુ ખાતે જમા કરવા. મિતિ ભરતીયામાં હોય તે લખવી, વાયદે વેચાણ થએલું હોય તો તે વાયદાની મુદત તેમાં બતાવવી. આટલું કર્યા પછી મૂળનું આડતીયાનું હથુ ખાતું સરભર કરવું. હથુ ખાતામાં રૂપિઆ દેવા નીકળે તો હથુ ખાતે ઉધારી વકરા ખાતે જમા કરવા, અને લે'ણા નીકળે તો હથુ ખાતે જમા કરી ખરીદખાતે ઉધારવા. (મ૦ ૭–૩).

क. હથુ ખાતાની રીત બહુ લાભકારી છે. ધારો કે એક વેપારીએ કેટલાક રૂપિઆની રવાનગી કરી, પછી તે રૂપિઆ લઈજનારાનેરસ્તામાં ચોરોએ લૂટી લઈ મારી નાંખ્યો. તે ખબર રૂપિઆ મોકલનારને માલમ પડી એટલે તે તરત હથુ ખાતે ઉધારેલા રૂપિઆ હથુ ખાતે જમા કરી વટાવ ખાતે ઉધારી વાળશે. આ પરથી જણાશે કે ખાસ લે'ણી રકમ કોઇ ખાતે નક્કી

થયા સિવાય નાંખવી એ સારૂં નહિ.

૩૬. કોઈ માણુસે કાંઈ રૂપિઆ આપણા ઉપર મોકલ્યા, પરંતુ કયે ખાતે જમા કરવાના છે, અથવા કોની પાસેથી આવ્યા, અથવા પોતાના છે એ જણાયું નહિ, ત્યારે તે રકમ જે ખાતે જમા કરવામાં આવે છે તેને **અનામત ખાતું** કહે છે.

૩૭. સરકારી લોન ખરીદીએ ત્યારે લોનના ભાવ પ્રમાણે બેઠેલા પૈસા તથા ખરીદતાં બેઠેલી દલાલી તે **લોન ખાતે** લખી આપવી. લોન ખરીદતાં ચઢેલું વ્યાજ આપવું પડે તે તો વ્યાજખાતે લખીને આપવું. જેમ જેમ લોનનું વ્યાજ મળતું જાય તેમ તેમ તે વ્યાજખાતે જમા કરવું. જ્યારે લોન વેચીએ, ત્યારે તેના જે પૈસા ઉપજે તે લોન ખાતે જમા કરવા. વેચતાં દલાલી આપવી પડી હોય તો તે ઉપજેલી રકમમાંથી બાદ કરી બાકીની રકમ લોન ખાતાને માથે ચડાવવી. વેચતી વખત જે વ્યાજ ચઢેલું મળે તે વ્યાજખાતે જમા કરવું. લોન ખાતા પરથી માલમ પડશે કે લોનમાં નફો રહ્યો કે ખોટ ગઈ.

૩૮. દરિઆ ઈ૦ માર્ગે માલ મોકલવામાં તથા મંગાવવામાં આવે છે ત્યારે જોખમને લીધે તેનો **વીમો** ઉતરાવવામાં આવે છે. વીમા માટે ખર્ચેલા પૈસા માલની ખરીદી ખાતે લખવામાં આવે છે. વીમા વાળા તે પૈસા વીમા ખાતે જમા કરે છે, અને જોખમ થવાથી તે માલની કિમ્મત ભરી આપવી પડે તો વીમા ખાતે ઉધારીને આપે છે.

હુંડી.

૩૯. જે કોઇ સાહુકાર બીજા માણુસને બીજે ઠેકાણે પૈસા આપવા માટે પોતાના આડતીઆ ઉપર જે ચીઠી આપે છે તેને **હુંડી** કહે છે. હુંડીને **કડકો** અથવા **ચીઠી** પણ કહે છે.

હુંડી ત્રણ પ્રકારનીછે. ૧. **શાહજોગી**, ૨. **નામજોગી**, ૩. **ધણીજોગી.**

અ. જે હુંડીના રૂપિઆ હુંડી લાવનાર કોઈપણ લાયક માણુસને ખોળાધર દઈ મળે છે તેને **શાહજોગી** હુંડી કહે છે. એ હુંડી વેચવી હોય તો વેચાય. વેચતી વખતે હુંડીના મથાળાપર એવીરીતે લખે છે કે લી૦ ફલાણા જત આ હુંડી મેં ફલાણા સાહુકારને વેચી છે, આમ ન લખે તોપણ ચાલે, ઘણા લખતા પણ નથી. કેમકે નાણાં સાહુકાર જોગ આપવા લેવાનાં છે. આ હુંડીનું જોખમ નાણાં આપનારને માથે છે.

ख. જે હુંડીના રૂપિઆ હુંડીમાં જે ધ્યને આપવા બાબત લખેલું હોય તેનેજ તે મળે છે. બીજા કોઈને મળતા નથી, તે **નામજોગી** હુંડી કહેવાય છે. આવી હુંડી હાલ બહુ લખાતી નથી કેમકે સરકારે કરેલા મનીઑર્ડર તેની ગરજ સારેછે. દક્ષિણ ગૂજરાતમાં નામજોગી હુંડીજ લખાય છે, નામજોગી હુંડીનાં નાણું આપતી વખતે પણ ખોળાધર લેવાનો ચાલ છે. આ હુંડીનું જોખમ નાણાં આપનારને માથે છે.

क. જે માણસે રૂપિઆ આપીને હુંડી લીધી, તેનેજ રૂપિઆ મળે છે, બીજા કોઇને મળતા નથી, આવી હુંડીને **ધણીજોગી**હુંડી કહેછે. આવી હુંડીની ગરજ હાલમાં સરકારી ચલણી નોટો વાળે છે. આ હુંડી હાલમાં બહુ લખાતી નથી, અસલ બહુ ચાલતી. હુંડી લેનાર ધણીને આવી હુંડી લેઈ દૂર દેશાવર જવું હોય ત્યારે આડતીઆ પર નાણાવટી હુંડી શિકારી આપવા બાબત જે કાગળ લખે છે તેમાં તેના શરીરપરની નિશાની તલ વગેરે જે કાંઈ હોય તે લખે છે.

આ હુંડી શિકારી આપ્યાનું જોખમ લખનારને માથે છે, કેમકે આડતીઓ તો નિશાની જોઇ રૂપિઆ આપે.

ड. હમેશાં હુંડી લખનાર નાણાવટી હુંડી લખ્યાપછી તે શિકારી આપવા આડતીઆપર કાગળ લખે છે, એ કાગળ પહોંચ્યા વગર આડતીયો નાણાં આપતો નથી.

૪૦. સાહુકારને ત્યાં રૂપિઆ જમા કરાવીને એ રૂપિઆ અમુક માણસને પહોંચાડી તેનો જવાબ આણી આપવા માટે સાહુકારને કહ્યું એટલે સાહુકાર રૂપિઆ પહોંચાડ્યાનો જવાબ આણી આપેછે. રૂપિઆ ભરનારને હુંડીનો કાગળ લેવાની જરૂર રહેતી નથી એવી હુંડીને **જવાબી હુંડી** કહેછે.

૪૧. સાહુકારને જે શેહેરમાં પોતાની આડત નથી તે શેહેરમાં હુંડી કરવી પડે અથવા જે સાહુકારને ત્યાં પોતાનું ખાતું નથી તેના પર હુંડી લખવી પડે તો હુંડી આપીને તરતજ હુંડીનો અવેજ અગર તેટલા અવેજની બીજા સાહુકાર ઉપરની હુંડી મોકલેછે તેવી હુંડીને **લેણી હુંડી** કહેછે. (મ૦ ૯—૭).

૪૨. જે હુંડી સાહુકારની દુકાને બતાવતાંજ પૈસા મળે એવી હુંડીને **તરત મુદતની હુંડી** કહે

૪૩. જે હુંડીમાં હુંડી દેખાડ્યા પછી અમુક દિવસે પૈસા આપવા એવી બાબત હોય છે તેને **મુદતી હુંડી** કહે છે. એ પ્રકારની હુંડી સાહુ-

કાર પાસે લેઇ જઈએ ત્યારે તે હુંડી નોંધી લેઈ તેના ઉપર મિતિ નાખી આપે છે, તેને દેખાડ નાખી આપ્યો કહે છે. પછી મુદત પાકે પૈસા આપે છે. કારણ પરત્વે મુદતની વાટ જોવાને સવડ ન હોય તો મુદતના દહાડા બદલ વેપારીની રીતે વ્યાજ કાપી લેઈ પૈસા આપવાનો સરાફીમાં વહીવટ છે.

મુદતી હુંડીમાં નીચે મુજબ મુદત લખાય છે.

अ. દિનવળતાની એટલે હુંડી દેખાડ્યા પછી બીજે દિવસે નાણાં મળે.

ब. મુદતવાર ભોમની એટલે દેખાડ થયા પછી ચોથે દિવસે નાણાં મળે.

क મુદત દિન ચાર ચારની એટલે દેખાડ થયા પછી નવમે દિવસે નાણાં મળે.

ड. બાંધી મુદતની એટલે ફલાણી તારીખે અથવા ત્યાર પછી નાણાં મળે. અથવા હુંડીમાં લખ્યા મુજબ દેખાડ થયા પછી અમુક દિવસે નાણાં મળે.

૪૪. હુંડી ઈત્યાદિના પૈસા પદરમાં લેઇને તેજ હુંડી ઇત્યાદિ ઉપર રૂપિઆ ભરીપૂરીને પામ્યા એવો જે લેખ લખી આપે છે તેને **ભરપાઈ** કહેછે. હુંડી ભરપાઇ થઈ એટલે તે હુંડી **ખોખું** કહેવાય છે. એ ખોખું આડતીઓ હુંડી લખનાર ધણીપર મોકલે છે.

૪૫. **હુંડી બાબત સાહુકારના કેટલાક દસ્તુરઃ**—૧. હુંડી ગેરવલ્લે પડે તો **પેંઠ** લખે, પેંઠ ગેરવલ્લે પડે તો **પરપેંઠ** લખે, પરપેંઠ ગેરવલ્લે પડે તો **કાગળ** લખી આપે. (નમુના આગળ પૃષ્ઠ ૩૫ મે આપેલાછે)

૨. જેના પર હુંડી હોય તે ખુશીથી શિકારે નહિ તો હુંડી લેનાર ધણીને અમદાવાદ, સુરત વગેરે ઠેકાણે ટકા લેખે વ્યાજ, ને સેંકડે એક ટકો ખેપ નકરામણ (ના કહેવી) વગેરે બાબતનો મળે. મહિનાથી ઓછા દિવસ હુંડી લખી આપ્યાને થયા હોયતો આખા મહિનાનું વ્યાજ મળે, મહિના કરતાં વધારે મુદત થઈ ગઈ હોય તો જેટલી મુદત થઇ હોય તેટલી મુદતનુંજ ઉપર પ્રમાણે મળે, આ બાબત જૂદા જૂદા શહેરમાં જૂદી જૂદી રીત છે.

૩. જેનાપર હુંડી લખી હોય, તે જો હુંડી પહોંચ્યા અગાઉ દેવાળું કાઢે તો લખનાર ધણી ખેપ નકરામણ તથા વ્યાજ આપે નહિ.

૪. હુંડી શકરાયા પહેલાં હુંડી લખનાર માણસ દેવાળું કાઢે તો હુંડી લેનાર ધણીના રૂપિઆ જાય, અને હુંડી શકરાયા પછી લખનાર ધણી દેવાળું કાઢે તો આડતીઆના રૂપિઆ જાય, માટે હુંડી લેનારે ખાસ લખનાર ધણીની સાહુકારીનો વિચાર કરવો જોઈએ.

૫. હુંડી લીધા પછી તેનો ખપ નહોય ને પાછી આપવી હોય તો તે લખાવનારને તેનાં નાણું લખનાર ધણી અગર બીજો સાહુકાર ભાવ પ્રમાણે આપે. હુંડીમાં લખેલાં નહિ.

૬. સાહુકારને ત્યાં રૂપિઆ ભરવા હોય તો કેટલેક ઠેકાણે દુસ્તુર છે કે સાંજ સૂધી રૂપિઆ આપે, તો તે તારીખનાજ જમા કરે. અમદાવાદ વગેરેમાં દિવસના બાર વાગ્યા સૂધી આપે તો તે તારીખનાજ જમા કરે, ને બાર વાગ્યા પછી બીજી તારીખનાજ જમા કરે.

હુંડી બાબત જૂદા કાગળ લખે છે તેમાંના શબ્દાર્થ.

૪૬. નાણાવટીઓ દેશાવરમાં પરસ્પર આડત રાખી એક બીજાપર હુંડીઓ લખેછે. જ્યારે પોતાની ખુશીથી એક બીજાપર હુંડી લખે તે અમારીવતીની હુંડી કહેવાય છે. એમાં હુંડી લખતાં હુંડીઆમણમાં નફો આવ, ખોટ જાય, યા સરભર થાય તેનો ધણી લખનાર પોતે છે. જ્યારે આડતીયાના મંગાવ્યાથી પોતે તેનાપર હુંડી મોકલે તે તમારીવતીની હુંડી કહેવાય છે. તમારીવતીની હુંડી એ ખરેખરી કબુલાવ્યાની ચીઠી છે. આપણે તમારીવતીની હુંડી મોકલીએ તેમાં નફો યા નુકશાન આપણને થતું નથી. જેનાપર મોકલીએ તે માણસ નફા ખોટનો ધણી છે, મતલબ કે આપણને બેઠેલા પૈસા મળે છે. હુંડી મોકલ્યા બાબત જે કાગળ લખવો પડે છે તેમાં તે અમારીવતીને ખાતે કે તમારીવતીને ખાતે જમા યા ઉધાર કરજો એ ખાસ લખવું જોઇએ.

અમારીવતીને ખાતે હુંડી હોય, ત્યારે લખનાર ધણી રોજમેળમાં પોલી તારીખ રાખે, ને ખોખું પાછું આવે ત્યારે તેમાં ભરપાઇની તારીખ હોય તે તારીખ રોજમેળમાં લખે. એ હુંડીનું જોખમ* લખાવનારને માથે છે.

તમારીવતીને ખાતે હોય, તો જે તારીખે લખી આપે, અથવા બીજાની લખેલી મોકલે તે તારીખની જમા ઉધાર કરે, એવી હુંડીનું જોખમ જેના ઉપર લખે છે તેને માથે છે.

જ્યારે તમારીવતીની હુંડી ના લખાવે ત્યારે અમારીવતીની સમજવી.

હુંડીનું જમાખર્ચ નાખવા વિષે.

*હુંડીનું જોખમ એટલે જેનાપર હુંડી લખી હોય, તે ધણી હુંડી શિકારે નહિ તો હુંડીનું વ્યાજ, ખેપ તથા નકરામણ વગેરે જે થાય તે.

૪૭. હુંડીનું જમાખર્ચ નાખવામાં ચાર પ્રકાર છે.

૧ લો પ્રકાર. હુંડી લખનાર ધણી જમાખર્ચ કેમ નાખે તે વિષે.

૨ જો પ્રકાર. આડતીઓ આપણા ઉપર હુંડી લખે તેનું જમાખર્ચ કેમ નાંખવું તે વિષે.

૩. જો પ્રકાર. રાખ્યાવાળો ધણી પોતાના ચોપડામાં જમા ઉધાર કેમ નાંખે તે વિષે.

૪ થો પ્રકાર. જે હુંડી સાથે આપણો સંબંધ ન હોય તેની ખરીદી, વકરો કરીએ તેનું જમાખર્ચ કેમ નાખવુંતે વિષે.

પહેલો પ્રકાર. ૧ લી રીત—કોઈની પાસેથી રૂપિઆ રોકડા લેઈ હુંડી લખી આપીએ તેનું જમા ખર્ચ ત્રણ પ્રકારે થાય છે.

अ. રાખ્યા વાળા ધણીને જેટલા રૂપિઆની હુંડી લખીઆપીએ, તેટલા રૂપિઆ હુંડી ખાતે જમા કરવા. ખોખું આવેથી હુંડી ખાતે ઉધારી આડતીયાને ખાતે જમા કરવા. (મ૦ ૮–૪).

ब. રાખ્યા વાળા ધણીને જેટલા રૂપિયાની હુંડી લખી આપીએ તેટલા રૂપિઆ રાખ્યા વાળા ધણીને ખાતે જમા કરવા. ખોખું આવેથી રાખ્યા વાળા ધણીને ખાતે ઉધારી આડતીયાને ખાતે જમા કરવા.

क. રાખ્યા વાળા ધણીને જેટલા રૂપિયાની હુંડી આડતીયાપર લખી આપીએ, તેટલા રૂપિઆ આડતીયાને ખાતે જમા કરવા, ને તિથિ પોલી રાખવી, ખોખું આવેથી ફકત ભરપાઈની મિતિ તે વખતે નાખવી.

ટીકા:—દેશમાં આ ત્રણ રીતો ચાલેછે. અમદાવાદ વગેરે ઠેકાણે **क** રીત ચાલેછે પણ હુંડી શકરાયા પહેલાં આડતીયાના રૂપિઆ જમા કરવા એ રીત સારી નથી, તેમ રાખ્યા વળા ધણીને હુંડી આપી છતાં તેનું દેવું ચોપડામાં રહેવા દેવું એ પણ ઠીક નથી. સબબ હુંડી આપી પૈસા લીધા તે વ્યવહાર જોતાં હુંડી ખાતે રૂપિઆ શકરાયા સૂધી જમા રાખવા, એ રીત ઉત્તમ છે. આ ત્રણ રીતો આપેલ અનુક્રમે ઉત્તમ, મધ્યમ ને કનિષ્ટ છે. માટે અમે આ પુસ્તકમાં **अ** રીતનો ઉપયોગ કર્યો છે.

ગમે તે રીતે આ પ્રકારમાં જમાખર્ચ કરીએ, પણ હુંડી લખતાં જે વટાવ મળ્યો હોય તે તેજ દિવસે હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરવો, અને આપ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવો. સરભર ભાવે આપી હશે તો

હુંડીઆમણ ખાતે જમા અથવા ઉધાર કરવું પડશે નહિ.

૨ જી રીત. જો કોઈને નામે હુંડી લખી આપીએ, તો તેને ખાતે હુંડીની કિમ્મત ભાવ પ્રમાણે થાય, તેટલી ઉધારી હુંડી ખાતે જેટલાની હુંડી હોય, તેટલા જમા કરવા. વટાવના પૈસા હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવા અથવા જમા કરવા. ખોખું આવેથી હુંડીના રૂપિઆ હુંડી ખાતે ઉધારી આડતીઆને ખાતે જમા કરવા. (મ૦ ૮–૫).

૩ જી રીત. તમારીવતીને ખાતે રોકડેથી અથવા ઉધાર હુંડી લખી આપીએ, તેમાં નફા ખોટના ધણી આપણે નથી પણ આડતીઓ છે. આવી હુંડી લખી આપીએ તે વખતે તેનું જમાખર્ચ તો ઉપરની રીતેજ નાખવું. પણ ખોખું આવેથી તે હુંડીના જેટલા પૈસા આપણને મળ્યા હોય, તેટલા આડતીઆને ખાતે **મૂળ મિતિના** જમા કરવા, તથા મૂળનું હુંડી તથા હુંડીઆમણ ખાતું સરભર કરવું. એટલે હુંડી ખાતે જેટલા પૈસા જમા થએલા છે તેટલા હુંડી ખાતે ઉધાર થશે, અને જેટલા હુંડીઆમણ ખાતે જમા અથવા ઉધાર થયેલા છે તેટલા હુંડીઆમણ ખાતે ઉધાર અથવા જમા થશે.

બીજો પ્રકાર.—૧. જે માણસ તે હુંડી લઈ આવે, તેને હુંડીમાં લખેલાં નાણાં આડતીઆને ખાતે લખી આપવાં. મિતિ નાણાં પાચ્યાની નાખવી (મ૦ ૮–૬).

૨. ઉપરની હુંડી આપણા લખવાથી આડતીયાએ આપણાપર લખી હોય તો તે તમારીવતીની હુંડી થઇ, એમાં તે હુંડીના જેટલા પૈસા આડતીયાને મળ્યા હોય, તેટલા તેને ખાતે ઉધારવા, ને મિતિ હુંડી લખેલી જે તિથિની હોય તે નાંખવી. હુંડી લાવનાર સખ્સને તો હુંડી જેટલાની હોય તેટલા પૈસા ગણી આપવા. આમાં આપણને વટાવ મળ્યો હોય તો તે હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરવો, અને ખોટ ગઈ હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવી.

ત્રીજોપ્રકાર.—૧. રોકડેથી જેની પાસેથી જેટલા રૂપીઆની હુંડી લઈએ, તેટલા રૂપિઆ તેને ખાતે ઉધારવા. વટાવ બેઠો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવો. ને મળ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરવો. આ હુંડી જે આડતીઆ પર બીડીએ તેનો જવાબ આવેથી જેને નામે તેનાં નાણાં લખેલાં છે તેને ખાતે જમા કરી આડતીઆને ખાતે ઉધારવાં. તિથિ આડતીઆને નાણાં મળ્યાની નાખવી. (મ૦ ૯–૧).

જે ગામની હુંડી હોય તે ગામપર ન બીડતાં બીજા ગામપર બીડીએ, તો ત્યાં જે પૈસા ઉપજે તેટલા આડતીઆને ખાતે લખવા, અને હુંડી લખનાર ખાતે જમા તો હુંડી જેટલાજ કરવા. તેમ કરતાં વટાવ મળ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે જમા અને ખોટ ગઈ હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવી.

૨. શેકડેથી ખરીદેલી હુંડી તમારીવતીને ખાતે આડતીઆપર બીડી હોય તો આડતીઆને નાણાં મળ્યાનો જવાબ આવેથી આપણે બેઠેલા પૈસા મૂળ મિતિના તેને ખાતે ઉધારવા, ને પ્રથમ જેને ખાતે જેટલા પૈસા ઉધારેલા છે તેને ખાતે તેટલા પૈસા જમા કરી લેવા. પછી વધઘટ હુંડીઆમણ ખાતે નાખી મેળ મેળવવો. આડતીઓ મૂળ મિતિનાં નાણાં મજરે આપે.

૩. ખાતે લખાવીને જેની પાસેથી જેટલાની હુંડી લઇએ, તેને ખાતે એ હુંડીની ભાવ પ્રમાણે કિમ્મત થાય તે જમા કરવી, પછી હુંડીનાં નાણાં હુંડી ખાતે ઉધારવાં, ને વટાવ મળ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે જમા અને આપ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવો. આ હુંડી જેના પર બીડી હોય તેને નાણાં મળ્યાનો જવાબ આવેથી તેને ખાતે ઉધારી હુંડી ખાતે જમા કરી લેવા. આડતીઆને ખાતે મિતિ ભરપાઈની નાખવી. (મ૦ ૯–૨).

જે ગામની હુંડી હોય તે ગામ ન મોકલતાં બીજા ગામ પર વેચવા મોકલીએ, તો ત્યાં આડતીઆને વેચતાં નફો અથવા નુકશાન થાય, તેનો જવાબ આવેથી તેને ખાતે વધારામાં નફો થયો હોય તો ઉધારવો, ને ખોટ ગઈ હોય તો જમા કરવી. પછી એ નફો કે ખોટ હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરવી અથવા ઉધારવી, એટલે મેળ મળશે.

૪. આ પ્રકારની હુંડી તમારી વતીને ખાતે આપણા આડતીયાપર બીડી હોય, મતલબ કે તેની ગરજે તેણે મંગાવી હોય, તો આપણે બેઠેલા પૈસા તેને ખાતે ઉધારવા. તિથિ પણ આપણે જે દિવસે રવાના કરીએ તે દિવસની મજરે આપે.

ચોથોપ્રકાર.—એ હુંડી ખરીદતાં જેટલા પૈસા બેસે, તેમાં જેટલાની હુંડી હોય તે હુંડી ખાતે ઉધારવા, ને વટાવ હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરવો અથવા ઉધારવો. જ્યારે તે આપણી દુકાને વેચીએ, ત્યારે જે પૈસા ઉપજે તેમાંથી જેટલાની હુંડી હોય તે હુંડી ખાતે જમા કરવા ને નફો નુકશાન થયું હોય તે હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરવું યા ઉધારવું. (મ૦ ૯–૫),

જે ગામની હુંડી હોય તે ગામના આડતીઆ પર, (મ૦ ૯–૪); અગર બીજે ગામ; અગર તમારીવતીને ખાતે બીડીએ, (મ૦ ૯–૬ **ब**); તેનું જમા ખર્ચ ઉપર ત્રીજા પ્રકારમાં બતાવ્યા મુજબ થાય છે.

હુંડી ખાતું હમેશાં છેવટે સરભર થાય એ ઉપલાલખાણુમાં મૂખ્ય હેતુછે.

૪૮. હુંડીની વિગત લખવામાં અનુક્રમે નીચેની વિગતે ધ્યાન આપવું:—પ્રથમ કેટલાની તે લખ્યા પછી—

अ. કયા ગામના કયા સાહુકાર પરની છે. તે સાહુકાર પોતાના ચોપડામાં વિગત લખતી વખતે પોતાનું નામ નલખતાં "અમારા ઉપરની" લખશે.

ब. કયા ગામનો કોણુ લખનાર. તે સાહુકાર પોતાના ચોપડામાં વિગત લખતી વખત પોતાનું નામ ન લખતાં "લખી અત્રેથી અમારી" એમ લખશે.

क. રાખ્યા કયા ગામના કોના, તે સાહુકાર પોતાના ચોપડામાં વિગત લખતી વખત "રાખ્યા અમારી વતી" એમ કરશે.

હરકોઇના ચોપડામાં ઉપરની વિગતે ત્રણુ નામ લખવામાં જ્યાં સર્વ નામનો ઉપયોગ થાય તે કરવો.

ड. કઈ જાતની, કઈ મુદતની, અને કઈ મિતિની લખેલી.

इ. હુંડીનાં નાણાં રાખ્યાવાળા ધણીને કે હરકોઈ માણસને આપ્યાં હોય તેનું નામ હસ્તેમાં લખી લખવું કે શાહજોગ નાણાં આપ્યાં છે. ખોળાધરજોગ આપ્યાં હોય તો ખોળાધરનું નામ હસ્તે લખ્યા પછી લખવું. શાહજોગ નાણાં આપવાથી નાણાંનું જોખમ લેનારને માથે રહે છે ને ખોળાધરજોગ આપવાથી ખોળાધરને માથે રહે છે.

૪૯. હુંડી શકરાયા વગર પાછી આવે તો પ્રથમ તે હુંડીનાં નાણાં જે ખાતે જમા થયાં હોય તે ખાતે ઉધારી તે હુંડી પાછી લાવનાર સખ્સને પાછાં આપવાં, તે ઊપરાંત વ્યાજ તથા ખેપ નકરામણુના પૈસા ધારા મુજબ હુંડીઆમણુ ખાતે ઉધારીને આપવા. તેમાં વિગત બરાબર જણાવવી.

૫૦. અમુક માણુસને અમુક મુદતમાં અમુક રૂપિઆ સૂધી આપવા એવો જે સાહુકાર ઊપર પત્ર આપવામાં આવે છે તેનું નામ **ભલામણુપત્ર.** ભલામણુ પત્રથી જેટલા રૂપિઆ લઇએ તે જેણે ભલામણુ પત્ર આપ્યો હોય તેને ખાતે જમા કરવા. (મ૦ ૯–૭).

મનોયત્ન.

૫૧. સવાલ—અમદાવાદ વાળાના લખવાથી વઢવાણુ વાળાએ રાજ-

કોટમાંથી રૂ ૫૦૦)ની હુંડી રૂ ૧૦૧)ને ભાવે લઇ મુંબાઇ બીડી. મુંબાઈ વાળે જે સાહુકાર પર હુંડી હતી તેની પાસેથી નાણાં લીધાં તો આ પાંચે સાહુકાર પોતાના રોજમેળમાં નામું કેમ લખશે ?

ઉત્તર. अ. અમદાવાદવાળાના પાંચસેં રૂપિઆ મુંબાઈમાં જમા થશે, તે વઢવાણવાળે તેના લખવાથી મોકલાવ્યા છે, માટે આ તમારીવતીની હુંડી થઈ તેથી અમદાવાદવાળો રૂ ૫૦૫) વઢવાણવાળાને ભાવ પ્રમાણે એ- કેલા છે તે વઢવાણવાળાને ખાતે જમા કરશે, અને મુંબાઇવાળાને ખાતે રૂ. ૫૦૦) ઉધારશે ને રૂ. ૫) હુંડીઆમણ ખાતે લખશે.

ब. વઢવાણવાળાએ રૂ. ૫૦૫) ખર્ચી મુંબાઈની હુંડી ખરીદ કરી, અને અમદાવાદવાળાની વતી તરત મુંબઇ બીડી દીધી. આનું નામું લખ- વામાં પ્રથમ રૂ ૫૦૦) હુંડી લખનાર ખાતે ને રૂ ૫) હુંડીઆમણ ખાતે લખશે, શકરાયાનો જવાબ આવેથી રૂ ૫૦૦) હુંડી લખનાર ખાતે ને રૂ ૫) હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરી આ તમારી વતીની હુંડી છે માટે ખર- ચેલા રૂ. ૫૦૫) સઘળા અમદાવાદવાળાને ખાતે માંડશે. તિથિ પણ હુંડી લીધાની તારીખની નાખશે.

क. રાજકોટવાળો અમારીવતી મુંબઇ હુંડી લખે છે તે રૂ. ૫૦૦) પ્રથમ હુંડી ખાતે જમા કરી પાખું આવેથી હુંડી ખાતે ઉધારી મુંબઇના જે સાહુકારપર હુંડી લખી છે તેને ખાતે જમા કરશે, તિથિ ભરપાઇની નાખશે. ને રૂ ૫) હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરશે.

ड. જેનાપર મુંબઈ હુંડી બીડાઈ છે તે અમદાવાદવાળાને ખાતે રૂ. ૫૦૦) જમા કરશે, હસ્તેમાં વઢવાણવાળાએ ભર્યા લખશે, ને તિથિ પોતાને નાણાં મળ્યાની નાખશે.

इ. મુંબઇના જે સાહુકારે હુંડીનાં નાણાં આપ્યાં છે, તે રાજકોટ- વાળાને ખાતે ઉધારીને આપશે. આમાં તેને હુંડીઆમણનો ફાયદો મળે નહિ કેમકે અમારી વતીની હુંડી રાજકોટવાળે લખી છે. તિથિ ભરપાઈ થયાની નાખશે.

૫૨. બીજા પાસે જેટલા રૂપિઆ વ્યાજના લેંણા નીકળતા હોય તે- ટલા તેને ખાતે ઉધારી વ્યાજ ખાતે જમા કરવા, અને કોઇના ખાતામાં આપણે વ્યાજ દેવું નીકળે તો તે વ્યાજ તેને ખાતે જમા કરી વ્યાજ ખાતે ઉધારવું. કેટલાક ખાતામાં વ્યાજ કાઢયા પછી અમુક રકમ છૂટ મૂકાય છે,

એવે પ્રસંગે વ્યાજ ખરેખરૂં નીકળતું હોય તેટલું ખાતાદારના પેટામાં જમા યા ઉધાર કરી પછી પેટામાં છૂટ બાદ મૂકી બાકી રહે તેટલી રકમ ખાતા- દારને માથે ચડાવવામાં આવે છે. એજ માથે ચડાવેલી રકમ વ્યાજ ખાતે ઉધાર યા જમા કરવામાં આવે છે. (નં૦ ૧૧-૧લી કલમની રકમો).

૫૩. કોઇના ખાતાનો હિસાબ કરી વ્યાજ લે'ણું નીકળતું હોય તે તેને ખાતે ચડાવી વ્યાજ ખાતે જમા કરવું. પછી તે બળદ, ગાય, ભેંસ વ- ગેરે ઢોર તથા દાણો વગેરે કાંઇ પણ ચીજ આપે તો તે તેને ખાતે જમા કરી ખરીદ ખાતે યા જૂદે જૂદે ખાતે ઉધારવી. પછી તે રકમો ખાતા- વહીમાં ખતવી ખાતું સરભર* કરી બાકી લે'ણા નીકળે તે નીચે ઉધાર બાજુએ લખી નવો થએલો ઠરાવ સઘળો ખાતાવહીમાં ત્યાં નોંધવો. આ ઠરાવ વ્યાજવહીમાં જે ઠેકાણે બાકી કાઢે છે ત્યાં નોંધાતો નથી, કેમકે તે બાકી નીચે દેણુદારની સહી લેવામાં આવે છે, તેથી દીવાની કાયદાનો તેમાં બાધ નડે છે. દેણા ખાતાનો હિસાબ એથી ઉલટી રીતે લખાય. (વ્યાજવહી નમુનો ૪ થો જુઓ.)

ખાતાવહી.

૫૪. રોજમેળમાં જે રકમો જૂદે જૂદે ખાતે વારંવાર જમા અગર ખર્ચ લખાય છે તે સર્વ રકમો જેને નામે દાખલ કરવાની તે રોજમેળનાં પાનાં પ્રમાણે યાદી કરેલી તેને **ખાતાવહી** કહે છે.

૫૫. ખાતાવહીનો ઉપયોગ એ છે કે અમુક આસામી પાસે લે'ણું દેણું કેટલું છે તે એક ઠેકાણેથી સમજાય છે.

૫૬. અમુક આસામીનું અગર બાબતનું લે'ણું દેણું સમજવાને માટે તેને નામે જે એક ઠેકાણે જમા ખર્ચ રખાય છે તેને ખાતું કહે છે. તે ન રાખીએ તો કોઈ પણ આસામીનું અગર બાબતનું લે'ણું દેણું એક ઠેકા- ણેથી સમજાશે નહિ.

૫૭. ખાતાવહીના પાનામાં અમુક આસામીનું અગર બાબતનું ખાતું પાડયું હોય તેનું નામ પ્રથમ લખી પછી 'નું' ખાતું લખી છેડે તે કઈ સાલનું તે લખવું. તેની નીચે રોજમેળ પ્રમાણે જમા ખર્ચની નિશાનીવાળી લીટીઓ કાઢવી. એ પ્રમાણે રોજમેળમાં જેટલાં ખાતાં આવેલાં હોય તેટલાં ખાતાં ખાતાવહીમાં પાડવાં જોઈએ. એ બધાં ખાતાં એકદમ પાડતા તથી

* ખાતું સરભર કેમ કરવું તેને માટે સરવૈયામાં કલમ ૮૫ જુઓ.

પણ રોજમેળ ખતવતાં જેમ જેમ જરૂર પડતી જાય છે તેમ તેમ પાડતા જાય છે. ગુદસ્ત સાલનાં દેવા લે'ણાનાં ખાતાં તો પ્રથમ પાડી, દેવું લે'ણું લખી લેવામાં આવે છે, અને તે ઉતારતી વખત જૂની સાલની ખાતાવહીના ખાતામાં નવી સાલની ખાતાવહીમાં જે પાને તે ખાતું પાડયું હોય તે અંક તથા ચોપડો કયો તે લખવામાં આવે છે. નવી સાલની ખાતાવહીમાં જૂની સાલની ખાતાવહીના પાનાનો અંક તથા ચોપડો કયો તે નોંધવામાં આવે છે. એમ આમન સામન કરવાથી ખાતું જોવું સહેલ પડે છે.

૫૮. **अ.** રોજમેળની રકમો ખાતાવહીમાં ખતવતી વખતે ખાતાવહીમાં જેની તેના ખાતામાં જમાની જમા તરફ ને ઉધારની ઉધાર તરફ લખી તેની આગળ રો. પા. (રોજમેળ પાનું) કરી રોજમેળના જે પાનાપર તે રકમ હોય તે પાનાનો અંક ભરી તેની પાસે મિતિ (મહિનો, તિથિ, વાર) લખવામાં આવે છે. રોજમેળમાં રકમ નીચે બેવડી લીટી દોરી ખા. પા. લખી રાખેલું હોય છે ત્યાં રોજમેળની રકમ ખાતાવહીના જે પાને ખતવી તે પાનાનો અંક ભરી દેવામાં આવે છે. એથી એ રકમ ખાતાવહીમાં ખતવી ગયેલી છે તે, તથા કયે પાને એ માલમ પડે છે. વળી તે ખતવી ગયેલી છે તેના વધારે પૂરાવા સારૂ રકમનો સરવાળો માથે ભરેલો હોય છે તેની નીચે ૦ શુન્ય કરવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે સઘળી રકમો અનુક્રમે ખતવવામાં આવે છે.

ब. ઘણા વેપારીઓ જણસવાર ખાતાં ખતવવામાં તેની વિગત લખે છે કે જેથી તે કેટલા મણ યા નંગ સિલિકે છે તે ખાતાવહીપરથી ઝટ માલમ પડે છે. અમે નમુનામાં તેમ પણ રાખેલું છે. આવી રીતે કરવાથી જણસવહીનો ચોપડો રાખવાની જરૂર રહેતી નથી.

૫૯. ખાતાવહીમાંથી ખાતું એકદમ ઝટ જડે, તેને સારૂ ખાતાવહીને પહેલે પાને સાંકળિયું કરવામાં આવે છે. એટલે ખાતાવહીના ખાતાનાંનામ અક્ષર અનુક્રમે લખી તેની આગળ ખાતાવહીના પાનાનો અંક લખે છે.તે જોવાથી કયું ખાતું કયા પાનામાં છે તે ઝટ સમજાય છે. સાંકળિયું કરવાની પદ્ધતિ એક નથી. કેટલાક ગામવાર ખાતાં નોખાં રાખી દરેક ગામમાં જાતવાર યા મહોલ્લાવાર ખાતાં ખાતાવહીમાં પાડે છે, તે મુજબ સાંકળિયું લખે છે અને તેમાં કોનું ખાતું કયે પાને છે એ લખી રાખે છે.

૬૦. દરેક ખાતામાં જગ્યા તેની સાથે લેવડદેવડના પ્રમાણમાં બાર

માસમાં કેટલી જોઇશે તેનો વિચાર કરી રાખવી, છતાં ખાતું ભરાઇ જાય તો ખાતાનું સાંધણ બીજે પાને કરવું. પછી મૂળ ખાતામાં જમા ઉધાર-ની રકમોનો આખર સૂધી સરવાળો કરી તે સરવાળો સાંધણ ખાતામાં જે-નો તેની તરફ લખી પાછળ પાને. (   )મેથી ચોપડે આણે એમ લ-ખવું. તથા મૂળ ખાતામાં નીચે સાંધણ પાને (   )મે ચોપડે આણે એમ લખવું.

૬૧. ખાતાવહીમાં અમુકજ ખાતાં હોય એવો કાંઈ મેળ નથી. રો-જમેળમાં જેટલાં નામથી રકમો જમા ખર્ચ થયેલી હોય છે, તેટલાં ખાતાં ખાતાવહીમાં હોય છે, એક આશામીનું એકજ ખાતું પડે એવો પણ મેળ નથી. એક માણસની જૂદે જૂદે ઠેકાણે દુકાન ચાલતી હોય તો દુકાનવાર ખાતું જૂદું જૂદું રાખવામાં આવે છે. કેટલીક વખત ખાનગી ઉપાડ અ-ને દુકાનની ઉપાડનાં ખાતાં પણ નોખાં રાખવામાં આવે છે.

૬૨. ખાતાવહીનાં સઘળાં ખાતાં બે પ્રકારમાં આવી જાય છે. ૧ પા-કાં ખાતાંમાં, ૨ કાચાં ખાતાંમાં.

પાકાં ખાતાં એટલે જે ખાતામાં રકમો એકવાર જમા યા ખર્ચ લખાઈ તે ફરીથી બીજે ખાતે જમા યા ખર્ચ થતી નથી તે ખાતાં, ટૂંકામાં જેનું દેવું લે'ણું આવતી સાલમાં આપવાનું છે તેવાં ખાતાં. ઉદાહરણ—આસા-મીઓનાં ખાતાં.

કાચાં ખાતાં એટલે જે ખાતામાં રકમો એકવાર જમા યા ખર્ચ લખાઇ તે વર્ષ આખરે હિસાબ માંડી વાળવાને ફરીથી જમા ખર્ચ કરીને પાકા ખાતામાં લેઈ જવી પડે છે તેવાં ખાતાં. ટૂંકામાં જેનું દેવું લે'ણું આવ-તી સાલમાં આપવાનું નથી તેવાં ખાતાં. ઉદાહરણ—ખરીદ વકરાખાતું, જણ-સવાર પાડેલાં ખાતાં, વ્યાજ ખાતું ઈ૦.

રોજમેળ ખાતાવહી વિષે પરચૂરણ સવાલ.

૬૩. ખરીદ ખાતું ને ખર્ચ ખાતાનો મુકાબલો કરો ?

ખરીદ ખાતે ખરચેલાં નાણાં પાછાં મળવાનાં છે પણ ખર્ચખાતે ખર્ચેલાં નાણાં પાછાં મળવાનાં નથી.

૬૪. રોજમેળમાં રકમ ખર્ચ થઈ ન હોય, છતાં ઉધાર બાજુએ લ-ખાય એવી રકમ કઈ?—અંતે સિલક કાઢે છે તે.

૬૫. અનેક જણસોની ખરીદી તથા વેચાણ ખરીદ વકરા ખાતે કર્યું

પછી બાબતવાર દરેક જણુસ ખાતે નફો યા ખોટ શી થઈ તે જાણવું હોય તો કેમ કરવું?-ઉત્તર. જૂદી જૂદી જણુસોના જેટલા જેટલા પૈસા ખરીદ ખાતે લખેલા તેટલા તેટલા પૈસા વકરા ખાતે જમા કરી જણુસવાર ઉધારવા, પછી જૂદી જૂદી જણુસોના જેટલા જેટલા પૈસા વકરાખાતે જમા થયેલા તેટલા તેટલા ખરીદ ખાતે ઉધારી જણુસવાર જમા કરવા એટલે દરેક જણુસવાર નફો યા ખોટ માલમ પડશે.

૬૬. રોજમેળ ને ખાતાવહી એમાંથી વિશેષ યોગ્યતાનો દસ્તાવેજ કયો ?
ઉત્તર.—રોજમેળ એ વધારે યોગ્યતાનો છે. કારણ તેમાં પ્રત્યેક રકમની સંપૂર્ણ તપસીલ અને સિલક માલમ પડે છે, અને તે ઉપરથીજ ખાતાવહી કરવાનું બની આવે છે.

૬૭. રોજમેળ ખોવાયો તો પહેલાં પ્રમાણે તૈયાર થાય કે નહિ ? ઉત્તર. અસલ પ્રમાણે તૈયાર થાય નહિ. પરંતુ ઘણું કરીને તપસીલ સિવાય ખાતાવહીપરથી બની શકે.

૬૮. રોજમેળ ખાતાવહીમાં મળતાપણું કેવું છે ? ઉત્તર સિલક સિવાય બધી વાતે મળતાપણું છે.

૬૯. કોઈ માણસ પાસે લે'ણું દેણું કેટલું છે તે શા પરથી સમજાય ? ઉત્તર.—ખાતાવહીપરથી.

વ્યાજવહી.

૭૦. સાલ આખરે વ્યાજુ ખાતાનો હિસાબ કરી તેનું જમા ખર્ચ કલમ ૫૨ માં લખ્યા મુજબ નાખે છે. કેટલાક દર વર્ષે વ્યાજુ ખાતાનો હિસાબ કરતા નથી, તેવા લોકો જ્યારે હિસાબ સમજે, ત્યારે વ્યાજ નીકળ્યા પ્રમાણે તેનું જમા ખર્ચ નાખે છે. વળી કેટલાક વેપારીઓ સાલ આખરે વ્યાજ કાઢવાને બદલે વર્ષના અમુક ભાગમાં હિસાબ સમજી વ્યાજ જમા ઉધાર નાખે છે. આવી રીતે વ્યાજ કાઢવાનો વખત જૂદો જૂદો છે.

૭૧. ખાતાવહીપરથી રકમો લેઇ વ્યાજવહીમાં વ્યાજ કાઢે છે. વ્યાજ કાઢતા પહેલાં અરસપરસ ખાતું મેળવી જુએ છે, કે રકમ લખવી રહી ગઈ હોય તો માલમ પડે. રહી ગયેલી રકમને અચડ (ખાતે નહિ ચડેલી, નહિ નોંધાયલી) રકમ કહે છે. અચડ રકમોનું જમા ખર્ચ છેલ્લા મેળમાં નાખી (મિતિ મૂળની હોય તે પેટામાં લખે છે) ખાતાવહીમાં ખતવે છે,

તે પછી વ્યાજ કાઢવું શરૂ કરેછે. જે લોકોને અચડ રકમો ઘણી રહી ગઈ હોય, નામું બરાબર ચોખું હોય નહિ, તે સખ્સ ખાતું મેળવતી વખતે વ્યાજવહીમાં સઘળું ખાતું પ્રથમ ઉતારી લેછે; તેને **સુધાવહી** કહેછે. સુધાવહી નીચે વ્યાજ કાઢવામાં આવેછે.

૭૨. વ્યાજ બે જાતનાં છે. ૧. **સાદું**, ૨. **દીવાળીબાકી** અથવા **ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ.**

अ. મુદલ રૂપિઆનું કહેલી મુદત સૂધીનું સામટું વ્યાજ ગણવું તેને **સાદું વ્યાજ** કહે છે. સાનમાં કાંઈ જણસ મૂકીરૂપિઆઉપાડે ને દીવાળી બાકી વ્યાજ ગણવાની બોલી ન કરી હોય તો સાદું વ્યાજ ગણવાનો ચાલછે.

ब. મુદલ રૂપિઆ જેટલી મુદત રહે તેટલી મુદતનું સામટું વ્યાજ ન ગણતાં દીવાળીએ દીવાળીએ ફરી ફરી વ્યાજ કાઢે તે વ્યાજને **દીવાળી-બાકી** વ્યાજ કહેછે. કેટલેક ઠેકાણે દીવાળીએ દીવાળીએ ફરીવ્યાજ ન કાઢતાં ખાતું જે દિવસથી શરૂ થયેલું હોય તે દિવસથી બાર બાર માસે ફરી ફરી વ્યાજ કાઢે છે. અંકગણિતમાં આવા વ્યાજને ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ કહેછે. કેમકે તે ચક્ર એટલે પૈડાની માફક ફરી ફરીને આંટા મારે, એટલે વ્યાજનું વ્યાજ ગણાય.

૭૩. વ્યાજ ગણવાની ત્રણ રીતો છે. ૧. સળંગ, ૨. કાપી, ૩. વારોવારીઊં.

अ. સળંગ વ્યાજ કહેવાનું કારણ એ કે તેમાં માસ સળંગ ગણાય છે. એ ગણવાની રીત બહુ સરળ છે પણ તેમાં માસ તથા સરના આંકડા મોટા આવે છે.

ब. કાપી વ્યાજ કહેવાનું કારણ એ કે ખાતામાં આવેલી રકમો એક બીજાના પેટામાં કપાય છે,

क. વારોવારીઊં વ્યાજ કહેવાનું કારણ એકે તેમાં મુદત વાર પ્રમાણે ગણાય છે.

૭૪. **સળંગ વ્યાજ ગણવાની રીત.**

अ. પ્રથમ મથાળે કયા ખાતાનું કયાં સૂધીનું વ્યાજ, તથા ખા. પાનું લખવું. તેની નીચે જમા ઉધાર કરી જમાની સઘળી રકમો જમા તરફને ઉધારની ઉધાર તરફ ખાતામાંથી લખવી. ફેર માત્ર એટલોજ કે ખાતામાં માથે આંકડો ભરાય છે, તેમ વ્યાજવહીમાં ન ભરાતાં લીટીને આરંભે ૩

કરીને રકમ લખી દહાડો વાર લખવો. મતલબ કે પહેલો સળ સર ભરવા માટે રાખવો.

ब. માસ ગણવાની રીત:—જમા ઉધારની દરેક રકમના તેની તિથિથી વ્યાજ ગણવાની મુદત સૂધી તિથિ પ્રમાણે મહિના તથા દિવસ નક્કી કરવા, અને દરેક રકમ નીચે પેટામાં ભરવા. અધિક માસના વરસમાં વરસના ૧૩ માસ ગણાય છે.

क. સર ગણવાની રીત:—રૂપિઆ ને મહિનાનો ગુણાકાર તે સર કહેવાય, અને રૂપિઆ અને દિવસના ગુણાકારને ત્રીસે ભાગતાં આવે તે સર કહેવાય. ત્રીસે ભાગવાની સહેલી રીત સાડાસાતનો પા, એ ઘાત ગણવાની છે. ભાગાકારમાં ૩ાા કે તેથી ઓછા વધે તો મૂકી દેવા ને વધારે વધે તો ૦ા ગણી લેવો. આ પ્રમાણે દરેક રકમનો સર ગણી તેને માથે ચડાવવો. પછી જમા ઉધારના સરનો જૂદો જૂદો સર્વાળો લેવો, ને મોટા સર્વાળામાંથી નાનો સર્વાળો બાદ કરવો, બાકી સર રહે તેમાંથી ૦ાા દિવસનો સર બાદ કરવો. એ ગણવાની સહેલી રીત એ છે કે બાકી રહેલા સરનો ૬૦ મો ભાગ તેમાંથી બાદ કરવો. (આમ કરવાનું કારણ વારોવારીઆ વ્યાજમાં બતાવ્યું છે.). કાઠિઆવાડમાં ૦ાા દિવસ ન કાપતાં વ્યાજમાંથી છૂટ મૂકે છે.

ड. તારીજ ગણવાની રીત:—તારીજ શબ્દ પ્રથમ લખી લાંબી લીટી દોરવી ને તે લીટીમાં જે દિવસ સૂધી વ્યાજ કાડયું હોય તે દિવસ લખવો. તેની નીચે જમા ઉધારની લીટીઓ દોરવી. પછી ખાતાવહી પરથી નક્કી કરી જો રૂપિઆ દેવા રહેતા હોય તો જમા તરફ ને લે'ણા રહેતા હોય તો ઉધાર તરફ લખવા. વ્યાજનો સર લે'ણો નીકળતો હોય તો ઉધાર તરફને દેવો રહેતો હોય તો જમા તરફ માંડવો. ટકાની તેરીખ હોય તો સર જેટલા દોકડા વ્યાજ ગણવું. અર્ધા ટકાની હોય તો અર્ધા દોકડા સમજવા, આનાની તેરીખ હોય તો જેટલા આનાની તેરીખ હોય તેટલાએ સરને ગુણતાં આવે તેટલી બદામ વ્યાજ સમજવું.

ई. વ્યાજવહીનું વ્યાજ રોજમેળમાં નાખતી વખતે તેના પેટામાં વ્યા. પા. નાખવું, અને વ્યાજવહીમાં રો. પા. નાખવું. કે જ્યારે તપસીલ જોવી હોય ત્યારે માલમ પડે.

ટીકા:—જ્યારે જમા ઉધાર એકજ તેરીખ હોય ત્યારેજ આ રીતે વ્યાજ કાઢી શકાય. આ વ્યાજ માટે પૃષ્ટ ૬૭ મે વ્યાજવહીના ચોપડામાં **૧લો નમુનો** જુઓ.

૭૫. **કાપી વ્યાજ ગણવાની રીત.**

अ. ખોખું બનાવવાની રીત:—પ્રથમ મથાળે કયા ખાતાનું, કઇ સાલનુ વ્યાજ તે લખી ખા. પા. લખવું. તેની નીચે જમા ઊધાર દોરવું. પછી ખાતાવહીપરથી જમા કે ઉધારની પહેલી રકમમાંથી જે રકમ મોટી હોય તે વ્યાજવહીમાં જે બાજુની હોય તેજ બાજુએ લેવી. કાપી વ્યાજમાં રકમો લખવાની રીત ઉપરના વ્યાજના જેવીજ છે. ધારો કે જમામાં પહેલી રકમ મોટી છે માટે આપણે જમામાં તે રકમ લીધી. પછી ઉધારની બાજુની પ્રથમ રકમથી જેટલી રકમો તેમાં બાદ જતી હોય તેટલી ઉધાર બાજુએ લેવી. ધારો કે તેવી બે રકમો બાદ જાય છે માટે બે લીધી. તે રકમો જમા બાજુની પહેલી રકમમાંથી બાદ કરવી. બાદ કરવાને તે રકમો પેટામાં લખવી. પણ તેની સાથે દહાડો વાર ન લખવો. બાકી જે રહે તે ઉધારની ત્રીજી રકમ લઈ તેમાંથી બાદ કરવી. બાકી સાથે જમાની બીજી રકમથી જેટલી રકમો બાદ જતી હોય તેટલી લેવી. ન જતી હોય તો ફક્ત બાકી બાદ કરવી. ઊધારમાં જે બાકી રહે તે જમાની રકમમાંથી બાદ કરવી. આમ છેવટ બધી રકમો વ્યાજવહીમાં આવી રહે ત્યાંસુધી કરવું.

છેવટે જેટલા રૂપિઆ ખાતાવહીમાં દેવા કે લે'ણા રહેતા હોય તેટલાજ રૂપિઆ વ્યાજવહીમાં દેવા કે લે'ણા નીકળે તો ખોખું ખરૂં બન્યું સમજવું. ભૂલ જણાય તો ફરી તપાશી ખરૂં કરવું. ખોખામાં દેવી રહેલી રકમો ઉધાર તરફ ને લે'ણી રહેલી રકમો જમા તરફ છેવટે બતાવવી ને તે કઇ મુદત સૂધી રહી છે તે પણ બતાવવું.

ब. માસ ગણવાની રીત:—ખોખામાં જમા ઉધાર રકમોમાંથી જે રકમ પહેલી તિથિની હોય તે દિવસથી તેની સરખી રકમ વાળી બીજી તિથિ સૂધી તિથિ પ્રમાણે માસ તથા દિવસ નક્કી કરવા ને તે પહેલી તિથિની રકમ આગળ માંડવા ને સામી બાજુએ તે રકમને માથે ० શુન્ય મૂકવું. આ પ્રમાણે બધી સરખી રકમોના માસ નક્કી કરવા.

क. સર ગણવાની રીત:—પાછલા વ્યાજમાં આપ્યા પ્રમાણેજ છે. પેટા રકમના સરનો સર્વાળો મૂખ્ય રકમને માથે ચડાવવો. પછી જમા બાજુના સરનો સર્વાળો જમા તરફ ને ઉધાર બાજુના સરનો સર્વાળો ઉધાર તરફ કરવો. આ પછીની સઘળી રીત જમા ઉધારની એક તેરીખ હોય તો સળંગ વ્યાજના જેવીજ છે.

(વ્યાજવહીમાં પૃષ્ટ ૬૭ મે નમુનો ૨જો કાપી વ્યાજ માટે જુઓ).

૭૬. જમા ઉધાર જૂદી તેરીખ હોય તો કાપી વ્યાજની રીતે વ્યાજ કાઢી જમા ઉધારના સરના જૂદા જૂદા સર્વાળા કરી તે દરેકમાંથી ૦ાા દિવસનો સર બાદ કરી બાકી સર રહે તે તારીજમાં જમાનો સર જમા બાજુએ, ને ઉધારનો સર ઉધાર બાજુએ લખી જમા ઉધારની તેરીખ મુજબ વ્યાજ ગણવું. આવા ખાતાનું વ્યાજ જમા ઉધારની રકમોનું જ્યાં સુધી વ્યાજ ગણવું હોય ત્યાં સૂધી માસ જૂદા જૂદા ગણી કઢાય નહિ. ધારો કે આપણે લીધેલી રકમનું વ્યાજ ૦ાા ટકા લેખે, ને આપણે ભરેલી રકમનું વ્યાજ ૦ાા ટકા લેખે છે. હવે આપણે રૂ. ૧૦૦) આણ્યા, બે માસ પછી રૂ ૫૦) ભર્યા તો ચાર માસને અંતે વ્યાજ શું થાય? રૂ ૧૦૦) પ્રથમ આપણે બે માસ રાખ્યા, માટે તેનું વ્યાજ રૂ. ૧ાા થયો. બે માસ પછી રૂ ૫૦) ભર્યા માટે રૂ ૫૦) બાકી રહ્યા તે માસ બે રહ્યા માટે તેનું વ્યાજ રૂ ૦ાાા મળી કુલ રૂ. ૨ા વ્યાજના થાય. સળંગ રીતે ગણતાં રૂ ૧૦૦)નું ૪ માસનું વ્યાજ રૂ૩) તેમાંથી રૂ ૫૦)નું બે માસનું વ્યાજ રૂ ૦ાા જતાં રૂ ૨ાા નીકળે. માટે સળંગ ગણવાની રીતે ન ગણાય.

(આવા વ્યાજ માટે પૃષ્ટ ૬૯ મે વ્યાજવહીમાં નમુનો ૩જો જુઓ).

૭૭. વારેવારીઉં વ્યાજ ગણવાની રીત.

અ. આ વ્યાજ કહાડવાની રીત કાપી વ્યાજના જેવીજ છે. ફેર માત્ર માસ ગણવાની રીતમાં છે તે નીચે મુજબ—

બ. વાર પ્રમાણે દિવસ ગણવાની ૧લી રીત:—પ્રથમ તિથિ પ્રમાણે માસ ગણી નક્કી કરવા, તેમાંથી દર મહિને અર્ધા દિવસ લેખે ગણતાં જેટલા દિવસ આવે તેટલા દિવસ આવેલી મુદતમાંથી બાદ કરવા, બાકી જેટલી મુદત રહે તેટલી વાર પ્રમાણે ગણતાં આવવી જોઈએ. એમ અડસટ્ટો જાણવો. તે નક્કી કરવા માટે—

અડસટ્ટે રહેલી મુદતમાં જેટલા માસ હોય તેનાં પખવાડીઆં કરવાં એ પખવાડીઆં જેટલા દિવસ* પહેલી તિથિના વારથી તે વારને મૂકીને

---

* પખવાડીઆ જેટલા દિવસ પહેલી તિથિના વારથી ગણવાનું કારણ. મહિનાના વાર ત્રીશ તે પહેલી તિથિના વારથી તેને પડતો મૂકી ગણીએ તો બીજે માસ પહેલા વારથી ૨ દિવસ મોડા બેસે. (કેમકે પહેલો વાર પડતો મૂક્યો જેથી ૭મો, ૧૪મો, ને ૨૮મો વાર તે ને તે આવે) માટે માસે બે દિવસ ને પખવાડીએ ૧ દિવસ ગણીએ છીએ.

ગણુવા. ગણુતાં છેલ્લો વાર જે આવે તે દિવસે છેલ્લું પખવાડીઉં પૂરું થયું એમ સમજવું. પછી તેની જોડેના વારથી છેલ્લી તિથિના વાર સુધી વાર ગણુવા, તેમાં છેલ્લો વાર ગણુવો, તે એટલે સુધી ગણુવા કે મહિના ઉપર દિવસનો અડસટ્ટો નક્કી કર્યો છે તેની લગભગ આવી રહે. ઉદાહરણ–ધારોકે પોષ શુદ ૭ને શનીવારથી પોષ શુદ ૭ ને બુધવાર સુધી વાર પ્રમાણે મુદ્દત ગણુવી છે. તો પ્રથમ તિથિ પ્રમાણે ગણુતાં ૧૨ માસ થયા, તેમાંથી ૦॥ દિવસ પ્રમાણે ૬ દિવસ જતાં ૧૧॥ માસ ને ૯ દિવસનો અડસટ્ટો આવ્યો, હવે ૧૧॥ માસનાં ૨૩ પખવાડીઆં થયાં, તેટલા દિવસ પહેલી તિથિનો શની· વાર છે ત્યાંથી તેને મૂકીને ગણુતાં છેલ્લો સોમવાર આવ્યો, એટલે ૨૩ મું પખ-વાડીઉં સોમવારે પૂરું થયું. પછી સોમવારથી છેલ્લી તિથિના બુધવાર સુધી ગણુતાં બે દિવસ આવ્યા, પણ લગભગ ૯ દિવસ આવવા જોઇએ, માટે ૨ દિવસ વાળો બુધવાર નહિ પણ તેની પછીનો બુધવાર હોવો જોઇએ, માટે એક અઠવાડીઉં વધારે ગણુવું તેથી ૨+૭=૯ દિવસ થયા, તે ઉપરના દિવ-સ સાથે મળી રહે છે, જ્યારે આવી રીતે ગણુતાં ૬–૭ કે ૮ દિવસનો ફેર રહે ત્યારે ૭ દિવસ ઉમેરી લેવા.

બીજી રીતઃ—તિથિ પ્રમાણે ગણુતાં જે માસ થાય, તેમાંથી મહિને અર્ધા દિવસ પ્રમાણે બાદ કરતાં જે માસ રહે તેનાં પખવાડીઆં કરી તેમાં ઉપર જેટલા દિવસ હોય તે મેળવવા. પછી પહેલી તિથિના વારથી તે દિવસ જેટલા વાર પહેલો વાર પડતો મૂકી ગણુવા. છેલ્લો વાર આવે તે બીજી તિથિનો વાર હોય તો જાણુવું કે અર્ધા દિવસ લેખે બાદ કરતાં જે મુદ્દત આવી છે તે ખરી છે. પણુ જો વાર વધી જાય તો જેટલા દિવસ વધ્યા છે તેટલા ઓછા કરવા, અને જો એકાદ બે દિવસ ઘટતા હોય તો તેટલા ઉમે-રવા. ઉદાહરણઃ—અષાડ શુદ ૧ ને સોમવારથી આસો વદ ૦)) ને શુક્રવાર સુધી માસ ગણુવા છે તો તિથિ પ્રમાણે ગણુતાં ૩॥ માસ ૧૪ દિવસ આવ્યા. તેમાંથી ૦॥ દિવસ લેખે બાદ કરતાં ૩॥ માસ ને ૧૨ દિવસ રહ્યા. હવે ૩॥ માસનાં પખવાડીઆં ૭ તેમાં ઉપરના ૧૨ દિવસ ભેળવતાં ૧૯ દિવસ થયા તેટલા વાર પહેલી તિથિનો સોમવાર પડતો મૂકી ગણુતાં છેલ્લો વાર શની આવ્યો, પણુ બીજી તિથિનો વાર શુક્ર છે તેથી ૧ દિવસ વધી જાય છે તે બાદ કરતાં ૩॥ માસ ૧૧ દિવસ ખરા જાણુવા.

क. તિથિ કરતાં વાર પ્રમાણે ગણતાં માસે અડધો દિવસ ઓછો આવેછે તેનું કારણ:—તિથિ પ્રમાણે માસ ગણાય છે તે ચાંદ્ર માસ છે તે ૨૯ાા દિવસનો છે. એટલે એટલા દિવસમાં ચંદ્ર પૃથ્વી આસપાસ ફરી મૂળની સ્થિતિમાં આવે છે, અને વાર પ્રમાણે માસ (સૂર્ય માસ) ના ૩૦ દિવસ પૂરેપૂરા ગણાયછે. તેથી ચાંદ્ર માસ સૂર્યમાસ કરતાં મહિને અડધા અડધા દિવસનો ઓછો ગણાયલો છે તેથી વધારે માસ થયેલા હોય છે તેમાંથી મહિને ૦ાા દિવસ લેખે બાદ કરેથી સૂર્ય માસ થઈ રહે છે.

(વારોવારીઆ વ્યાજ માટે વ્યાજવહીમાં પૃષ્ટ ૬૯ મે નમુનો ૩જો જુઓ).

૭૮. **કાંધાનું વ્યાજ** ગણવાની રીત બીજાં વ્યાજ ગણવાની રીતના જેવી છે, ફેર માત્ર એટલોજ કે જેટલા રૂપિઆનું કાંધું લખ્યું હોય તેટલા બધા રૂપિઆ વ્યાજવહીમાં ઉધાર બાજુએ સામટા ન લેતાં, દરેક હપ્તો જૂદો જૂદો લેવામાં આવે છે, ને તેની મિતિ હપ્તો ભરવાનો જે દિવસ હોય તે લખાય છે. (વ્યાજવહીમાં પૃષ્ટ ૬૯ મે નમુનો ૪ થો જુઓ).

૭૯. કેટલોક માલ તેની કીમત અમુક મુદત પછી લેવાનો ઠરાવ કરી વેચવામાં આવે છે. એવી રકમોની મિતિ વ્યાજવહીમાં તેનો વાયદો જે દિવસે પૂરો થતો હોય તે લખાયછે. (પૃષ્ટ ૬૯ મે વ્યાજવહી નમુનો ૩જો, જમાની પહેલી રકમ).

૮૦ જ્યારે વ્યાજવહીમાં ખાતાદારની સહી લેવી હોય છે ત્યારે હિસાબ સમજ્યા પછી આવેલો માલ તારીજમાં જમા કરી, બાકી લે'ણા નકી કરી, તારીજ નીચે નવું ખાતું પાડી, ત્યાં સહી લેવામાં આવે છે. વ્યાજ તથા આવેલો માલ સઘળો રોજમેળમાં જમાખર્ચ કરી ખાતાવહીમાં ખતવી તેમાં પણ નવું ખાતું પાડે છે. આમાં ખાતાદાર સાથે નવા ઠરાવ કર્યા હોય તો તે લખવામાં આવે છે, વ્યાજવહીમાં લખતા નથી (પૃષ્ટ ૭૦ મે વ્યાજવહીમાં નમુનો ૪થો જુઓ).

અચડમેળ.

૮૧. આ મેળ રોજમેળમાં આસો વદ૦)) ના મેળ પછી નાખવામાં આવે છે. તે બનાવવાનો હેતુ સાલ આખરે વેપારમાં નફો ટોટો શો થયો; તે નકી કરવાનો છે. તેને માટે નીચેની ત્રણ બાબતપર અનુક્રમે લક્ષ રાખવું.

अ. વ્યાજુ ખાતાનું વ્યાજ આસો વદ૦)) સૂધી કાઢી તેનું જમાખર્ચ કલમ ૫૨ માં બતાવ્યા મુજબ નાંખવું.

ब. આડત દલાલીનો જમાખર્ચ કલમ ૨૮ ની પેટા કલમ **इ**, **फ**માં

લખ્યા મુજબ નાખવો. હુંડીનાં નાણાં નાણાવટીઓ શકારી, યા શકરાવી આપ્યા બાબત એક બીજા પાસે આડત લેછે. આડત કેટલી લેવી, કયે પ્રસંગે લેવી, એ વગેરે બાબતના ઠરાવ પ્રથમથી કરી રાખેલા હોય છે, અરસ્પરસ આડત સરખીજ લે એવો કાંઈ મેળ નથી. રાજકોટના નાણાવટી અમદાવાદવાળા પાસે સેંકડે દોઢ આના મુજબ આડત લેછે, ને તેમને બે આના મુજબ આપે છે. અમારીવતીની હુંડીમાં લખનાર અથવા ખરીદેલી મોકલનાર આડત ભરે છે. તમારીવતીની હુંડીમાં હુંડી મંગાવનાર તેના ખર્ચ ઉપરાંત ઠરાવ મુજબ આડત આપે.

क. નફો અથવા નુકશાન સાલ આખરે શું રહ્યું, તે નક્કી કરવા માટે જે જે ખાતે છેવટે દેવું યા લે'ણું રહેલું હોય તે દેવું લે'ણું આવતી સાલમાં આપવાનું યા લેવાનું ન હોય એવાં કાચાં ખાતાં વટાવ ખાતામાં લેઇ જવાં. જેમકે ખરીદ વકરાખાતું, જણસવાર પાડેલાં ખાતાં, વ્યાજ ખાતું, હુંડીઆમણખાતું, ખર્ચખાતું, ભાડાખાતું, ધર્માદાખાતું (લે'ણું હોય તો), ઈત્યાદિ. આ ખાતે નફો થાય, તો એ ખાતે ઉધારી, વટાવખાતે જમા કરવો અને ટોટો આવે તો એ ખાતે જમા કરીને વટાવખાતે ઉધારવો. એટલે દરેક ખાતાં સરભર થશે.

ધર્માદાખાતે દેવું હોયતો આવતી સાલમાં વાળવું જોઇએ, માટે તેવે પ્રસંગે તે માંડી વાળવામાં ન આવે. ચાંલ્લા ખાતું માંડી વાળવામાં ન આવે કેમકે તેમાં લે'ણું દેણું હશે તે પ્રસંગ આવે આપવા લેવાનું છે.

જણસવાર પાડેલાં ખાતાં, ખરીદ વકરા ખાતું, ઢોર ખાતું, એ ખાતે સાલ આખરે નફો યા ખોટ છે તે નક્કી કરવા માટે પ્રથમ તે તે ખાતે સાલ આખરે વધેલો માલ કેટલો છે તેની તપસીલ કરી તેનો ભાવ સરવાયું કાઢતી વખતે જે ઉપજી શકે તે લખવો. પછી પ્રત્યેક ખાતે જેટલી કિમ્મતનો માલ જણસે થાય તેટલી કિમ્મત પ્રત્યેક ખાતે ખાતાવહીમાં જમા કરીને વિગતમાં જણાવવું કે **શ્રીવર્ષ આખરે માલ બાકી રહ્યો.** માલની વિગત ખાતામાં જણાવવાની જરૂર નથી કેમકે જૂદા ચોપડામાં એ તપસીલ નોંધે છે, તેથી એ પાનું ત્યાં ટાંકે છે. ત્યારપછી તે ખાતાના જમા ઉધારના સર્વાળા કરી નફો વા ટોટો રહે, તે ઉપર **क**માં બતાવ્યા મુજબ અચડ મેળમાં નાખી વટાવખાતામાં લેઈ જવો.

છેવટે વટાવ ખાતાના જમા ઉધારના સર્વાળા કરી બાદબાકી કરવી.

જો જમાનો સર્વાળો મોટો હોયતો બાદબાકી જેટલો નફો જાણવો, નહિતો ટોટો જાણવો.

સરવાયું.

૮૨. સાલ આખરે વેપારમાં નફો અથવા ટોટો શો થયો, તથા દેવું લે'ણું કેટકેટલું અને કોની કોની પાસે છે, તે જાણવા માટે જે તારીજ કરવામાં આવેછે તેને **સરવાયું** કહે છે.

૮૩. સરવાયું ખાતાવહી પરથી અને તેને છેલ્લે પાને કરવામાં આવે છે.

૮૪. જે જે ખાતાનું દેવું લે'ણું આવતી સાલમાં આપવાનું યા લેવાનું હોયછે, તેવાં સઘળાં ખાતાં આ સરવાયામાં આવે છે.

૮૫. સરવાયું કાઢવા માટે પ્રથમ સઘળાં ખાતાં સરભર કરી જવાં. ખાતાં સરભર કરવાં એટલે સઘળાં ખાતાંના જમા ઉધારના સર્વાળા કરી, જમાનો સર્વાળો મોટો હોય તો તેમાંથી ઉધારનો સર્વાળો બાદ કરી બાકી રહે તે ઉધાર તરફ લખી ત્યાં **બાકી દેવા** એમ લખવું. જો ઉધારનો સર્વાળો મોટો હોય તો તેમાંથી જમાનો સર્વાળો બાદ કરી બાકી રહે તે જમા તરફ લખી ત્યાં **બાકી લે'ણા** એમ લખવું. પછી સર્વાળો કરેથી બને તરફના સર્વાળા સરખા થઇ જશે. પછી જમા ને ઉધાર તરફ ખાતું બીડી દેવા માટે આંકડા ઢાંકી દે એ પ્રમાણે બેવડી લીટી દોરવી. ત્યાર કેડે દેવા જમા તરફ ને લે'ણા ઉધાર તરફ લખી તે કઇ મિતિના દેવા લહેણા રહ્યા તે લખવું.

૮૬. ખાતાવહીમાં સરવાયું ઉતારતી વખત નીચેની બાબતપર ધ્યાન આપવું.

अ. મથાળે સરવાયું કઈ સાલનું છે, તે લખી જમા ઉધારની નીચે લીટી દોરવી.

ब. ખાતાવહીમાં દરેક ખાતાં તપાશી, દેવા રૂપિઆ હોય તે જમા તરફ ને લે'ણા રૂપિઆ હોય તે ઉધાર તરફ લખી તેની સામે તે માણસનાં નામ તથા ખા. પા. લખવું કે તેનો હિસાબ જોવો હોય તો સુગમ પડે. સિલકમાં માલ હોય તે કિમ્મત સાથે ઉધાર બાજુ લખાય છે, કેટલાક માલની વિગત ત્યાં નથી લખતા.

क. પછી જમા ઉધારનો સર્વાળો કરી ઉધારના સર્વાળામાં સાલ આ-

ખરે રહેલી સિલક મેળવવી, તેથી જો બંને સર્વાળા મળી રહે તો સર-વાયું ખરૂં જાણવું.*

૮૭. સરવાયાનો તાળો મળી રહે છે તેનું કારણ.

પાછલી સાલનું દેવું=પાછલી સાલનું લેણું+રોકડ સિલક.

ચાલતી સાલમાં દેવું થાય=ચાલતી સાલમાં લેણું થાય+પાછલી સાલની સિલકમાં આ સાલ જેટલો વધારો થયો હોય તે અથવા—પાછલી સાલની સિલક કરતાં આ સાલની સિલકમાં જેટલો ઘટાડો થયો હોય તે માટે—

કુલ દેવા=કુલ લેણું+ચાલતી સાલ આખરની રોકડ સિલક.

૮૮. સાહુકાર લોકો સરવાયું બનાવે છે તે રોજમેળમાં નાખી ખાતાવહીમાં લેતા નથી, ખાતાવહીમાંજ બનાવે છે. કેમકે રોજમેળમાં નાખવાથી પોતાની ચોકસ થાપણ બીજાના જાણવામાં આવે. આજ હેતુથી પોતાની ખાતાવહી બીજાને જોવા આપતા નથી, પોતાના ગુમાસ્તા વટીકને પણ ભરોંસો પડ્યા વગર સોંપતા નથી.

૮૯. રોજમેળમાંની સઘળી રકમો ખાતાવહીમાં ખતવાઇ છે કે નહિ, તે જાણવા માટે કેટલાક દેશી વેપારીએ રોજમેળમાં માસ આખરે **ખાતાવાર માસિક તારીજ** કરે છે. તે કરવા માટે જે માસની તારીજ કરવી હોય તે માસમાં દરેક ખાતાવાર જમા કેટલું ને ખર્ચ કેટલું તે ખાતાદારના નામની સામે જમાનું જમા તરફ ને ઉધારનું ઉધાર તરફ લખવું. પછી જમા તથા ઉધાર બાજુનો જૂદો જૂદો સર્વાળો કરવો. જમાના સર્વાળામાં માસની શરૂઆતની અને ઉધારના સર્વાળામાં માસ આખરની સિલક મેળવવી તેથી બંને તરફના સર્વાળા મળી રહે તો ખાતાવહી ખરી ખતવેલી છે એમ સમજવું. જો એકાદ રકમ રહી ગઇ હશે તો તે સર્વાળા નહિ મળે.

ખાતાવાર માસિક તારીજના લાભ.–ગુમાસ્તો કોઇને ખાતે ખોટી રકમ ઉધારી ખાતાવહીમાં ખતવે નહિ, તો આ તારીજ મળે નહિ, તેથી તે-

---

*ઘણી વખત પરીક્ષકો પહેલી સાલની શરૂઆતમાં સિલક લખાવેછે. તે પ્રસંગે તે સિલક દુકાનના માલીકના નામે જમા કરવી. કારણ એટલા પૈસા ઘરમાંથી કાઢી વેપાર શરૂ કર્યો એવો ત્યાં અર્થ છે. જો સિલક તથા લેણું એ બંને લખાવે તો જાણવું કે એ દુકાન કેટલાક વર્ષથી ચાલે છે, એવે પ્રસંગે સિલક + લેણા જેટલું દેવું લખાવવુંજ જોઇએ. ન લખાવે તો સમજવું કે એ દુકાનમાં એટલો નફો છે, તેમ ધારી એ બંને રકમનો સર્વાળો વટાવ ખાતે જમા કરવો.

નું કપટ પકડાય. જો તે રકમ ખતવે તોતો તે કપટ પકડાય નહિ, એવું કપટતો હિસાબ કરતાંજ પકડાય. (૨) ગુમાસ્તો રૂપિઆ લાવી ખાતાવહીમાં બારોબાર ખતવી દે તો તે ભૂલ પણ પકડાય, એકેમાં જમા ન કરે ત્યારે તો હિસાબ કરતાં પકડાય.

ભરતીયું.

સ્વસ્તિશ્રી રાજકોટ મહા શુભસ્થાને પુજ્યારાધે અનેક સર્વે શુભોપમા જોગ શાશ્રી પંચ મોદી ડોસાભાઇ ગોરધનદાસ. જોગશ્રી અમદાવાદથી લી. ૫રી. કસળચંદ વછરાજના જેગોપાલ વાંચજો. જત અત્રેથી તમારી વતી રેશમી ધોતી જોટા નં. ૨૦ ખરીદ કરીને તેની ગાંસડી નં. ૧ રેલવે રસ્તે આજરોજ રવાના કરીછે. તેની રસીદ વઢવાણકાંપના શા. રતનચંદ વધુચંદ પર આજરોજ બીડી છે. તેનું ભરતીયું આ કાગળ મધે ઉતારી મોકલ્યું છે.

ઉ

૧૨૬) ધોતી જોટા રેશમી નં. ૨૦.

૧૪૦) રેશમી ધોતી જોટા નં. ૨૦ લાંબા હાથ ૧૦ તથા પનો ગ. ૨)નો પ્રત રૂ ૭) લેખે.

ઉ.

૧૪) ટકા દશ લેખે વળતરના.

૧૨૬) ખરી કીમતના.

૩। ખરાજાતના.

૧) ખાદી હાથ ૮ બાંધણ સારૂ.

૦। રેલવે પર લઈ જવાની મજુરી.

૨) વઢવાણ કાંપ સૂધી રેલવે ભાડાના.

૩।

જુમલે રૂ ૧૨૯।

એણી રીતે ભરતીયું ઉતારી મોકલ્યું છે તે પહોંચેથી તપાશીને જમા ખર્ચ કરીને જવાબ લખજો. સંવત ૧૯૪૧ના ફાગણવદ ૧૨ શુકરે.

સમજુતી:—આ ભરતીયું મનોપત્ર ૬ઠાની રકમ જ્યીનું છે.

હુંડી.

લી. મોદી ડોસાભાઇ ગોરધનદાસ.

જત આ હુંડીનાં નાણાં શિકારી આપજો.

સ્વસ્તિશ્રી ખેડા મહા શુભસ્થાને પુજ્યારાધે શાશ્રી પંચશા. રાયચંદ પૂજા-શા. એતાનશ્રી રાજકોટથી લી. મોદી ડોસાભાઇ ગોરધનદાસના જુહાર વાંચજો. જત અત્રેથી રાખ્યા શા. નથુ હરખચંદ પાસેથી રૂ ૨૦૦)અંકે બસેં પૂરા લીધા છે. બાંધી મુદત દેખાડ થયા પછી દિવસ બારની, નામે શાહ-જોગ, રૂપિઆ હુંડીની રીતના ગ્રથ ઠામ ઠેકાણું ચોકસ કરીને આપજો. નિ-શાની એ જે તે શ્રી અમદાવાદવાળા પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે ઉ-ધારજો. સવંત ૧૯૪૧ના પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૫ વાર ગરેઉ. દા. બેચર ડોસા ભાઇના જુહાર વાંચજો.

નીમે રૂપિઆ એકસોથી બમણા.

જુમલે રૂપિઆ બસેં પૂરા શાહજોગ આપજો.

રૂ ૨૦૦)

સમજુતી:—આ હુંડી મનોયલ ૯માની ૭મી રકમની છે.

આ હુંડી પરથી જણાય છે કે રાજકોટવાળાને ખેડાવાળા સાથે આડત નથી, પણ અમદાવાદવાળા સાથે આડત છે તેથી અમદાવાદવાળાને ખાતે ઉધારવાની નિશાની આપી છે, અને અમદાવાદ વાળાને ખેડાવાળા સાથે આડત છે. આવી જાતની હુંડીને **લેણી હુંડી** કહેવાય.

જો પોતાને આડત હોત તો હુંડીમાં એમ લખત કે નિશાની એ જે કાગળ મધ્યે લખીશું, અને ઈલાયદા કાગળમાં એમ લખે કે ફલાણા દિ-વસે આટલાની હુંડી લખી છે તેનાં નાણાં શિકારી આપજો.

પેંઠ.

લી. મોદી ડોસાભાઇ ગોરધનદાસ.

જત આ પેંઠનાં નાણાં શિકારી આપજો.

સ્વસ્તિશ્રી ખેડા મહા શુભસ્થાને પુજ્યારાધે શા શ્રી પંચ શા. રાયચંદ પૂજાશા. એતાનશ્રી રાજકોટથી લી. મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસના જુહાર વાંચજો. જત અત્રેથી રાખ્યા શા. નથુ હરખચંદ પાસેથી રૂ ૨૦૦)અંકે બસેં નીમે રૂપિઆ એકસોથી બમણા પૂરા બસેં લઇને તેને હુંડી નં. ૧ સંવત

૧૯૪૧ના પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૫ વાર ગરેઉની, બાંધીમુદતની, દેખાડ થયા પછી દિવસ બારની, શાહજોગી, નિશાની અમદાવાદવાળા પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે ઉધારવાની લખી આપેલી છે. તે રાખ્યાવાળા ધણી કહે છે કે હુંડી ગેરવલ્લે પડી છે, માટે આ પેંઠ લખી આપવામાં આવીછે. માટે તમે તમારો રોજમેળ, ખાતાવહી વગેરે ચોપડા તપાશી જોઈ હુંડીનાં નાણાં શિકારી ન આપ્યાં હોય તો આ પેંઠનાં નાણાં શિકારી આપજો. જો હુંડીનાં નાણાં શિકારી આપ્યાં હોય તો આ પેંઠ રદ છે, વાંચીને ફાડી નાંખજો. અમે તમોને હુંડી તથા પેંઠ મળી એક વખત નાણાં મજરે આપીશું, તે જાણજો. સંવત ૧૯૪૧ના પ્રથમ જેઠવદ ૨ વાર શનેઉ. દા. બેચર ડોસાભાઇના જુહાર વાંચજો.

રૂ ૨૦૦)

સમજુતી—પરપેંઠ તથા કાગળ લખવાની રીત પેંઠના જેવી છે, ફેર માત્ર એટલોજ કે પરપેંઠમાં હુંડી તથા પેંઠ અને કાગળમાં હુંડી, પેંઠ, અને પરપેંઠ લખ્યાની તિથિ દર્શાવાય છે.

નીચે આપેલાં મનોયત્નપરથી રોજમેળ, ખાતાવહી તથા વ્યાજવહી બનાવી સરવાયું કાઢો?

મનોયત્ન ૧ લું.—સંવત ૧૯૪૧ ના કાર્તક શુદ ૧ વાર રવેઉ. (૧) મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધનદાસે ઘરમાંથી રૂ ૫૦૦) કાઢી વેપાર શરૂ કર્યો. (૨) રૂ ૨૫) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને ઉછીના આપ્યા. (૩) રૂ ૪) પગી મેઘજી ભલાને શા. નથુ હરખચંદને ઘેરથી અપાવ્યા.

મનોયત્ન ૨ જું.—માગશર શુદ ૧ વાર ભોમે. (૧) પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસ રૂ ૨૫) ભરી ગયા. (૨) ઘી મણ ૨૦) દર રૂ ૧૮) ને ભાવે શા. નથુ હરખચંદને ઘેરથી રોકડેથી લીધું, ને (૩) ત્યાંથી મેઘજી ભલાને રૂ ૧) નો ગોળ શેર ૮) અપાવ્યો.

મનોયત્ન ૩ જું—પોષ શુદ ૧ વાર ગરેઉ. (૧) ઘી મણ ૧૦ વોરા વખતચંદ હીરાચંદને દર રૂ ૨૦) ને ભાવે રોકડેથી આપ્યું. (૨) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને ઘેરથી ઘઉં કળશી ૧૦૦) દર રૂ ૩૫) ને ભાવે ખરીધા, તેમાં રૂ ૧૦૦) રોકડા આપ્યા, બાકીના રૂપિઆનો વાયદો માસ એનો કર્યો છે. (૩) ઘી મણ ૧) પગી મેઘજી ભલાને રૂ ૨૧) માટે આપ્યું તેમાં તે

રૂ ૧૫)રોકડા આપી ગયો, તથા (૪) ઘી શેર. ૫) વધવાથી પાછું આપી ગયો.

મનોયત્ન ૪ થું.—મહાશુદ ૧ વાર શનેઉ. (૧) ઘી શેર ૬) ખાવા સારૂ ઘેર દર રૂ ૨૧) લઇ ગયા. (૨) રૂ ૦ાા નો સાબુ, તથા રૂ ૦ાા નાં પોસ્ટ કાર્ડ લીધાં. (૩) રૂ ૫) ના પૈસા ૬૫ લેખે લીધા. (૪) રૂ ૧૦૦) બાબાશાઈ રૂ ૮૪) મુંબાઈગરા આપી લીધા. (૫) વઢવાણવાળા શા. માણેકચંદ કેશવજીને રૂ ખાંડી ૨૦) દર રૂ ૧૭૫) ને ભાવે શા. પ્રભુદાસહરજીવનદાસની દુકાનેથી અપાવ્યું, તેમાં દલાલી સેંકડે ૦ા ટકો મળ્યો. (૬) રૂ ૧૦) ૨૦ ની હેમની વીંટી લીધી. (૭) સિકંદર નામાની ચોપડીઓ નં. ૨૦ દર રૂ ૧ા ની મોદી ચુનીલાલ બાપુજી પાસેથી રોકડેથી લીધી, તેમાં સેંકડે દશ ટકા કમિશન મળ્યું.

મનોયત્ન ૫ મું.—ફાગણ શુદ ૧ વાર સોમે (૧) શા. નથુ હરખચંદ ને રૂ ૫) આપ્યા પણ તે ઉધારને બદલે જમા કરી ગયા, ભૂલ સાંજે પકડાઇ. (૨) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને રૂ ૩૪૦૦)નો હવાલો વોરા વખતચંદ હીરાચંદપર આપ્યો. (૩) વઢવાણના શાહ. માણેકચંદ કેશવજીએ તેમના ગુમાસ્તા મગન હરીભાઇ સાથે રૂ ૫૦૦) મોકલી ધઊં કળશી ૫૦ મંગાવ્યા, તે આપણે દુકાનમાંથી દર રૂ. ૪૦) ને ભાવે ભરાવ્યા. (૪) વોરા વખતચંદ હીરાચંદની દુકાને રૂ ૫૦૦) મુંબઈગરા તથા રૂ ૧૦૦) બાબાશાઈ દર રૂ ૮૪।= ને ભાવે ગુમાસ્તો લીલાધર ભરી આવ્યો. (૫) પગી મેઘજી ભલાના ખાતાનો હિસાબ કરી ખૂટતા રૂપિઆ પૂરા કરી રૂ ૫૦)નો મેળ કર્યો, તેમાં મંડામણીના રૂ ૫) કાપી લેઈ તેનાં કાંધાં નં. ૫ માંડ્યાં. એવી સરતે કે દર માસે રૂ ૧૦) ભરવા. કાંધું ખડે ૧ાા દોકડા લેખે બ્યાજ લેવા ઠરાવ કર્યો છે.

મનોયત્ન ૬ ઠું.—ચૈત્ર શુદ ૧ વાર ભોમે. (૧) પગી મેઘજી ભલા રૂ ૧૦) કાંધાના ભરી ગયો. (૨) ઘી મણ ૫૦) બે માસને વાયદે દર રૂ ૧૭ાા ને ભાવે શાહ નથુ હરખચંદનું સહી કર્યું, તેને પેટે બાનામાં રૂ ૨૫) આપ્યા. (૩) ઘી મણ ૫) વઢવાણના આડતીયા શાહ માણેકચંદ કેશવજી ઉપર દર રૂ ૧૯ાા ને ભાવે મેમણ અલી ઉમર સાથે વેચવા મોકલ્યું. (૪) અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજે રેશમી ધોતીજોટા નં. ૨૦ મોકલ્યા. તેનું ભરતીયું રૂ ૧૨૯ા નું આવ્યું. રૂ. ૧ાાા ૦ા વઢવાણથી રાજકોટ સુધીના ભાડાના મેમણ અલી ઉમરને આપણે આપ્યા.

મનોયત્ન ૭ મું.—વૈશાક શુદ ૧ વાર ગરેઉ. (૧) પગી મેઘજી ભલા-

ને રૂ ૨) રોકડા આપ્યા તે લખવા ભૂલી ગયા ને યાદદાસ્તમાં આવ્યા નહિ. (૨) રેશમી ધોતીજોટા ન. ૧૫ અઢાર આની કરી બાવા સાળંગગર તુલસીગરને આપ્યા. (૩) ઘી વઢવાણ મોકલેલું તેના વેચાણનું ભરતીયું ૩૯૨) ૫ નું ચૈત્ર વદ ૫ ની તેરીખનું આવ્યું.

મનોયત્ન ૮ મું.—પ્રથમ જેઠ શુદ ૧ શુકરે. (૧) પગી. મેઘજી ભલાને રૂ ૨) વૈશાખ શુદ ૧ વાર ગરેઉએ આપેલા તે યાદ આવ્યા. (૨) સિંકંદર નામાની ચોપડી નંગ ૧૨ દર રૂ ૧। લેખે રોકડેથી વેચી (૩) શાહ નથુ હરખચંદના સહી કરેલા ઘીનો વાયદો થયાથી રૂ ૧૯)ને ભાવે ખંડી વાળ્યું. (૪) રૂ ૫૦૦) ની હુંડી રોકડેથી શાહ. નીમચંદ નાનજીને ૧૦૦॥ને ભાવે મુંબાઈના દ્ધા. અમરશી કચરાપર લખી આપી, ભરપાઇ થઇ પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૫ વાર ગરેઉ. (૫) અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજપર રૂ ૧૫૦૦)ની હુંડી વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે સરભર ભાવે લખી આપી, તે ભરપાઈ થઈ પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૫ વાર ગરેઉ (૬) અમદાવાદના પરી. કસળચંદવછરાજે આપણાપર રૂ ૪૦૦) ની હુંડી શાહ હઠીસંગ જેચંદને વેશાક વદ ૧૩ વાર બોમે લખી આપેલી તેનાં નાણાં શાહ ઉમેદ કમળશીને આપણે આપ્યાં.

મનોયત્ન ૯ મું.—પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૫ વાર ગરેઉ.

૧. આપણે રૂ ૧૫૦)ની હુંડી રૂ ૯૯॥। ને ભાવે રોકડેથી પરી. કરસનજી મૂળચંદની દુકાનેથી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજપરની લેઈ શેઠ વાડીલાલ પાનાચંદપર બીડી, તેનાં નાણાં તેમને બીજા જેઠ શુદ ૧ વાર શનેઉએ મળ્યાં.

૨. આપણે શાહ નથુ હરખચંદ પાસેથી રૂ૧૦૦)ની હુંડી નામે લખાવી સરભર ભાવે મુંબઈના શેઠ લક્ષ્મિદાસ ખીમજી પરની લેઈ દ્ધા. અમરશી કચરાને બીડી. તેનાં નાણાં તેમને બીજા જેઠ શુદ ૧ વાર શનેઉએ મળ્યાં.

૩. વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને ઘેરથી રૂ. ૧૧૦૦) રોકડા લાવ્યા.

૪. શાહ મનસુખ સુરચંદ, કપડવણજના પરી. અમથાભાઈ મોહનલાલની લખેલી રૂ ૪૦૦)ની હુંડી અમદાવાદના પરી. કળસચંદ વછરાજનાપરની પ્રથમ જેઠ શુદ૧ વાર શુકરની લખેલી લાવ્યા તે રૂ ૯૯॥। ને ભાવે લેઇ અમદાવાદ જેની તેનાપર બીડી. જમા ઉધાર થઇ બીજા જેઠ શુદ ૧ વાર શનેઉ.

૫. કપડવણજના પરી. પાનાચંદ કુબેર ઉપરની. લખી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજની, રાખ્યા શાહ રતનચંદ જેચંદ પાસેથી,

હુંડી રૂ ૫૦૦)ની, લખી પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૧ વાર રવેઉની, ને દર રૂ ૧૦૧ને ભાવે લેઈ રૂ ૧૦૧ાાાા ને ભાવે બાવા સાળંગગર તુળશીગરને રોકડેથી વેચાતી આપી.

૬. અ. આપણાપર વઢવાણના રહીશ શાહ માણેકચંદ કેશવજીએ રાજકોટના પરી. કરસનજી મૂળચંદ ઉપરની રૂ ૧૮૦૦)ની હુંડી તરત મુદતની, લખી પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૧ વાર રવેઉની, શાહ કુંવરજી નાથાની લખેલી બીડી, તેનાં નાણાં લેઈ તેમાંથી રૂ ૨૦૦)ની હુંડી મુંબાઇના શેઠ લક્ષ્મિદાસ ખીમજી પર મોકલવા લખ્યું. (બ) આપણે વોરા વખતચંદ હીરાચંદ પાસેથી દા. રૂ ૦ાને ભાવે ઠા. અમરશી કચરાપરની ખાતે લેઇ શેઠ લક્ષ્મિદાસ ખીમજીપર બીડી.

૭. ખેડાના શાહ રાયચંદ પૂજાશાહ ઉપર રૂ ૨૦૦)ની હુંડી શાહ નથુ હરખચંદને દા. રૂ ૩) ને ભાવે રોકડેથી આપી. ખેડે અવેજ પરી. કસળચંદ વછરાજની રૂ ૨૦૦)ની ભલામણ મોકલી વાળ્યો. ભરપાઇ બીજા જેઠ શુદ ૧ વાર શનેઉએ થઈ.

૮. રૂ ૨૩૫૦) વોરા વખતચંદ હીરાચંદને ત્યાં ગુમાસ્તો લીલાધર ભરી આવ્યો છે.

મનોયત્ન ૧૦ મું.—બીજા જેઠ શુદ ૧ વાર શનેઉ. (૧)રૂ ૧૧ાા૩ બાવા સાળંગગર તુળશીગરને ત્યાંથી રોકડા આવ્યા. (૨) રૂ ૦)– પોસ્ટ કાર્ડ વેચ્યાં. (૩) રૂ ૧૨) દુકાનના ભાડાના શાહ નીમચંદ નાનજીને સંવત ૧૯૪૧ના રોકડા આપ્યા.

મનોયત્ન ૧૧ મું.—આચડમેળ વિષે.—(૧) વોરા. વખતચંદ હીરાચંદના ખાતાનું ૮ આના, પરી. કસળચંદ વછરાજના ખાતાનું જમા તરફ ૮ આનાને ઉધાર તરફ ૬ આના, ઠા. અમરશી કચરાના ખાતાનું આઠ આના, શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદના ખાતાનું છ આના ને પગી મેઘજી બલાનું ૧ાા દોકડા લેખે વ્યાજ ગણવાનું છે.

(૨) વોરા. વખતચંદ હીરાચંદના ખાતાની ઉપાડની આડત દા. ૦)=, પરી કસળચંદ વછરાજની હુંડી ભલામણ તે શકારી આપે તેને માટે આડત દા. ૦)= ને આપણે શકારી આપીએ તેની દા. ૦)ાા લેખે અને ઠા. અમરશી કચરાના ખાતાની આડત દા. ૦)= લેખે છે.

(૩) ઘી દા. રૂ ૧૯) ને ભાવે, ઘઉં કળશી દા. રૂ ૩૭) ને ભાવે તથા ખરીદ વકરાની રકમ પડતર ભાવે ખંડીવાળવાની છે.

રો. પા. ૧

રોજમેળ.

શહેર રાજકોટના રહીશ મોદી ડોસાભાઇ ગોવરધનદાસનો સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનો રોજમેળ.

સંવત ૧૯૪૧ના કાર્તક શુદ ૧ વાર રવેઉ ઇંગ્રેજી તા૦ ૧૯ માહે અક્ટોબર સન ૧૮૮૪.

જ

૦) ૧ા શ્રીગણેશાય નમઃ

૫૦૦) મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસને ખાતે જ.

૫૦૦) નગદ રોકડા મુંબાઈ ગરા વેપારસારૂ ઘરમાંથી કાઢયા તેના.

ખા. પા. ૧

૪) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે જમા.

૪) પગી. મેઘજી ભલાજીને ખાતે ઉધાર.

ખા. પા. ૧

૫૦૪)

ઉ

૨૫) પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસને ખાતે ઉ ઉધાર.

૨૫) નગદ રોકડા મુંબઈગરા તમોને ઉછીના આપ્યા તેના.

ખા. પા.

૪) પગી મેઘજીભલાને ખાતે ઉ.

૪) શાહ. નથુહરખચંદને ખાતે જમા.

ખા. પા. ૨.

૨૯)

૪૭૫) શ્રી પરાંત જણુસ.

૪૭૪) મુંબઈગરા.

૧) છુટા પૈસા. ૬૪

૪૭૫)

૫૦૪)

સંવત ૧૯૪૧ ના માગશર શુદ ૧ વાર ભોમે તા૦ ૧૮ માહે નવેંબર સને ૧૮૮૪.

જ

૪૭૫) શ્રી પરાંત. જણસે.

૨૫) પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસને ખાતે ઉ જમા.

૨૫) નગદરોકડા મુંબઇગરા ઉછીના આપેલા તે તમે ભરી ગયા.

ખા. પા.

૧) શાહ.નથુહરખચંદને ખાતેજમા.

ઉ

૩૬૦) શ્રી ઘી ખાતે ઉધાર.

૩૬૦) ૩૬૦ ઘી મણ. ૨૦) દર રૂ. ૧૮)ને ભાવે રોકડેથી શાહ નથુ હરખચંદને ત્યાંથી લીધું તેના.

ખા. પા. ૩.

૧) પગી. મેઘજી ભલાનેખાતે ઉ.

રો. પા. ૨.

૧) ગોળ શેર. ૮) પગી મેઘજી ભલાને ખાતે ઉધાર.

ખા. પા. ૧.

૫૦૧)

૧) ગોળ શેર. ૮) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે જમા.

ખા. પા. ૨.

૩૬૧)

૧૪૦) શ્રી પરાંત જણસે.

૧૩૯) નગદ રોકડા મુંબાઈગરા.

૧) છુટા પૈસા. ૬૪

૧૪૦)

૫૦૧)

સંવત ૧૯૪૧ ના પોષ શુદ ૧ વાર ગરેઉ તા૦ ૧૮ માહે ડીસેંબર ૧૮૮૪.

જ

૧૪૦) શ્રી પરાંત જણસેછે.

૨૦૦) શ્રી ઘી ખાતે જમા.

૨૦૦) ઘી મણ. ૧૦) દર ૨૨૦) ને ભાવે રોકડેથી. વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને આપ્યું તેના.

ખા. પા. ૩.

૩૫૦૦) પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસને ખાતે જમા.

૩૫૦૦) ઘઉં કળશી ૧૦૦) દર રૂ. ૩૫) લેખે ખરીધા તે શ્રી ઘઉં ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૨.

૧૫) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે જમા.

૧૫) નગદ રોકડા મુંબઇગરા ઘીને પેટે આપી ગયો.

ખા. પા. ૨.

૨૧) શ્રી ઘી ખાતે જમા.

૨૧) ઘી. મ. ૧) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે ઉધાર.

ખા. પા. ૩.

ઉ

૧૦૦) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને ખાતે ઉ.

૧૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા હા. પોતાને. ઘઉં ખરીધા તેને પેટે આપ્યા, બાકીના રૂ. વાયદો માસ બેનો કર્યો છે.

ખા. પા. ૨.

૩૫૦૦) શ્રી ઘઉં ખાતે ઉધાર.

૩૫૦૦) ઘઉં કળશી ૧૦૦) દર રૂ. ૩૫) લેખે પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસને ખાતે જમા.

ખા. પા. ૩.

૨૧) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે ઉધાર.

૨૧) ઘી મણ. ૧) ના હા. પોતે તે શ્રી ઘી ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૨.

૨॥= શ્રી ઘી ખાતે ઉધાર

૨॥= ઘી શેર) ૫ પગી.

રો. પા. ૩.

૨॥≈ પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે જમા.
૨॥≈ ઘી શેર. ૫) વધવાથી પાછું લાવ્યો તે ઘી ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૨.

૩૮૭૮॥≈

મેઘજી ભલાને ખાતે જમા.

ખા. પા. ૩.

૩૬૨૩॥≈

૨૫૫) શ્રી પરાંત જણસેછે.
૨૫૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા.
૪) અડધા નંગ. ૮
૧) છુટા પૈસા નં ૬૪
૨૫૫)

૩૮૭૮॥≈

સંવત ૧૯૪૧ના મહા શુદ ૧ વાર શનેઉ તા૦ ૧૭ માહે જાન્યુઆરી સન ૧૮૮૫.

જ

૨૫૫) શ્રી પરાંત જણસે.
૩)૧૫ શ્રી ઘી ખાતે જમા.
૩) ૧૫ ઘી શેર. ૬) દર રૂ. ૨૧ને ભાવે ખાવાસારૂ ઘેર લેઇ ગયા તે ખર્ચ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૩.

૨૭ા− શ્રી વટાવખાતે જમા.
૦)−ા રૂ ૫) મુંબઇગરાના ૬૫ લેખે પૈસા લીધા તેના વટાવના.
૧૬) રૂ ૧૦૦) બાબાશાઈ મુંબઈગિરા આપી દર. રૂ૮૪)લેખેશા. મનસુખ સુરચંદના લીધા, તેના વટાવના.
૮॥ રૂ ખાંડી. ૨૦) દર રૂ ૧૭૫) લેખે શાહ. માણેકચંદ કેશવજી ગામ વઢવાણવાળા-

ઉ

૪)૧૫ શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર.
૩) ૧૫ ઘી શેર. ૬) ખાવા સારૂ દુકાનમાંથી લીધું તેના ઘી ખાતે જમા કરીને.
૦॥ સાબુના ગોળા નં. ૨૦ વોરા. નુરભાઇ આદમજીની દુકાનેથી રોકડેથી લીધા.
૦॥ પોસ્ટ કાર્ડ નં. ૩૨
૪) ૧૫

ખા. પા. ૫

૧૦) ૨૦ શ્રી ઘરેણાખાતે ઉધાર
૧૦)૨૦ હેમનીવીટીનં. ૧) ગ.૧)ની સોની ગીરધર રણછોડનીદુકાનેથી રોકડેથી લીધી.

ખા. પા. ૫

શે. પા. ૪.

ને શા. પ્રભુદાસ હ-
રજીવનદાસની દુકાને
થી આપાવ્યું તેની
દલાલીના સેંકડે ટકા
૦। લેખે.
૨॥ સિકંદર નામાની ચો-
પડી નંગ. ૨૦ દર
રૂ ૧। લેખે મોદી. ચુ-
નીલાલ બાપુજી પા-
સેથી વેચાતી લીધી
તેની કીમતના રૂ ૨૫)
નું કમિશન સેંકડે ટકા
દશ લેખે.

૨૭ા-ના

ખા. પા. ૫

૨૮૫ા૨૨॥

૨૫) શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર
૨૫) સિકંદરનામાની
ચોપડી નં. ૨૦ દર રૂ ૧।
લેખે મોદી ચુનીલાલ બા-
પુજી પાસેથી રોકડેથી
લીધી તેના.

ખા. પા. ૪

૭૫ા૧૦

૨૪૬) ૧૨॥ શ્રી પરાંત જણસે.
૧૪૧) નગદ મુંબઇગરા
૧૦૦) નગદ બાબાશાહી
૫)૧૨॥ છુટા પૈસા
૩૨૮ ને ૦॥ પાઈ.
૨૪૬) ૧૨॥

૨૮૫ા૨૨॥

સંવત ૧૯૪૧ના ફાગણ શુદ ૧ વાર સોમે તા૦૧૬ માહે ફેબ્રુઆરી સને૧૮૮૫.

જ ઉ

૨૪૬)૧૨॥ શ્રી પરાંત જણસે.

૫)શાહ. નથુહરખચંદને ખાતેજમા.
૫) નગદ રોકડામુંબઇગરા
હા. પોતે લઇગયા.

ખા. પા. ૧

૩૪૦૦) વોરા. વખતચંદ હીરાચંદ-
ને ખાતે જમા.
૩૪૦૦) હવાલો નં. ૧) પા.
મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને ખાતે
ઉધાર.

ખા. પા. ૨

૩૪૦૦) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને
ખાતે ઉધાર.
૩૪૦૦) હવાલો નં. ૧)
વોરા વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે જમા.

ખા. પા. ૨

૨૦૦૦) શાહ. માણેકચંદ કેશવજી
ગામ. વઢવાણવાળાને ખાતે
ઉધાર.
૨૦૦૦) ઘઉં કળશી ૫૦)
દર રૂ ૪૦) લેખે તમારા ગુ-
માસ્તામગન હરિભાઈને ભ-

રો. પા. ૫.

૫૦૦) શાહ. માણેકચંદ કેશવજી ગામ વઢવાણવાળાને ખાતે જમા.
૫૦૦) નગદ રોકડામુંબઈગરા ધઉં કળશી. ૫૦)મંગાવ્યા તે પેટે તમારા ગુમાસ્તા મગન હરિભાઈ હસ્તુ આવ્યા તેના.

ખા. પા. ૬

૨૦૦૦) શ્રી ધઉં ખાતે જમા.
૨૦૦૦) ધઉં કળશી. ૫૦) દર રૂ ૪૦)લેખે શા. માણેકચંદ કેશવજીને ઉધાર.

ખા. પા. ૩

૫) શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.
૫) કાંધાની મંડામણીના પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે ઉધાર.

ખા. પા. ૪

૬૧૫૬)૧૨॥

રાવ્યા તેના તે શ્રી ધઉં ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬

૫૮૪॥= વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે ઉધાર.
૫૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા.
૮૪॥= રૂ ૧૦૦) બાબાશાહી દર રૂ ૮૪॥= લેખે.
૫૮૪॥=
હા. ગુમાસ્તો લીલાધર ભરી આવ્યો.

ખા. પા. ૨

૧૫॥= શ્રી વટાવખાતે ઉધાર.
૧૫॥= વોરા.વખતચંદ હીરાચંદની દુકાને રૂ૧૦૦) બાબાશાહી ભર્યા તેના વટાવના.

ખા. પા. ૫

૪૧॥= પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે ઉધાર.
૩૬॥ નગદ રોકડા મુંબઈગરા
૦)= છુટા પૈસા ૮
૫) કાંધાની મંડામણીના તે વ્યાજ ખાતે જમા.
૪૧॥=
તે સિવાય. રૂ ૮॥= ખાતાના બાકી હતા જુમલે રૂ ૫૦) કાંધુ માંડ્યું
તેમાં ઠરાવ એવોકે માસ ૧

રો. પા. ૬.

એકે રૂ૧૦) ભરવા, ન
ભરે તો માસ ૧ રૂ ૧)
એકે દોકડા ૧॥લેખે વ્યા-
જ ચડે.

ખા. પા. ૩

૬૦૪૧॥ã

૧૦) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે
ઉધાર.
૧૦) રૂ ૫) નગદ રોકડા મું-
બઈગરા તમોને આપેલા
તેને બદલે ભૂલથી જમા
કરી ગયા તેના.

ખા. પા. ૧

૬૦૫૧॥ã

૧૦૪॥।‌ શ્રી પરાંત જણુસે.
૯૯॥ નગદ રોકડા મુંબઇ
ગરા.
૫)।‌ ખુટા પૈસા ૩૨૦ ને
।॥ પાઈ.
૧૦૪॥।

૬૧૫૬)૧૨॥

સંવત ૧૯૪૧ના ચૈત્ર શુદ ૧ વાર ભોમે તા૦ ૧૭ માહે માર્ચ સન ૧૮૮૫

જ

૧૦૪॥।‌ શ્રી પરાંત જણુસેછે.
૧૦)૫ગી મેઘજી ભલાને ખાતેજમા
૧૦) નગદ રોકડા મુંબઇગ-
રા કાંધા પેટે ભરી ગયોછે.

ખા. પા. ૩

૯૭॥ શ્રી ઘી ખાતે જમા.
૯૭॥ ઘી મણ ૫) શ્રી ગામ
વઢવાણના શા. માણેકચંદ કે-
શવજીના હથુ ખાતે ઉધાર.
દર રૂ ૧૯॥નું.

ખા. પા. ૩

ઉ

૨૫) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે
ઉધાર.
૨૫) નગદ રોકડા મુંબઇગરા
હા. પોતાને ઘી મણ ૫૦)
દર રૂ ૧૭॥ ને ભાવે જેઠ શુદ
૧ ના વાયદાનું સહી કર્યુ તે
પેટે બાનામાં આપ્યા.

ખા. પા. ૧

૯૭॥ શ્રી ગામ વઢવાણવાળા શાહ.
માણેકચંદ કેશવજીના હથુ ખા-
તે ઉધાર.

રો. પા. ૭.

૧૨૯ા શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળ-
ચંદ વછરાજને ખાતે જમા
ફાગણ વદ ૧૨ શુકરે.
૧૨૯ારેશમી ધોતી જોટાનં.૨૦
૧૨૬) ધોતીજોટાનં.૨૦
દર રૂ ૭) લેખે રૂ૧૪૦)
થાય બાદ ટકા દશ
વળતે રૂ ૧૪) જતાં
રૂ૧૨૬) ખરીકીમતના
૩ા ખરાજાતના
૧) ખાદી. હાથ ૮
બાંધણ સારૂ.
૦ા રેલવે પર લઇ
જવાની મજુરી.
૨) વઢવાણ સૂધી
રેલવે ભાડાના.

૩ા

૧૨૯ા

તમારા ભરતીયા મુજબ ખરીદ
ખાતે ઉધારીને. તેનો વાયદો
માસ ૨)નો કર્યો છે.

ખા. પા. ૬

૩૪૧ા૦ા

૯૭ાા ઘી મણ ૫) વેચવા સારૂ
મેમણ.અલી ઉમર સાથે
મોકલ્યું તેના દર રૂ
૧૯ાા લેખે.

ખા. પા. ૬

૧૩૧)૦ા શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર.
૧૨૯ા રેશમી ધોતી જોટા
નં. ૨૦
૧૨૬)ધોતીજોટાનં.૨૦
રૂ૭)લેખેરૂ ૧૪૦) થાય
બાદ ટકા દશ વળતે
રૂ ૧૪ બાદ જતાં
રૂ ૧૨૬ ખરા.
૩ા ખરાજાતના.
૧) ખાદી હાથ ૮
બાંધણ સારૂ.
૦ા રેલવેપર લેઇજ-
વાની મજુરી.
૨) વઢવાણ સૂધી
રેલવે ભાડાના.

૩ા

૧૨૯ા
તે શ્રી અમદાવાદના
પરી. કસળચંદ વછ
રાજને ખાતે જમા.
૧ાા૦ા વઢવાણથી રાજકોટ
સૂધી ભાડાના હા.
મેમણ અલીઉમરને.
૧૩૧) ૦ા

ખા. પા. ૪

૨૫૩ાા૦ા

૮૭ાા શ્રી પરાંત જણસે.
૮૪) રોકડા મુંબઈગરા.
૩ાા છુટાપૈસા નં.૨૪૦
૮૭ાા

૩૪૧ા૦ા

રો. પા. ૮.

સંવત ૧૯૪૧ ના વૈશાખ શુદ ૧ વાર ગરેઉ તા० ૧૬ માહે એપ્રિલ સને ૧૮૮૫.

જ

૮૭ાા શ્રી પરાંત જણસે છે.

૧૧૦ાાઉ શ્રી વકરાખાતે જમા.

૧૧૦ાાઉ રેશમી ધોતી જોટા નં. ૧૫ની કીમતના બાવા. સાળંગગર તુલશીગરને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૪

૯૭ાા શ્રી ગામ વઢવાણના શાહ. માણેકચંદ કેશવજીના હથુ ખાતે જમા ચૈત્ર વદ ૫ શનેઉ.

૯૨)૫ ઘી મણ ૫) ના તમારા ભરતીયા મુજબ તમારે ખાતે ઉધારીને.

પા૨० ખોટના શ્રી ઘી ખાતે ઉધારીને.

૯૭ાા

ખા. પા. ૬

૨૯૫ાાઉ

ઉ

૧૧૦ાાઉબાવા. સાળંગગર તુળશીગર.

૯૮ા રેશમી ધોતી જોટા નં. ૧૫ ની પડતર કીમત.

૧૨ાઉ વટાવ રૂ ૯૮ા નો અઢાર આની લેખે.

૧૧૦ાાઉ

હા. તમારો ગુમાસ્તો. ગણેશ લેઇ ગયોછે તે શ્રી વકરા ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૨

૯૨)૫ શ્રીવઢવાણનાશાહ માણેકચંદ કેશવજીને ખાતેઉ. ચૈત્ર વદ ૫ શનેઉના.

૯૫)ઘી મણ ૫) દર રૂ ૧૯) લેખે વેચાણું તેના.

૨) રાજકોટથીવઢવાણ સુધીના ભાડાના મેમણ અલી ઉમરને તમોએ આપ્યા તેના.

०ાા૨० તમારી દલાલીનારૂ ૯૫) ની સેંકડે ટકાલેખે.

૨ાા૨०

૯૨)૫

તમારા ભરતીયા મુજબ તમારે ખાતે ઉધારીતમારા હથુ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬

પા૨० શ્રીઘી ખાતે ઉધાર ચૈત્રવદ ૫ શનેઉ.

પા૨० ઘીમણ ૫)ની ખોટના વઢવાણના શાહ. મા-

રો. પા. ૯.

ખુશાલચંદ કેશવજીના ઉ-
થુ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૩

૨૦૮)૩

૨) શ્રી વધઘટ ખાતે ઉધાર
૨) સિલક મેળવતાં ખુટયા

ખા. પા. ૫

૮૫ાા શ્રી પરાંત જણસે.
૮૨) નગદ મુંબઇગરા.
૩ાા છુટા પૈસા નં. ૨૪૦
૮૫ાા

૨૯૫ાા૩

સવંત ૧૯૪૧ના પ્રથમ જેઠ શુદ ૧ વાર શુકરે તા. ૧૫ માહે મે સને૧૮૮૫

જ

૮૫ાા શ્રી પરાંત જણસેછે.
૨) શ્રી વધઘટ ખાતે જમા
૨) નગદ વૈશાખ શુદ ૧ના મેળમાં ખૂટેલા પગી મેઘજી ભલાનેઆપેલા સાંભરીઆવતાં તેને ખાતે ઉ.

ખા. પા. ૫

૧૫) શ્રી વકરા ખાતે જમા.
૧૫)સિંકદર નામાની ચોપડી નં. ૧૨ રોકડેથી છુટકવેચીતેના.

ખા. પા. ૪

૭૫) શ્રી વટાવ ખાતે જમા.
૭૫) ઘી મણ ૫૦) દર ૩૧૭ાા ને ભાવે સહી કરેલું ન આવતાંદર૩૧૯)ને ભાવે ભાવ ખંડીવાળ્યો તેના નફાના શાહ નથુ હરખચંદને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૫

ઉ

૨) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે ઉ.
૨) નગદ વૈશાખ શુદ ૧ ને દિવસે આપેલા તે સરત ચૂકથી માંડવા રહી ગયેલા તે યાદ આવેથી શ્રી વધઘટ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૩

૭૫ શાહ. નથુહરખચંદને ખાતેઉ-
૭૫) ઘી મણ ૫૦) દર ૩૧૭ાા ને ભાવે આજની તેરીખનું અમોએ સહી કરેલું તે તમોએ ન આપતાં દર૩૧૯)ને ભાવે ભાવ ખંડી વાળ્યો તેના દર મણે ૧ાાલેખે તે વટાવ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૧

૧૫૦૦)વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે ઉધાર.

રો. પા. ૧૦.

૫૦૦) શ્રી હુંડીખાતે જમા.
૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી મુંબા-
ઈના ઠા. અમરશી કચરા ઉપર-
ની,લખી અત્રેથી અમારી,રા-
ખ્યા શાહ નીમચંદ નાનજી પા-
સેથી, શાહજોગી, મુદત દિન
વળતાની,લખી પ્રથમ જેઠશુદ
૧વાર શુકરનીદા. ૦ાા રોકડેથી

ખા. પા. ૪

રાા શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.
રાા હુંડી નં. ૧ ૩૫૦૦)ની દા.
૦ાા લેખે મુંબાઈની શાહ. ની-
મચંદ નાનજીને આપી તેના.

ખા. પા. ૪

૧૫૦૦)શ્રી હુંડી ખાતે જમા.
૧૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી અ-
મદાવાદના પરી.કસળચંદ વ-
છરાજ ઉપરની,લખી અંત્રેથી
અમારી,રાખ્યા વો. વખતચંદ
હીરાચંદ પાસેથી, શાહજોગી,
મુદતવાર ભોમની લખી પ્રથમ
જેઠ શુદ ૧ વાર શુક્ર, સરભર
ભાવે ખાતે માંડી વોરા વખ-
તચંદ હીરાચંદને આપી તેના
તેને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૪

૨૧૮૦ા

૧૫૦૦)હુંડી નં.૧ અમદાવાદ
ના પરી. કસળચંદ વછરાજ
ઉપરની, લખી અત્રેથી અમા-
રી, રાખ્યા તમારી પાસેથી,
શાહજોગી, મુદતવાર ભોમ-
ની, લખી પ્રથમ જેઠ શુદ ૧
વાર શુકર, સરભર ભાવે તે હું-
ડી ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૨

૪૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વછરાજનાખાતેઉધાર.
૪૦૦)હુંડી નં. ૧ અમારા ઉ-
પરની, લખી તમારી, રાખ્યી
શાહ હઠીસંગ જેચંદ પાસે
થી,શાહજોગી, મુદત દિન વ-
ળતાની,લખી વૈશાખવદ ૧૩
વાર ભોમની આ હુંડી લેઈ
શાહ ઉમેદ કમળશી આ-
વેથી ખોળાધર શાહ. હ-
ઠીસંગ કસળચંદ લેઈ ના-
ણાં આપ્યાં તે.

ખા. પા. ૬

૧૯૭૭)

૨૦૩ા શ્રી પરાંત જણસે.

૨૦૨) નગદ મુંબઈગરા.
૧ા છુટા પૈસા નં. ૮૦
૨૦૩ા

૨૧૮૦ા

રો. પા. ૧૧.

સંવત ૧૯૪૧ ના પ્રથમ જેઠશુદ ૧૫ વાર ગરેઉ. તા. ૨૮ માહે મે ૧૮૮૫.

જ | ઉ

૨૦૩૧ શ્રી પરાંત જણુસે છે.

૫૦૦) શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી કચરાને ખાતે જમા.

૫૦૦) હુંડી નં. ૧ તમારા ઉપરની,લખી અત્રેથી અમારી, રાખ્યા શાહ નીમચંદ નાનજી પાસેથી, શાહજોગી, મુદત દિન વળતાની, લખી પ્રથમ જેઠ શુદ ૧ વાર શુક્રની તે શકરાઈ આવેથી હુંડી ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭

૧૫૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે જમા.

૧૫૦૦) હુંડી નં. ૧ તમારા ઉપરની, લખી અત્રેથી અમારી, રાખ્યા વેરા વખતચંદ હીરાચંદ પાસેથી, શાહ જોગી, મુદતવાર ભોમની, લખી પ્રથમ જેઠ શુદ ૧ વાર શુક્ર, તે શકરાઇ આવેથી હુંડી ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૬

૦ાπ શ્રી હુંડાઆમણુ ખાતે જમા.

૦ાπ હુંડી નં.૧ રૂ૧૫૦)નીદા. ૯૯ાાલેખે અમદાવાદની,પરી.

૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.

૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી મુંબાઈના ઠા. અમરશી કચરા ઉપરની, લખી અત્રેથી અમારી, રાખ્યા શાહ નીમચંદ નાનજી પાસેથી, શાહજોગી, મુદત દિનવળતાની, લખી પ્રથમ જેઠશુદ ૧ વાર શુક્રની તે શકરાઇ આવેથી મુંબાઇના ઠ. અમરશી કચરાને ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪

૧૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.

૧૫૦૦) હુંડી નં. ૧ અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની,લખી અત્રેથી અમારી, રાખ્યા વેરા. વખતચંદ હીરાચંદ પાસેથી, શાહજોગી, મુદતવાર ભોમની,લખી પ્રથમ જેઠશુદ ૧ વાર શુક્ર, તે શકરાઈ આવેથી પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪

૧૫૦) પરી. કરસનજી મૂળચંદને ખાતે ઉ.

રો. પા. ૧૨.

કરસનજી મૂળચંદની દુકાનેથી લીધી તેના મળ્યા.

ખા. પા. ૪

૧૦૦)શા. નથુ હરખચંદને ખા. જમા
૧૦૦)હુંડી નં.૧ મુંબાઈની શેઠ. લક્ષ્મિદાસ ખીમજી ઉપરની, લખી અત્રેથી તમારી, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, મુદતવાર ભોમની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની, સરભર ભાવે ખાતે લીધી તે શ્રી હુંડી ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૬

૧૧૦૦) વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે જમા.
૧૧૦૦) નગદ રોકડા મુંબાઈગરા હા. અમારો ગુમાસ્તો લીલાધર લેઇ આવ્યો છે.

ખા. પા. ૨

૧) શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.
૧) હુંડી નં. ૧ ૩૪૦૦) ની. શ્રી અમદાવાદની, શાહ મનસુખ સૂરચંદ પાસેથી, દા. ૩ ૯૯ાા ને ભાવે વેચાતી લીધી તેના વટાવનો.

ખા. પા. ૪

૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે જમા.
૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી ક-

૧૫૦) હુંડી નં. ૧ અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખા અત્રેથી તમારી, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, મુદત દિન ચાર ચારની, લખી પ્રથમ જેઠશુ. ૧૫ વાર ગરેઉ, દ. ૯૯ાા તે રોકડેથી લીધી તેના આપ્યા. આ હુંડી શ્રી અમદાવાદનાશેઠ વાડીલાલ પાનાચંદને બીડી.

ખા. પા. ૨

૧૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.
૧૦૦) હુંડી નં ૧ શ્રી મુંબાઇની શેઠ. લક્ષ્મિદાસ ખીમજી ઉપરની, લખી અત્રેથી શાહ નથુ હરખચંદની, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહ જોગી, મુદતવાર ભોમની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની, તે શાહ નથુ હરખચંદને ખાતે જમા. તે શ્રી મુંબાઈના હા. અમરશી કચરાને બીડી.

ખા. પા. ૪

૪૦૦ શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.
૪૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખી કપડવણંજથી પરી. અમથાભાઈ મોહનલાલની, રાખ્યા શાહ મનસુખ સૂરચંદ પા-

રો. પા. ૧૩.

પડવણુંજના પરી. પાનાચંદ કુબેરઉપરની, લખી અમદાવાદથી પરી. કસળચંદ વછરાજની, રાખ્યા શાહ રતનચંદ જેચંદ પાસેથી, શાહજોગી, બાંધી મુદતની બીજા જેઠશુદ ૧ વાર શનેઉની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૧ ને વાર રવેઉ. તે બાવાસાળગગરતુળશીગરને રોકડેથી આપી તેના આવ્યા. દા. ૩૧ા૰ા

ખા. પા. ૪

૬ા= શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.

૬ા= હુંડી નં. ૧ શ્રી કપડવણજની, ૩૫૦૦)ની દા. ૩૧ા૰ા ને ભાવે બાવાસાળગગરતુળશીગરને વેચાતી આપી તેના વટાવના.

ખા. પા. ૪

૧૮૦૦) શ્રી વઢવાણના શાહ માણેકચંદ કેશવજીને ખાતે જમા.

૧૮૦૦) હુંડી નં. ૧ અત્રેની, પરી. કરસનજી મૂળચંદ ઉપરની, લખી વઢવાણના શાહ કુંવરજી નાથાની, રાખ્યા તમારી પાસેથી, શાહજોગી, તરત મુદતની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૧ વાર રવેઉની, તેનાં નાણાં ખોળાધર વોરા. સેથી, શાહ જોગી, મુદત દિન ચારચારની, લખી પ્રથમ જેઠ શુદ ૧ વાર શુક્ર. તે હુંડી રાખ્યાવાળા ધણી લાવેથી ખોળાધર શાહ લક્ષ્મિચંદ દીપચંદને લેઈ નાણાં આપ્યાં તેના. દા. ૯૯ાા

ખા. પા. ૪

૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.

૫૦૦ હુંડી નં. ૧ શ્રી કપડવણુંજના પરી. પાનાચંદ કુબેર ઉપરની, લખી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજની, રાખ્યા શાહ રતનચંદ જેચંદ પાસેથી. શાહજોગી, બાંધી મુદતની બીજા જેઠશુદ ૧ વાર શનેઉની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૧ વાર રવેઉની, તે રાખ્યા વાળા ધણી પાસેથી ખોળાધર શાહ. જગજીવન જેઠાશાહને લેઇ નાણાં આપ્યાં તેના દા. ૩૧)ને ભાવે.

ખા. પા. ૪

૫) શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે ઉધાર.

૫) હુંડી નં. ૧ ૩ ૫૦૦) ની કપડવણુંજની, શાહ રતનચંદ જેચંદ પાસેથી દા. ૩૧) ને ભાવે વેચાતી લીધી તેના વટાવના.

ખા. પા. ૪

૨૦૧) શ્રી વઢવાણના શાહ માણેકચંદ કેશવજીને ખાતે ઉધાર ત-

રો. પા. ૧૪.

વખતચંદ હીરાચંદને આ-
પી લીધાં તેના.

ખા. પા. ૬

૨૦૧) વોરા વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે જમા.

૨૦૧) હુંડી નં. ૧ ૩૨૦૦) ની શ્રી મુંબાઈના હા. અમરશી કચરાપરની, લખી અત્રેથી તમારી, રાખ્યા વઢવાણના શાહ માણેકચંદ કેશવજીની વતી અમારી પાસેથી, શાહ જોગી, તરત મુદતની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની, દા. ૩. ના લેખે તે શ્રી મુંબઈના શેઠ લક્ષ્મિદાસ ખીમજીપર બીડી તે શાહ માણેકચંદ કેશવજીને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૨

૨૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે જમા.

૨૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી ખેડાની શાહ રાયચંદ પૂનજશાહ ઉપરની, લખી અત્રેથી અમારી, રાખ્યા શાહ નથુ હરખચંદ પાસેથી, શાહ જોગી, બાંધી મુદતની દેખાડ થયા પછી બાર દિવસની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની દા. ૩૩) લેખે.

ખા. પા. ૪

૬) શ્રી હુંડીઆમણુ ખાતે જમા.

૬) હુંડી નં. ૧ ૩ ૨૦૦) ની મારી વતી.

૨૦૧) હુંડી નં. ૧ ૩૨૦૦) ની શ્રી મુંબાઇના હા. અમરશી કચરાપરની, લખી અત્રેથી વોરા વખતચંદ હીરાચંદની, રાખ્યા તમારી વતી અમારી પાસેથી, શાહ જોગી, તરત મુદતની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની, દા. ૩ ના ને ભાવે મુંબાઇના શેઠ લક્ષ્મિદાસ ખીમજી ઉપર તમારા લખવાથી બીડી તેના વોરા વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬

૨૩૫૦) વોરા વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે ઉધાર.

૨૩૫૦) નગદ રોકડા મુંબઇગરા હા. ગુમાસ્તો લીલાધર ભરી આવ્યો છે.

ખા. પા. ૨

૫૭૦૬)

૪૧૨ા શ્રી પરાંત જણસે

૪૧૧) નગદ મુંબઈગરા.

૧ા છુટા પૈસા નં. ૮૦

૪૧૨ા

૬૧૧૮ા

શે. પા. ૧૫.

શ્રી ખેડાની, શાહ નથુ હરખચંદને હા. ૩૩)ને ભાવે આપી તેના વટાવના.

ખા. પા. ૫

૬૧૧૮।

સંવત ૧૯૪૧ ના બીજા જેઠ શુદ ૧ વાર શનેઉ તા॰ ૧૩ માહે જુન સને ૧૮૮૫.

જ

૪૧૨। શ્રી પરાંત જણસે છે.

૧૫૦) પરી. કરસનજી મૂળચંદને ખાતે જમા. પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની તેરીખના.

૧૫૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખી અત્રેથી તમારી, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, મુદત દિન ચાર ચારની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની, તે શકરાયાનો જવાબ આવતાં શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા ૨

૧૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે જમા.

૧૦૦) હુંડી ન. ૧ શ્રી મુંબાઇની શેઠ. લક્ષ્મીદાસ ખીમજી ઉપરની, લખી અત્રેથી શાહ નથુ હરખચંદની, રાખ્યા

ઉ

૧૫૦) શ્રી અમદાવાદના શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદને ખાતે ઉધાર.

૧૫૦) હુંડી નં. ૧ અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખી અત્રેથી પરી. કરસનજી મૂળચંદ, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, મુદત દિન ચાર ચારની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની. તે શકરાયાનો તમારો જવાબ આવતાં પરી. કરસનજી મૂળચંદને ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬

૧૦૦) શ્રી મુંબાઇના ઠા. અમરશી કચરાને ખાતે ઉધાર.

૧૦૦) હુંડી નં. ૧ મુંબાઇની શેઠ. લક્ષ્મિદાસ ખીમજી ઉપરની, લખી અત્રેથી શાહ નથુ હરખચંદની, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, મુ-

રો. પા. ૧૬.

અમારી પાસેથી, શાહજોગી, મુદ્દત વાર ભોમની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની, તે શકરાયાનો જવાબ આવતાં શ્રી મુંબાઈનાઠા. અમરશી કચરાને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૪

---

૮૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે જમા.

૪૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી અમદાવાદની, પરી કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખી કપડવણંજથી પરી. અમથાભાઇ મોહનલાલની, રાખ્યા શાહ મનસુખ સૂરચંદ પાસેથી, શાહજોગી, મુદ્દત દિન ચારચારની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧ વાર શુક્ર. તેનાં નાણાં જમા કર્યાનો જવાબ આવતાં પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૪

---

૨૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે જમા.

૨૦૦) ભલામણ પત્ર નં. ૧ શ્રી ખેડાના શાહ રાયચંદ પૂજાશાહ ઉપર તમોએ અમારા લખવાથી મોકલતાં તે શકરાયાનો જવાબ આવતાં હુંડી ખાતે ઉધારીને.

દત વાર ભોમની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની, તે શકરાયાનો તમારો જવાબ આવતાં શ્રી હુંડી ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૭

---

૪૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે ઉધાર.

૪૦૦) હુંડી નં. ૧ અમદાવાદની તમારા ઉપરની, લખી કપડવણંજથી પરી. અમથા ભાઇ મોહનલાલની, રાખ્યા શાહ મનસુખ સૂરચંદ પાસેથી, શાહજોગી, મુદ્દત દિન ચારચારની, લખી પ્રથમ જેઠ શુ. ૧ વાર શુક્રની, આનાં નાણાં અમારે ખાતે જમા કર્યાનો જવાબ આવતાં શ્રી હુંડી ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬

---

૨૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.

૨૦૦) હુંડી નં. ૧ ખેડાના શાહ રાયચંદ પૂજાશાહ ઉપરની, લખી અત્રેથી અમારી, રાખ્યા શાહ નથુ હરખચંદ પાસેથી, શાહજોગી, બાંધી મુદ્દતની દેખાડ થયા પછી બાર દિવસની, લખી પ્રથમ જે શુ. ૧૫ વાર શુક્રની, તે પરી. કસળચંદ વછરાજના ભલામણ પત્ર-

રો. પા. ૧૭.

ખા. પા. ૬

૧૧૦ાા૩ બાવા સાળંગગર તુળશીગર

૧૧૦ાા૩ રૂ. ૧૧૦ાા રોકડા તથા પૈસા નં. ૨ હા. તમારો ગુમાસ્તો ગણેશ ભરી ગયોછે.

ખા. પા. ૨

૦)— શ્રી ખર્ચ જમા.

૦)— પોસ્ટકાર્ડ નં. ૪ રોકડેથી વેચ્યાં તેના આવ્યા.

ખા. પા. ૫

૧૩૭૨ાાા—ાા

થી શિકારતાં તેને ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪

૧૨) શ્રી ભાડા ખાતે ઉધાર.

૧૨) દુકાનના ભાડાના સંવત ૧૯૪૧ નીસાલના માસ ૧૩ ના ભાડાના. હા. શાહ નીમચંદ નાનજીને.

ખા. પા. ૫

૮૬૨)

૫૧૦ાાા—ાા શ્રી પરાંત જણસે.

૫૦૯ાા નગદ મુંબઈગરા.

૧ાા—ાા છુટા પૈસા. ૮૬

૫૧૦ાાા—ાા

૧૩૭૨ાાા—ાા

સંવત ૧૯૪૧ના આસો વદ ૦)) વાર શુક્ર પછીનો અચડમેળ.

જ

૫૧૦ાાા—ાા શ્રી પરાંત જણસે છે.

૫૧ાાદ્ાા વોરા વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે જમા વ્યા. પા. ૨ જેથી.

૫૧ાાદ્ાા વ્યાજ માસ ૧૦૩૧૩ દર ૦ાા લેખે તે શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૨

૨૭ાા ૧૭ શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે જમા વ્યા. પા. ૩ જેથી.

ઉ

૨ાાર૩ાા શ્રી અમદાવાદના શેઠ વાડીલાલ પાનાચંદને ખાતે ઉ. વ્યા. પા. ( ) મેથી.

૨ાાર૩ાા વ્યાજમાસ ૭૩૦) દા. ૦ાાત્ર લેખે તે શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.

ખા. પા. ૬

૩ ૫ગી મેઘજી ભલાને ખાતે ઉ. વ્યા. પા. ૪ મેથી.

૩૧૩ા વ્યાજ માસ ૨૨૫ાા દા. ૧ાા

રો. પા. ૧૮.

૨૮૧૧ જમાના વ્યાજ માસ
૫૬૭૧ાાા દા ાા લેખે.

ા—

ા૧૯ઉધાર વ્યાજ માસ ૧૧૭ા
દા૦ા=લેખે.

૨૭ાા ૧૭ નકી.
તે શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૬

૧૧)૬ાશ્રી મુંબાઈના હા. અમરશી
કચરાને ખાતે જમા વ્યા. પા.
૧લેથી.
૧૧)૬ાા વ્યાજ માસ ૨૨૧૩ા
દા. ાાતે શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉ-
ધારીને.

ખા. પા. ૭

૫ાા૨૩ાાશ્રીવ્યાજ ખાતે જમા વિગત
ઉધાર તરફ છે.
૨ાા૨૩ાા શેઠ વાડીલાલ પાના-
ચંદને ખાતે ઉધાર.
૩ ૫ગી મેઘજી ભલાને
ખાતે ઉધાર.
૫ાા૨૩ાા

ખા. પા. ૪

૫ાા= વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે જમા.
૫ાા= ૩૪૭૦૧) ની ઉપાડ
સાલ મજકુરમાં તમારી થઈ તે-

ા—

૦)૧૩ા છૂટના

૩ા નકી.
તે શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.

ખા. પા. ૩

૯૦ાા૫ શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધાર વિ-
ગત જમા તર્ફ છે.
૫૧ાા૬ાા વોરા. વખતચંદ
હીરાચંદને ખા. જ.
૨૭ાા૧૭૫રી. કસ્તુળચંદ વ-
છરાજને ખાતે જમા.
૧૧)૬ાા હા. અમરશી કચ-
રાને ખાતે જમા.
૯૦ાા૫

ખા. પા. ૪

૦ાા શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળ-
ચંદ વછરાજને ખાતે ઉધાર.
૦ાા૩૮૦૦)ની હુંડી શકારી
આપ્યાની આડતના. દા.
૦)—ાા તે શ્રી વટાવખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૬

૮ાા= શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર વિગત
જમા તર્ફ છે.
૫ાા= વોરા. વખતચંદ હી-
રાચંદને ખાતે જમા.
૨)= પરી. કસળચંદ વછ-
રાજને ખાતે જમા.

રો. મા. ૧૯.

ની આડતના દા. ૦)= લેખે,
તે શ્રી વટાવ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૨

૨)= શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે જમા.
૨)= રૂ૧૫૦૦)ની હુંડી તથા રૂ૨૦૦)નું ભલામણું પત્ર તમે શકારી આપ્યું તેની આડતના દા. ૦)= લેખે તે શ્રી વટાવ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૬

૦॥= શ્રી મુંબાઈના દા. અમરશી કચરાને ખાતે જમા.
૦॥=રૂ ૫૦૦)ની હુંડી તમે શકારી આપી તેની આડતના દા. ૦)= લેખે તે શ્રી વટાવ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭

૦॥। શ્રી વટાવ ખાતે જમા વિગત ઉધાર તરફ છે.
૦॥। પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૫

૪)૮॥।શ્રી ખર્ચ ખાતે જમા બાબતે ખાતું માંડી વાળવા સારૂ વટાવ ખાતે ઉધારીને.

૦॥=દા. અમરશી કચરાને ખાતે જમા.

૮॥=

ખા. પા. ૫

૨૯)૧૦ શ્રી ઘી ખાતે ઉધાર બાબતે ખાતું માંડીવાળવા સારૂ વટાવ ખાતે જમા કરી.

ખા. પા. ૩

૩૫૦) શ્રી ઘઉં ખાતે ઉધાર બાબતે ખાતું માંડીવાળવા વટાવ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૩

૧૨૧૩ શ્રી ખરીદવકરા ખાતે ઉધાર. બાબતે ખાતું માંડી વાળવા સારૂ વટાવખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪

૧૧॥ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે ઉધાર બાબતે ખાતું માંડીવાળવા સારૂ વટાવખાતે જમાકરીને.

ખા. પા. ૪

૯૫॥૧૫ શ્રી વટાવખાતે ઉધાર બાબતે ખાતાં માંડીવાળવા સારૂ વટાવ ખાતે જમા કરીને.
૪)૮॥। શ્રી ખર્ચખાતે જમા.
૭૯॥- શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.
૧૨) શ્રી ભાડા ખાતે જમા.

રો. પા. ૨૦.

ખા. પા. ૫	૯૫॥૧૫
૭૯॥― શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા બાબતે ખાતું સરભર કરવા સારૂ વટાવ ખાતે ઉધારીને.	ખા. પા. ૫
ખા. પા. ૪	૬૦૪।૧૯
૧૨) શ્રી ભાડા ખાતે જમા બાબતે ખાતું માંડી વાળવા સારૂ વટાવ ખાતે ઉધારીને.	૫૧૦॥ાના શ્રી પરાંત જણસે.
ખા. પા. ૫	૫૦૯॥ મુંબઇગરા.
૪૦૨॥।૧૩ શ્રી વટાવ ખાતે જમા બાબતે ખાતાં માંડી વાળવા સારૂ નીચેને ખાતે ઉધારીને.	૧ાના છુટા પૈસા નં. ૮૬
૨૯)૧૦ શ્રી ઘી ખાતે ઉધારીને.	૫૧૦॥ાના
૩૫૦) શ્રી ઘઉંખાતે ઉધારીને.	૧૧૧૫॥૩॥
૧૨।૩ શ્રી ખરીદ વકરા ખાતે ઉધારીને.	
૧૧॥ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારીને.	
૪૦૨॥।૧૩	
ખા. પા. ૫	
૧૧૧૫॥૩॥	

ખા. પા. ૧.

ખાતાવહીનો ચોપડો.

શહેર રાજકોટના રહીશ મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધનદાસનો ખાતાવહીનો ચોપડો સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનો.

ખાતાવહીનું સાંકળિયું.

મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધનદાસનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૫૦૦) રો. પા. ૧ કાર્તક શુદ ૧ રવેઉ	૫૦૦) બાકી દેવા.
૫૦૦)	૫૦૦)
૫૦૦) બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧ના આસો વ. ૦))શુકરે.	

શાહ નથુ હરખચંદનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૪) રો. પા. ૧ કાર્તક શુ. ૧ રવેઉ.	૧૦) રો. પા. ૬ ફાગણ શુ. ૧ સોમે.
૧) રો. પા. ૧ માગશર શુ. ૧ ભોમે.	૨૫) રો. પા. ૬ ચૈત્ર શુ. ૧ ભોમે.
૫) રો. પા. ૪ ફાગણશુ. ૧ સોમે.	૭૫) રો. પા. ૯ પ્રથમજેઠશુ.૧ શુકરે.
૧૦૦) રો.પા.૧૨પ્ર. જેઠશુ.૧૫ગરેઉ.	૧૧૦)
૧૧૦)	

ખા. પા. ૨.

વોરા. વખતચંદ હીરાચંદનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૩૪૦૦) રો. પા. ૪ ફાગણશુ. ૧ સોમે.	૫૮૪ા= રો. પા. ૫ ફાગણશુ. ૧ સોમે.
૧૧૦૦) રો. પા. ૧૨ પ્રથમ જેઠશુ. ૧૫ ગરે.	૧૫૦૦) રો. પા. ૯ પ્રથમ જેઠશુ. ૧ શુકરે.
૨૦૧) રો. પા ૧૪ પ્રથમ જેઠશુ. ૧૫ ગરેઉ.	૨૩૫૦) રો. પા. ૧૪ પ્રથમ જેઠશુ. ૧૫ ગરે.
૪૭૦૧)	૪૪૩૪ા=
૫૧ાા૬ાા રો. પા. ૧૭ વ્યાજના.	૩૨૪)૬ાા બાકી દેવા.
૫ાાા= રો. પા. ૧૮ ઉપાડની આડતના.	૪૭૫૮ા૧૯
૪૭૫૮ા૧૯	
૩૨૪)૬ાા બાકી દેવા. સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ ૦)) શુકરે.	

બાવા સાળંગગર તુળશીગરનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૧૧૦ાા૩ રો. પા. ૧૭ બીજા જેઠશુ. ૧ શનેઉ.	૧૧૦ાા૩ રો. પા. ૮ વૈશાખ શુ. ૧ ગરેઉ.
૧૧૦ાા૩	૧૧૦ાા૩

પરી. કરસનજી મૂળચંદનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૧૫૦) રો. પા. ૧૫ પ્રથમ જેઠશુ. ૧૫ ગરેઉ.	૧૫૦) રો. પા. ૧૧ પ્રથમ જેઠશુ. ૧૫ ગરેઉ.
૧૫૦)	૧૫૦)

પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૩૫૦૦) રો. પા. ૨ પોષ શુ. ૧ ગરેઉ.	૧૦૦) રો. પા. ૨ પોષશુ. ૧ ગરેઉ.
૩૫૦૦)	૩૪૦૦) રો. પા. ૪ ફાગણશુ. ૧ સોમે.
	૩૫૦૦)

પગી. મેઘજી ભલાનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૧૫) રો. પા. ૨ પોષશુ. ૧ ગરેઉ.	૪) રો. પા. ૧ કાર્તક શુ. ૧ રવેઉ.
૨ાા= રો. પા. ૩ પોષશુ. ૧ ગરેઉ.	૧) રો. પા. ૧ માગશર શુ. ૧ ભોમે.
૧૭ાા=	૨૧) રો. પા. ૨ પોષ શુ. ૧ ગરેઉ.

ખા. પા. ૩.

૫૦)બાકી લે'ણા.	૪૧॥=રે. પા. ૫ ફાગણ શુ. ૧ સોમે.
૬૭॥=	૬૭॥=
૧૦)રે. પા. ૬ ચૈત્રશુ. ૧ ભોમે.	૫૦)બાકીલે'ણા સંવત ૧૯૪૧ના ફાગણ શુ. ૧ સોમે તેનાં ફાંધાં નં. ૫ માંડયાં છે.
૧૦)	૨)રે.પા. ૯ પ્રથમ જેઠ.શુ.૧ શુકરે.
૪૫॥ બાકી લે'ણા.	૫૨)
૫૫॥	૩॥ રે.પા. ૧૭ વ્યાજના.
	૫૫॥
	૪૫॥ બાકી લે'ણા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ.૦)) શુકરે.

શ્રી ઘી ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૨૦૦)રે.પા ૨ પોષશુ.૧ગરેઉ મ.૧૦)	૩૬૦)રે. પા. ૧ માગશર શુ. ૧ ભોમે મ. ૨૦)
૨૧)રે.પા.૨ પોષશુ.૧ ગરેઉ મ.૧)	૨॥=રે. પા. ૨ પોષ શુ. ૧ ગરેઉ મ૦)૫
૩)૧૫રે.પા.૬મહાશુ.૧શનેઉમ.૦)૬	૫॥૨૦ રે.પા.૮ચૈત્ર વ.૫શનેઉઆટના
૯૭॥રે. પા.૬. ચૈત્રશુ. ૧ ભોમે મ.૫)	૩૬૮)૭॥ મ.૨૦)૫
૩૨૧॥૧૫મ.૧૧)૬	૨૯)૧૦રે.પા.૧૯વટા.ખા.જમાકરીને.
૭૫॥૨॥બાકી લે'ણા ઘી મ. ૩॥૯ પરાંતરહ્યું તેનાદા.રૂ. ૧૯)લેખે.	૩૯૭)૧૭॥
૩૯૭)૧૭॥મ.૨૦)૫	૭૫॥૨॥ બાકી લે'ણા ઘી મ.૩॥૯ દા. રૂ ૧૯) લેખે પરાંત રહ્યું સંવત ૧૯૪૧ના આસો વ. ૦)) શુકરે.

શ્રી ઘઉં ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૨૦૦૦)રે.પા.૫ ફાગણ શુ.૧ સોમે.	૩૫૦૦)રે.પા.૨ પોષશુ. ૧ગરે ક.૧૦૦૦
ક. ૫૦)	૩૫૦૦) ક. ૧૦૦)
૨૦૦૦)ક. ૫૦)	૩૫૦)રે. પા. ૧૯વટાવખાતે જમા કરીને
૧૮૫૦)બાકીલે'ણા ઘઉં ક. ૫૦)ના દા. રૂ૩૭)લેખે પરાંત રહ્યા તેના.	૩૮૫૦) ક. ૧૦૦)
૩૮૫૦) ક. ૧૦૦)	૧૮૫૦) બાકીલે'ણા ઘઉં ક. ૫૦) દા. રૂ.૩૭) લેખેપરાંત રહ્યા તેના સંવત ૧૯૪૧ આસો વ.૦)) શુકરે.

ખા. પા. ૪.

શ્રી ખરીદ વકરા ખાતું. — સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૧૧૦॥૩ રો. પા. ૮ વૈશાખ શુ. ૧ ગરેઉ.	૨૫) રો. પા. ૪ મહા શુ. ૧ શનેઉ.
૧૫) રો. પા. ૯ પ્રથમ જેઠ શુ. ૧ શુકરે.	૧૩૧)૦। રો. પા. ૭ ચૈત્ર શુ. ૧ ભોમે.
૧૨૫॥૩	૧૫૬)૦।
૪૨॥૦। બાકીલેંણા માલપરાંત રહ્યો તેના.	૧૨।૩ રો. પા. ૧૯ વટાવખાતે જમા કરીને.
	૧૬૮।૩।
૧૬૮।૩।	૪૨॥૦। બાકીલેંણા સંવત ૧૯૪૧ના આસો વદ૦)) શુકરે માલ પરાંતના.

શ્રી વ્યાજ ખાતું. — સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૫) રો. પા. ૫ ફાગણ શુ. ૧ સોમે.	૯૦॥૫ રો. પા. ૧૮ પરચુરણ રકમોએ.
૫)	૯૦॥૫
૫॥૨૩॥ રો. પા. ૧૮ પરચુરણ રકમોએ.	
૧૦॥૨૩॥	
૭૯॥—રો. પા. ૨૦ વટાવખાતે ઉધારીને.	
૯૦॥૫	

શ્રી હુંડી ખાતું. — સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૫૦૦) રો. પા. ૧૦ પ્રથમજેઠ શુ. ૧ શુકરે	૫૦૦) રો. પા. ૧ પ્રથમજેઠ શુ ૧૫ ગરે.
૧૫૦૦) રો. પા. ૧૦ પ્રથમજેઠ શુ ૧ શુકરે	૧૫૦૦) રો. પા. ૧૧ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરે.
૫૦૦) રો. પા. ૧૨ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ	૧૦૦) રો. પા. ૧૨ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરે.
૨૦૦) રો. પા. ૧૪ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ	૪૦૦) રો. પા ૧૨ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરે.
૧૦૦) રો. પા. ૧૫ બીજાજેઠ શુ. ૧ શનેઉ	૫૦૦) રો. પા. ૧૩ પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ ગરે.
૪૦૦) રો. પા. ૧૬ બીજાજેઠ શુ. ૧ શનેઉ	૨૦૦) રો. પા. ૧૬ બીજા જેઠ શુ. ૧ શનેઉ
૩૨૦૦)	૩૨૦૦)

શ્રી હુંડીઆમણ ખાતું. — સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૨॥ રો. પા. ૧૦ પ્રથમજેઠ શુ. ૧ શુકરે.	૫) રો. પા. ૧૩ પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ.
૦।=રો. પા. ૧૧ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ.	૫)
૧) રો. પા. ૧૨ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ.	૧૧॥ રો. પા. ૧૯ વટાવખાતે જમા કરીને.
૬॥=રો. પા ૧૩ પ્રથમજેઠ શુ ૧૫ ગરેઉ.	૧૬॥

ખા. પા. ૫.

૬) રો. પા. ૧૪પ્રથમ જેઠશુ. ૧૫ગરેઉ.

૧૬॥

શ્રી ખર્ચ ખાતું. — સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૦)- રો.પા. ૧૭બીજા જેઠશુ. ૧ શનેઉ.	૪)૧૫ રો. પા. ૩ મહા શુ. ૧ શનેઉ.
૦)-	૪)૧૫
૪)૮॥ રો. પા. ૧૯ વટાવખાતે ઉધારીને.	
૪)૧૫	

શ્રી ભાડા ખાતું. — સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૧૨) રો. પા. ૨૦ વટાવખાતે ઉધારીને.	૧૨) રો. પા. ૧૭બીજાજેઠ શુ. ૧ શનેઉ.
૧૨)	૧૨)

શ્રી ઘરેણા ખાતું. — સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૧૦)૨૦ બાકીલે'ણા.	૧૦)૨૦ રો. પા. ૩ મહાશુ. ૧ શનેઉ.
૧૦)૨૦	૧૦)૨૦
	૧૦)૨૦ બાકીલે'ણા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ. ૦)) શુકરે.

શ્રી વટાવ ખાતું. — સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૨૭ા–। રો. પા. ૩ મહા શુ. ૧ શનેઉ.	૧૫॥= રો. પા. ૫ ફાગણ શુ. ૧ સોમે.
૭૫) રો. પા. ૯પ્રથમ જેઠશુ. ૧શુકરે.	૧૫॥=
૧૦૨ા–।	૮॥= રો. પા. ૧૮ હુંડી તા. ઉપાડની આડતના.
૦॥ રો. પા. ૧૯ હુંડીની આડતનો.	૯૫॥૧૫ રો. પા. ૧૯ પરચૂરણ રકમોએ.
૪૦૨॥૧૩ રો. પા. ૨૦ પરચૂરણ રકમોએ.	૧૧૯॥૧૫
૫૦૫॥૨૦॥	૩૮૬)૫॥ બાકી દેવા.
૩૮૬)૫॥ બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ. ૦)) વાર શુકરે	૫૦૫॥૨૦॥

શ્રી વધઘટ ખાતું. — સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૨) રો. પા. ૯ પ્રથમ જેઠશુ. ૧ શુકરે.	૨) રો. પા. ૯ વૈશાખશુ. ૧ શુકરે.
૨)	૨)

ખા. પા. ૬.

શ્રી વઢવાણના શાહ માણેકચંદ કેશવજીનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૫૦૦)રો. પા. ૫ ફાગણ શુ. ૧ સોમે.	૨૦૦૦)રો.પા.૪ ફાગણશુ.૧ સોમે.
૧૮૦૦)રો. પા. ૧૩ પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ.	૯૨)૫ રો.પા.૮ ચૈત્ર વ. ૫ શનેઉ.
૨૩૦૦)	૨૦૧)રો.પા.૧૩ પ્રથમજેઠશુ. ૧૫ ગરેઉ.
૬ાા૨૦ બાકીદેવા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ. ૦)) શુકરે.	૨૨૯૩)૫
	૬ાા૨૦ બાકીદેવા.
	૨૩૦૦)

શ્રીવઢવાણના શાહ માણેકચંદ કેશવજીનું હશુ ખાતું. સંવત ૪૯૪૧

જ	ઉ
૯૭ાા રો. પા. ૮ ચૈત્ર વ. ૫ શનેઉ.	૯૭ાા રો. પા. ૬ ચૈત્ર શુદ ૧ ભોમે.
૯૭ાા	૯૭ાા

શ્રીઅમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૧૨૯ા રો.પા.૭ફાગણ વ.૧૨ શુકરે.	૪૦૦)રો.પા.૧૦ પ્રથમજેઠશુ.૧શુકરે.
૧૫૦૦)રો. પા.૧૧પ્ર. જેઠશુ.૧૫ગરેઉ.	૪૦૦)રો.પા.૧૬ બીજાજેઠશુ.૧શનેઉ.
૨૦૦)રો.પા.૧૬બીજાજેઠશુ. ૧શને.	૮૦૦)
૧૮૨૯ા	૦ાા રો.પા.૧૮ હુંડીની આડત.
૨૭ાા૧૭રો. પા. ૧૭ વ્યાજના.	૮૦૦ાા
૨)= રો.પા. ૧૯ હુંડીની આડતના.	૧૦૫૮ાા૪ાા બાકી દેવા.
૧૮૫૯ા૪ાા	૧૮૫૯ા૪ાા
૧૦૫૮ાા૪ાા બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ. ૦)) શુકરે.	

શ્રી અમદાવાદના શેઠ વાડીલાલ પાનાચંદનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ	ઉ
૧૫૨ાા૨૩ાા બાકી લેʼણા.	૧૫૦)રો.પા. ૧૫બીજાજેઠશુ.૧શનેઉ.
૧૫૨ાા૨૩ાા	૨ાા૨૩ાા રો. પા. ૧૭ વ્યાજના.
	૧૫૨ાા૨૩ાા
	૧૫૨ાા૨૩ાાબાકી લેʼણા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ.૦)) શુકરે.

ખા. પા. ૭.

શ્રી મુંબાઈના ઠા. અમરશી કચરાનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જમે	ઉધાર
૫૦૦) રા.પા.૧૧ પ્ર.જેઠશુ.૧૫ ગરેઉ.	૧૦૦) રા.પા.૧૫ બીજા જેઠશુ. ૧ શનેઉ.
૫૦૦)	૧૦૦)
૧૧)૬ાા રા. પા. ૧૮ વ્યાજના.	૪૧૧ાા૧૯ બાકીદેવા.
ા।= રા. પા. ૧૯ હુંડીની આડતના.	૫૧૧ાા૧૯
૫૧૧ાા૧૯	
૪૧૧ાા૧૯ બાકીદેવા સંવત ૧૯૪૧ના આસો વ.૦)) શુકરે.	

સરવાયું સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જમે	ઉધાર
૫૦૦) મોદી. ડાસાભાઇ ગોરધનદાસ. ખા. પા. ૧	૪૫ા ૫ગી. મેઘજી ભલા. ખા.પા.૨.
૩૨૪)૬ાા વોરા. વખતચંદ હીરાચંદ. ખા. પા. ૨	૧૫૨ાા૨૩ાાશ્રી અમદાવાદના શેઠ વાડીલાલ પાનાચંદ. ખા.પા.૬
૬ાા૨૦ શ્રી વઢવાણના શાહ માણેકચંદ કેશવજી. ખા. પા. ૬	૭૫ાા૨ાા શ્રી ઘી ખાતે મ૦ ૩ાા૯દા. ૩૧૯) લેખે. ખા.પા. ૩.
૧૦૫૮ાા૪ાા શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ. ખા. પા. ૬	૧૮૫૦) શ્રી ઘઊંખાતે ક. ૫૦) દા. ૩૩૭) લેખે. ખા. પા. ૩.
૪૧૧ાા૧૯ શ્રી મુંબાઇના ઠા. અમરશી કચરા. ખા. પા. ૭	૧૦)૨૦ શ્રી ઘરેણા ખાતે. ખા.પા. ૫
૩૮૬)૫ાાશ્રી વટાવખાતે. ખા.પા.૫.	૪૨ાા૦ાશ્રી ખરીદવકરાખાતે.ખા.પા.૪
૨૬૮૭ાપાાા	૧૦)સિકંદરનામાની ચોપડી નં. ૮ દા. ૨ ૧ા.
	૩૨ાા૦ા ધોતીજોટા નં ૫.
	૪૨ાા૦ા
	૨૧૭૬ા૨૧ાા
	૫૧૦ાા–ા શ્રીપરાંત જણસે.
	૨૬૮૭ાપાાા

વ્યા. પા. ૧.

વ્યાજવહીનો ચોપડો.

શહેર રાજકોટના રહીશ મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસનો વ્યાજવહીનો ચોપડો સંવત ૧૯૪૧ની સાલનો.

નમુનો ૧ લો.

શ્રી મુંબાઇના હા. અમરશી કચરાના ખાતાનું વ્યાજ સંવત ૧૯૪૧ના આસો વ. ૦)) સુધીનું. ખા. પા. ૮ મેથી.

જ	ઉ
૨૭૫૦ રૂ ૫૦૦) પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૫ મા. પાા.	૪૯૬ાાા રૂ ૧૦૦) બીજા જેઠ શુદ ૧ મા. ૪ાા૧૪.
૨૭૫૦	૪૯૬ાાા

૪૯૬ાાા ઉધારનો સર.

૨૨૫૩ા

૩૭ાા દી. ાા નો સર.

૨૨૧૫ાાા

તારીજ — સંવત ૧૯૪૧ના આસો વદ ૦))

જ	ઉ
૪૦૦) મુદલ બાકી દેવા.	
૧૧)૮ વ્યાજસર. ૨૨૧૫ાાા દી. ાા રો. પા. ૧૮ મે.	

ટીકા.—રોજમેળમાં વારોવારીઆ વ્યાજ પ્રમાણે ગણી રૂ ૧૧)૬ાા જમા કર્યા છે. આ રીતે ગણતાં રૂ૦)૧ાા વધારે આવ્યો, વેપારી લોકો આવી કસર ગણતા નથી.

નમુનો ૨ જો.

વોરા. વખતચંદ હીરાચંદના ખાતાનું વ્યાજ સંવત ૧૯૪૧ની સાલનું ખા. પા. ૨ જેથી.

જ	ઉ
૯૦૬૧ રૂ ૩૪૦૦) ફાગણ શુ. ૧ ૦ રૂ ૫૮૪ા=	૦ રૂ ૫૮૪ા= ફાગણ શુ. ૧.
૪૫૦૦ રૂ ૧૫૦૦)મા.૩) ૪૫૬૧ રૂ ૧૩૧૫ાા= મા. ૩)૧૪.	૦ રૂ ૧૫૦૦)પ્રથમજેઠ શુ. ૧.
૩૬૧ રૂ૧૧૦૦)પ્રથમજેઠશુ. ૧૫ ૦ રૂ૧૦૩૪ા=	૦ રૂ ૨૩૫૦) પ્રથમજેઠ શુદ૧૫. ૦ રૂ૧૩૧૫ાા= ૦ રૂ૧૦૩૪ા=
	૦ રૂ૨૬૬ાા=બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧ ના આસોવ.૦))

વ્યા. પા. ૨.

૩૬૧ રૂ ૬૫ાા≈મા.પાા　　　　　રૂ ૬૫ાા≈

૧૧૦પાા રૂ ૨૦૧) પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫　　　　રૂ ૨૦૧)

મા. પાા

૧૦૫૨૭ાા

૧૭પાા દી. ૦ાા નો સર

૧૦૩૫૨

તારીજ　　　　　　　　સંવત ૧૯૪૧ના આસો વ. ૦))

જ　　　　　　　　ઉ

૨૬૬ાા≈ મુદલ બાકી દેવા.

૫૧ાા૧વ્યાજસર ૧૦૩૫૨ દા. ૦ાા

રો. પા. ૧૭ મે.

ટીકા—રોજમેળમાં વારોવારીઆ વ્યાજ પ્રમાણે વ્યાજ ગણી રૂ ૫૧ાા૬ાા જમા કર્યા છે.

ખાનાની સમજુતી—પ્રથમ આપણે જમાની મોટી રકમ રૂ ૩૪૦૦) ની છે તે લીધી, ને તેમાંથી ઉધારની રૂ ૫૮૪ા≈ ની તથા રૂ ૧૫૦૦) ની રકમ બાદ જાય છે તે બાદ કરી તો રૂ ૧૩૧૫ાા≈ દેવા રહ્યા તે એકલા ઉધારની બીજી રકમ રૂ ૨૩૫૦)માંથી બાદ જાય છે, તે બાદ કર્યા તો રૂ ૧૦૩૪ા≈ લે'ણા રહ્યા. હવે ઉધારમાં બીજી રકમો નથી માટે આ રૂ૧૦૩૪ા≈ ની લે'ણી રકમ જમાની બીજી રકમ રૂ ૧૧૦૦) માંથી બાદ કરી તો રૂ ૬૫ાા≈ દેવા રહ્યા, ને હવે જમાની બાકીની રકમ રૂ ૨૦૧) ની છે તે પણ લીધી. તેથી કુલ દેવા રૂ ૬૫ાા≈ +૨૦૧≈ ૨૬૬ાા≈ થયા તે ઉધારમાં બતાવી તેના પેટામાં તે બે કડકે થાય છે, તે બતાવ્યા.

માસ ભરવાની સમજુતી:—પ્રથમ આપણે રૂ ૩૪૦૦)ફાગણ શુદ૧મે લાવ્યા, તે ત્રણ કડકે આપ્યા માટે ત્રણે કડકાનું વ્યાજ ફાગણ શુદ૧ થી ગણાય. પહેલો કડકો રૂ ૫૮૪ા≈નો તો તેજ દિવસે પાછો આપ્યો માટે તેનું વ્યાજ આપવા લેવાનું હોય નહિ માટે બંને બાજુએ શુન્ય મૂકયું. બીજો કડકો રૂ ૧૫૦૦) નો પ્રથમ જેઠ શુદ ૧મે આપ્યો માટે તેના ફાગણ શુદ ૧ થી ત્રણ માસ થયા તે જમામાં ભરી ઉધાર તરફ શુન્ય મૂક્યું. ત્રીજો કડકો રૂ૧૩૧૫ાા≈ નો દેવો રહ્યો તે પેટે રૂ૨૩૫૦) આપ્યા માટે ત્યાંસુધી રહ્યો ગણાય માટે તેના ફાગણ શુદ ૧થી પ્રથમ જેઠશુદ ૧૫ સુધી મા.૩) ૧૪ થયા તે જમામાં મૂકી ઉધાર તરફ શુન્યમૂકયું.

રૂ ૧૩૧૫ાા≈ દેવા બદલે રૂ ૨૩૫૦) આપ્યા માટે રૂ ૧૦૩૪ા≈ લે'ણા રહ્યા તેજ દિવસે આપણને રૂ ૧૧૦૦) મળ્યા માટે રૂ ૧૦૩૪ા≈ નું વ્યાજ મળે નહિ તેથી બંને તરફ શુન્ય મૂકયું. ને આપણે દેવા રૂ ૬૫ાા≈ પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૫ થી આસો વદ ૦)) સુધી રહ્યા માટે તેના મા. પાા જમામાં મૂકયા ને ઉધાર તરફ શુન્ય મૂકયું. તેમજ રૂ ૨૦૧) ની દેવી રકમ માટે પણ સમજવું.

વ્યા. પા. ૩.

નમુનો ૩ જો.

શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજના ખાતાનું વ્યાજ સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું ખા. પા. ૬ ઠેથી.

જ	ઉ
૧૭ા રૂ ૧૨૯ા વૈશાખવદ૧૨ સોમે.	૧૧૭ા રૂ ૪૦૦) પ્રથમ જેઠશુ.૧શુકરે.
મા ૦) ૪	૦ રૂ૧૨૯ા
૪૬૮૧ા૩૧૫૦૦) પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૫ ગરેઉ.	૧૧૭ા૩૨૭૦ાાા માસ૦)૧૩
	૦ રૂ૪૦૦) બીજા જેઠ શુ. ૧ શનેઉ.
૦ રૂ૨૭૦ાાા	૦ રૂ૧૦૨૯ા બાકીદેવા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦)) શુકરે.
૨૦૩ા૩૪૦૦)મા. ૦ાા૧	
૪૪૭૮ રૂ૮૨૯ાામા.૫)૧૨	૦ રૂ૮૨૯ા
૯૭૩ા૩૨૦૦)બીજા જેઠ શુદ૧ શનેઉ.	૦ રૂ૨૦૦)
મા. ૧૧	
૫૬૭૧ાાાઃ	૧૧૭ા

તારીજ સંવત ૧૯૪૧ના આસોવદ૦)) વાર શુકરે.

જ	ઉ
૧૦૨૯ા મુદલ બાકી દેવા.	૦ા૧૯ વ્યાજ માસ ૧૧૭ા દા. ૦ાત્ર
૨૮ા૧૧ વ્યાજ માસ. ૫૬૭૧ાાદા ૦ાા	રો. પા. ૧૭મે.
રો. પા. ૧૭મે.	

નમુનો ૪ થો.

પગી મેઘજી ભલાનું ખાતું સંવત ૧૯૪૧ની સાલનું. ખા. પા. ૨ જેથી.

જ	ઉ
૧૦) ચૈત્ર શુદ ૧ વાર ભોમે.	૧૦) ચૈત્રશુ. ૧ વાર ભોમે.
૧૦)	૧૦) વૈશાખશુ. ૧ વાર ગરેઉ.
૪૨) બાકી લેંણા.	૧૨ પ્રથમજેઠશુ. ૧ વાર શુકરે.
૫૨)	૧૦) બીજાજેઠશુ. ૧ વાર શનેઉ.
	૧૦) અષાડશુ. ૧ સોમે.
	૫૨)
	૪૨) બાકી લેંણા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ.૦)) વાર શુકરે.

વ્યા. પા. ૪.

વ્યાજ	સંવત૧૯૪૧ની સાલનું.
જ	ઉ
૦ ૩૧૦) ચૈત્રશુ. ૧ ભોમે.	૦ ૩૧૦) ચૈત્રશુ. ૧ ભોમે.
૦ ૩૪૨) બાકીલે'ણા આસોવદ ૦)) શુકરે.	૦ ૩૧૦)
૦ ૩૧૦)	૦ ૩૦)
૦ ૩૧૨)	૬૮)૩૧૦) વૈશાખશુ. ૧ગરેઉમા.૬ા૯
૦ ૩૧૦)	૭૦)૩૧૨)પ્રથમજેઠશુ.૧શુકરેમા.પા૧૦
૦ ૩૧૦)	૪૮ાા૩૧૦) બીજાજેઠશુ. ૧ શનેઉ મા. ૧૧
૦	૩૮ાા૩૧૦)અષાડશુ.૧સોમેમા.૩ા૧૧
	૨૨પાા

તારીજ	સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ. ૦))શુકરે
જ	ઉ
૪પા બાકી લે'ણા.	૪૨) મુદલ બાકી લે'ણા.
૪પા	૩ા વ્યાજ માસ. ૨૨પાા દા. ૧ાા લેખે ૩ ૩ા ૧૩ા
	૫૦) ૧૩ા છૂટના.
	નકી ૩૩ા રૈ. પા. ૧૭ મે.
	૪પા
	૪પા બાકીલે'ણા હીસાબ સામ સામા સમજી નકી કર્યા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦)) શુકરે ધણી હસ્તુ.

પગી મેઘજીભલાનું ખાતું સંવત ૧૯૪૨ ની સાલનું.

જ	ઉ
	૪પા બાકીલે'ણા હીસાબ સામ સામા સમજી નકી કર્યા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ.૦)) શુકર સૂધી પગી મેઘજી ભલા સહી દા. પોતાના.

ભાગ ૨ જો.

ધંધા પરત્વે નામું રાખવાની પદ્ધતિ.

૯૦. સરાફી નામામાં ઘણું કરીને છ ચોપડા રખાય છે તેનાં નામ. ૧ **રોકડમેળ**, ૨ **નોંધ**, ૩ **આંકડાવહી**, ૪ **આવરો**, ૫ **ખાતાવહી**, ૬ **વ્યાજવહી**. મોટા વેપારી પણ આવાજ ચોપડા રાખેછે.

રોકડમેળ—એની અંદર દરરોજ જે રોકડ રકમ આવે ને જાય તે લખવામાં આવે છે, ને સાંજે સિલક કાઢવામાં આવે છે. (સુડીયામાં રોકડ રકમ રાખી બાકીની રકમ કાઢી નાંખીએ તો રોકડમેળ બને).

નોંધ—જેની અંદર રોકડ સિવાયની સઘળી જમાખર્ચી રકમ લખવામાં આવેછે તે. તે બે જાતનીછે. ૧ જમાની નોંધ, ૨ ઉધારની નોંધ. જેને ઉધાર કરતાં જમામાં જમાખર્ચી રકમોનું નામું વધારે આવતું હોય તે જમા-નોંધ રાખે છે અને જેને જમા કરતાં ઉધારમાં જમાખર્ચી રકમોનું નામું વધારે લખતું પડતું હોય, તે ઉધાર નોંધ રાખે છે. પરચૂરણ કાપડ, દાણા, વાસણ, ઈ. વેચનારા ઉધાર નોંધ રાખેછે.

જમાની નોંધ લખવામાં પહેલો સળ રૂપિઆનો આંકડો ભરવા માટે રાખી સળંગ લીટી દોરી તેમાં જેને ખાતે તે રકમ જમા કરવાની હોય તેનું નામ લખવામાં આવે છે ને પેટામાં જેને ખાતે તે રકમ ઉધારવાની હોય તેનું નામ આવે છે. ઉધાર નોંધમાં જેને ખાતે તે રકમ ઉધારવાની હોય તેનું નામ મથાળે ને પેટામાં જેને ખાતે જમા કરવાની તેનું નામ આવે છે.

કેટલાક મોટા વેપારી જમા ને ઉધારની જૂદી જૂદી નોંધ રાખે છે, તે સાથે હુંડી નોંધ પણ જૂદી રાખે છે.

હુંડીઓનું અગર માલનું ભરતીયું જમા ઉધાર નાખવું હોય ત્યારે મથાળે વિગત લખી, જમા ઉધાર એવાં બે પાસાં પાડી બંને પાસે વિગત લખાય છે ટુંકી હકીકતમાં એમ કરતા નથી. તેમાંતો જ્યારે આવરો બનાવે ત્યારે જમા ઉધારની જેવી વિગત લખવી જોઇએ તેવી લખેછે.

આંકડાવહી.—રોકડમેળ તથા નોંધમાં જમાખર્ચ થયેલી રકમો જે ચોપડામાં ખાતાવાર ખતવાય છે, તેને આંકડાવહી કહેછે, તે ઘણું કરી રોજને રોજ ખતવે છે, તેને ખતવવાની રીત પાછળ ખાતાવહીમાં આપેલી રીતના જેવી છે.

આવરો.—રોકડમેળ, નોંધ તથા વ્યાજવહી પરથી એકંદરનામું કર-

વાનો ચોપડો. જ્યારે આવરો કરીને ખાતાવહી કરી હોય ત્યારે તે નામું પાકું કહેવાય. કેમકે તે એક ચોપડે ભેગું થયું, વળી બીજીવાર થયું, તેથી નિર્ણય થઇને નક્કી થયું માટે આવરો કરેતો ભૂલ રહેજ નહિ.

રોકડમેળ, નોંધ અનેવ્યાજવહીમાં આવરાનું પાનું નાખેછે, અને આવરામાં રોકડમેળ, નોંધ કે વ્યાજવહિ પાનું નાખે છે કે જેથી રકમો ગમે તે ચોપડામાંથી ઝટ ખોળી કઢાય.

રોજમેળને આવરાનો મુકાબલો.–રોજમેળમાં સિલક રોજને રોજ કઢાય છે, ને આવરામાં મહિને મહિને કે પંદર પંદર દિવસે સિલક કઢાય છે એટલોજ તેમાં તફાવત છે, બીજો કાંઈ તફાવત નથી. રોજમેળમાં એક દિવસમાં એક માણસનું ખાતું જમા યા ઉધારમાં એકથી વધારે વાર આવી શકે. કેમકે તેમાં જેમ નામું આવતું જાય તેમ લખવાનો રીવાજ છે, પણ આવરો તો રોકડમેળ ને નોંધ પરથી તૈયાર કરવામાં આવે છે, તેમાં પંદર દિવસ કે મહિનાનો રોકડમેળ પ્રથમ ઉતારવામાં આવે છે. ને એ ઉતારવામાં એક માણસની સઘળી રકમો સાથે આવે છે. અને પેટામાં તેની મિતિ જણાવવામાં આવે છે, તેમજ નોંધ પણ તેની પછી તે મુજબ ઉતારવામાં આવે છે એટલે રોકડમેળ તથા નોંધ ઉતારવામાં .એક માણસનું ખાતું એકજ વાર જમા યા ઉધારમાં આવે છે. નોંધની જમાખર્ચી રકમો ઉધાર યા જમા કરવામાં પણ એક જાતની હોવ તે સાથે લે છે. છેવટે છેલ્લા દિવસના રોકડમેળ પ્રમાણે સિલક મળે તો આવરો ખરો જાણવો.

જેને આવરાનો મેળ મેળવતાં સર્વાળા બહુ મોટા કરવા પડે છે, તે સિલક કાઢવામાં ભૂલ ન આવે માટે રોકડ ખાતું રાખે છે. એટલે રોકડ રકમ કોઇને ખાતે જમા થઈ તે રોકડ ખાતે ઉધાર, ને કોઈને નામે રોકડ રકમ ઉધાર થઇ તે રોકડ ખાતે જમા કરવામાં આવે છે. રોકડ ખાતાના ઉધારના સર્વાળામાંથી જમાનો સર્વાળો બાદ જાય એટલી સિલક રહેવી જોઇએ. એ ખાતું ખાતાવહીમાં ખતવવામાં આવે છે, ને તે ઉપરથી સિલક તરત જણાઇ આવે છે.

વ્યાજુ ખાતાનું વ્યાજ ખાતાવહી તૈયાર ન થઇ હોય તો આંકડાવહી પરથી કાઢી રોકડમેળ કે નોંધમાં જમા ઉધાર નાખે છે; ખાતાવહી પરથી કાઢેલું વ્યાજ આવરામાં અચડમેળમાં નાંખવામાં આવે છે.

ખાતાવહી–આવરાપરથી ખાતાવાર રકમો ખતવવાનો ચોપડો.

આંકડાવહી ને ખાતાવહીનો મુકાબલો.-(૧) આંકડાવહીમાં રોકડમેળ તા. નોંધની રકમો ખતવાય છે ને ખાતાવહીમાં આવરાની રકમો ખતવાય છે. (૨) બંનેમાં રકમો તો સરખી હોયછે પણ આંકડાવહીનું નામું કાચું ગણાય ને ખાતાવહીનું નામું પાકું ગણાય; તેમજ આંકડાવહીપરથી કરેલું સરવાયું કાચું ગણાય છે ને ખાતાવહીપરથી કરેલું સરવાયું પાકું ગણાયછે. (૩) આંકડાવહી દરરોજ તૈયાર કરવામાં આવેછે ને ખાતાવહી ફુરસદ મળે તૈયાર કરે છે. (૪) આંકડાવહીમાં તારીખવાર રકમો જૂદી જૂદી ખતવાયછે, ને ખાતાવહીમાં માસવાર રકમો જૂદી જૂદી ખતવાયછે ને તેના પેટામાં તારીખવાર જૂદી બતાવે છે.

વ્યાજવહી-.ખાતાવહીપરથી વ્યાજુ ખાતાનો વ્યાજ કાઢવાનો ચોપડો.

૯૧. ખેડુવર્ગ તથા જે વેપારીને લેવડદેવડ ઘણી થતી ન હોય એવા લોક ફક્ત એક ચોપડો ખાતાવહી જેવો રાખે છે તેને **બેઠી ખાતાવહી** કહે છે. તેમાં ખાતાવહી મુજબ ખાતાં પાડવામાંઆવે છે, નેતેની અંદર દરેક ખાતાદાર સાથે લેવડદેવડના પ્રમાણમાં જગ્યા રાખે છે તેમાં જે રકમ આવે કે જાય તે, તે ખાતાદારના ખાતામાં વિગતવાર લખવામાં આવે છે.

૯૨. **કબાલાવહી.**-કેટલાક ભાગમાં વાયદે હારજીતનાં સાટાં થાયછે, તે સાટાં નોંધી રાખવાની ને તેનો ભાવ ખંડાયે તેનો જમાખર્ચ નાખવાની ચોપડીને કબાલાની નોંધ કહે છે. જ્યારે કોઇને આપણે માલ આપવાનું સાટું કર્યું ત્યારે નોંધમાં તે માણસને ખાતે માલની કિમ્મત ઉધારાય છે ને માલ ખાતે જમા થાય છે. જો બીજાની વતી માલ આપવા કબુલ થઈએ તો માલ ખાતે જમા ન કરતાં તે માણસને ખાતે જમા કરાય છે. આપણે માલ લેવાનું સાટુ કર્યું તો જેની પાસેથી માલ લેવાનો કબુલ કર્યો, તેને ખાતે ભાવ પ્રમાણે જેટલા પૈસા થાય, તેટલા જમા, ને માલ ખાતે ઉધાર થાય, જો બીજાની વતી માલ લેવા કબુલ થયા હોઇએ તો માલ ખાતે ન ઉધારતાં તે માણસને ખાતેજ ઉધારવા.

ભાવ ખંડાયે જેને આપણે માલ આપવા કબુલ થયા હતા, તેને ખાતે ખંડાયલા ભાવ પ્રમાણે જે પૈસા થાય, તે જમા કરી, તે માલ ખાતે ઉધારવા. જો બીજાની વતી કબુલ થયા હોઇએ; તો માલ ખાતે ન ઉધારતાં તે માણસને ખાતે ઉધારવા. આપણે માલ લેવાને કબુલ કર્યું હોય તો ભાવ ખંડાયે માલધણી પાસે જેટલા પૈસા લેવાના થાય, તેટલા તેને ખાતે ઉધારી

માલ ખાતે જમા કરવા. જો બીજાની વતી માલ લેવા કબુલ કર્યું હોય તો માલ ખાતે જમા ન કરતાં તે માણુસને ખાતેજ જમા કરવા.

કબાલાની નોંધ કબાલાની ખાતાવહીમાં ખતવાય છે, તે પરથી દેવું લે'ણું નીકળે તે રોજમેળમાં લેવાય છે, ને મિતિ વાયદો પાક્યાની નંખાય છે.

૯૩. **જણુસવહી.**—કાપડના ભારે વેપારી જમા ઉધારની નોંધ જૂદી રાખે છે, અને માલની ખરીદી તથા વેચાણ સઘળું ખરીદ વકરા ખાતામાં નાખે છે. તેવા લોકો જણુસ વાર નફો અથવા નુકશાન શું થયું તે જાણવા માટે જણુસવહી રાખે છે. તેમાં જમા ઉધારની નોંધપરથી જણુસવાર ખાતું ખતવતા જાય છે એટલે તે પરથી સાલ આખરે કેટલો માલ રહ્યો તે જણાય છે, વળી દરેક જણસ ખાતે શો નફો ટોટો થયો તે પણ જણાય છે, તે પરથી કુલ માલ ને કુલ નફો નકી કરી ખરીદ વકરા સાથે મેળવવામાં આવે છે. તે મળી રહે તો નામું સાચું જાણવું.

૯૪. **પરચૂરણ ખર્ચનો હિસાબ રાખવાની ચોપડી.**—રોકડમેળ અથવા રોજમેળમાં દરરોજ પરચૂરણ ખર્ચ લખે તો નામું ઘણું વધી જાય, આને માટે મેળમાંથી બે ચાર રૂપિઆ ખર્ચ ખાતે ઉધારી પરચૂરણ ખર્ચની હિસાબની ચોપડીમાં જમા કરી લે છે, પછી એ ચોપડીમાં જેમ જેમ ખર્ચ થતો જાય છે તેમ તેમ નોંધવામાં આવે છે, આવું ઘર સંસારી નામું ભણેલી સ્ત્રી હોય તો રાખી શકે.

ઉપર અમે ધંધા પરત્વે રખાતા ચોપડાની કાંઇ કાંઈ સમજુતી આપી, પણ તે સઘળાના નમુના આ પુસ્તકમાં આપી કદમાં વધારો કર્યો નથી કેમકે શીખવવાનું એ બીજું પગથીઉં છે. શાળાઓના ધોરણમાં પણ તે વાત દાખલ કરેલી નથી. માટે જરૂર પ્રસંગે તેને માટે **દેશીનામાની પદ્ધતિ** પુસ્તક બીજું કરવાના વિચારમાં છીએ.

પરીક્ષા માટે મનોયત્ન.

નીચેની રકમોનો આસો માસનો આવરો, ખાતાવહી બનાવી સરવાયું કાઢો?

શુદ ૧મે ૩૧૭૧) સિલક છે. મુંબઈથી દા. અમરશી કચરાએ ગોળ મણ ૧૬૦) શુદ ૧૫મે રેલવે માર્ફત ચડાવ્યો, તેનું બરતીયું રૂ ૫૦૦)નું આવ્યું. માલ આપણુને વદ ૫ મે મળ્યો. વઢવાણથી રાજકોટ સૂધીના ભા-

ડાના રૂ ૨૦) બેઠા તે આપણે આપ્યા. મુંબઇવાળાને આપણે રૂ ૫૦૦) ની હુંડી પરી. કરસનજી મૂળજીની દુકાનેથી અમદાવાદની રૂ ૦ાાન્ને ભાવે લઇ વદ ૭મે બીડી, મુંબઇનો જવાબ વદ ૧૨ આવ્યો કે તમારી મોકલેલી હુંડી રૂ૦ા ને ભાવે વટાવી વદ ૧૦મે નાણાં લીધાં છે. પરી કરસનજી મૂળજીને રૂ ૧૫૦) રોકડા આપ્યા વદ ૮મે, બાકીના દેવાનો હવાલો વેરા. વખતચંદ હીરાચંદનો વદ ૧૩ આપ્યો. પગી મેઘજી ભલા પાસે સાલની શરૂઆતમાં રૂ૭૫) લેંણા હતા, તેના ખાતાનો હિસાબ કર્યો તેમાં રૂ૧૩ાા વ્યાજના થયા, તેમાં તેણે બાજરી કળશી ૨) દા. રૂ૩૮)ને ભાવે આપી વદ ૦)). ગોળમણ ૫૦) સત્તર આની કરી વેરા. વખતચંદ હીરાચંદને આપ્યો વદ ૧૧, તેમાં મણ ૧૦) પાછો આવ્યો વદ ૧૩.

સમજુતી.

૧. પ્રથમ એક જુદા કાગળપર રકમો તિથિ પ્રમાણે તારવી કાઢી રોજમેળ બનાવવો. તેમાં એક ખાતું એકથી વધારે વાર પાડવું નહિ. જરૂર પડેતો તે ખાતાના પેટામાં રકમો લખવી. આવરો બનાવવો હોય તો તેમાં પણ આજ નિયમ ધ્યાનમાં રાખવો. ફેર માત્ર એટલોજ કે પેટામાં મિતિ જણાવવી જોઇએ.

૨. પરીક્ષામાં વિગત જોઈએ તેટલી ન લખાવે તો પોતાની મેજે ધારી લેવી. હુંડીમાં જે ગામના શાહુકાર ઉપરની હુંડી હોય છે તે ગામની હુંડી એમ કહેવાનો ચાલ છે.

૩. ખાતાવહી બનાવવામાં પ્રથમ ગઇ સાલનું દેવું લેંણું હોય તે ખાતાં પ્રથમ બનાવવાં, ને તેમાં દેવા લેંણાની રકમ હોય તે લખવી. ગઇ સાલ આખરની સિલક+લેણું=દેવું ન લખાવે તો ખુટતી રકમ વટાવ ખાતે જમા કરવી. પછી રોજમેળ ખતવવો.

૪. સરવાયું કાઢતા પહેલાં વ્યાજુ ખાતાનાં વ્યાજવહીમાં વ્યાજ કાઢી રોજમેળ કે આવરામાં જમા ઉધાર નાંખવાં જોઈએ, પણ સવાલમાં તેમ કહ્યું હોય તો કરવું. કોઇ વખત કોઇ ખાતાનું સામટું વ્યાજ લખાવે છે, તે પ્રસંગે વ્યાજવહી બનાવવાની જરૂરનથી, પણ બારોબાર તે જમા ઉધાર નાખવું.

૫. આડત દલાલીને માટે જમા ખર્ચ લખાવે તો રોજમેળમાં નાંખવો.

૬. કાચાં ખાતાં માંડીવાળી વટાવ ખાતામાં લઈ જઇ સાલ આખરે સરવાયું કાઢતા પહેલાં નફો કે ખોટ નક્કી કરવી.

પરીક્ષાના મનોયત્નનો જવાબ.

આવરો.

સંવત ૧૯૪૧ના આસો શુદ ૧ થી આવરો ઉતાર્યો છે.

જ

૧૭૧) શ્રી પરાંત જણસે છે.
૫૦૦) શ્રી મુંબઈના હા. અમરશી કચરાને ખાતે જમા શુદ ૧૫મે.
૪૮૦) ગોળ મણ ૧૮૦) બારદાન સાથે, તોલ ૪૫ લેખે નકી મણ ૧૬૦) દા. રૂ ૩) લેખે.
૪।।૫ દલાલી રૂ ૪૮૦)ની સેંકડે ટકા લેખે.
૨।૨૦ રેલવે પર લઈ જવાની મજુરીના.
૧૨।। મુંબાઈથી વઢવાણ સુધી રેલવે ભાડાના.
૫૦૦)
ને શ્રી ખરીદખાતે ઉધારીને.
ખા. પા. ૭૮

૫૦૩)≈ પરી. કરસનજી મૂળચંદને ખાતે જમા વદ ૭મે.
૫૦૩)≈ હુંડી નં. ૧ રૂ ૫૦૦) ની અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખી અત્રેથી તમારી, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, તરત મુદતની, લખી વદ ૭મે. દા. ૦।।≈ લેખે. તે નીચેને ખાતે ઉધાર.
૫૦૦) હુંડી ખાતે ઉધારીને.
૩)≈ હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારી.
ખા. પા. ૭૮

૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે જમા વદ ૧૦મે.
૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખી અત્રે-

ઉ

૬૩૦।।૩ શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર.
૫૦૦) ગોળ મણ ૧૬૦) શ્રી મુંબઈના હા. અમરશી કચરાને ખાતે જમા ક. રીતે શુ. ૧૫
૨૦) ગોળ મણ ૧૬૦) ના ભાડાના વઢવાણથી રાજકોટ સુધીના હા. મેમણ અલી ઉમરને વ. ૫
૩૪।।૩ ગોળ મણ ૧૦) વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે જમા વદ ૧૩
૭૬) બાજરો કળશી ૨) પગી મેઘજી ભલાને ખાતે જમા વદ ૦))
૬૩૦।।૩
ખા. પા. ૭૯

૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર વ. ૭
૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખી અત્રેથી પરી. કરશનજી મૂળચંદની, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, તરત મુદતની, લખી વ. ૭ તે પરી. કરસનજી મૂળચંદ ને ખાતે જમા.
ખા. પા. ૭૯

૩)≈ શ્રી હુંડીયામણ ખાતે ઉ. વ. ૭
૩)≈ હુંડી નં. ૧ રૂ ૫૦૦)ની અમદાવાદની દા. રૂ ૦।।≈ લેખે લીધી તેના પરી. કરસનજી મૂળચંદને ખાતે જમા.
ખા. પા. ૭૯

થી પરી કરસનજી મૂળચંદની, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, તરત મુદતની, લખી વદ ૭ની તેનાં નાણું લીધાનો જવાબ આવતાં શ્રી મુંબાઈના હા. અમરશી કચરાને ખાતે ઉધારીને. દા. ૩૦૧ લેખે.

ખા. પા. ૭૯

૧૧ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા વદ ૧૦

૧૧ હુંડી નં. ૧ ૩૫૦૦) ની શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની દા. ૩.૦૧ લેખે વટાવી તેના મુંબાઈના હા. અમરશી કચરાને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭૯

૧૭૨ાા=ાા શ્રી વકરા ખાતે જમા વદ ૧૧

૧૭૨ાા=ાા ગોળ મણ ૫૦) વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭૯

૩૮૭ાા=ાા વોરા. વખતચંદ હીરાચંદ ને ખાતે જમા વદ ૧૩

૩૪ાા૩ ગોળ મણ ૧૦) પાછો આવ્યો તે ખરીદ ખાતે ઉધાર.

૩૫૩)=હવાલો નં. ૧) પરી. કરસનજી મૂળચંદ ને ખાતે ઉધાર.

૩૮૭ાા=ાા

ખા. પા. ૭૯

૭૬) પગી મેઘજી ભલાને ખાતે જમા વદ ૦))

૭૬) બાજરો કળશી ૨) દા. ૩૩૮)લેખેતેખરીદખાતેઉધાર.

ખા. પા. ૭૯

૫૦૧ શ્રીમુંબાઈના હા. અમરશી કચરાને ખાતે ઉધાર વ. ૧૦

૫૦૧ હુંડી નં. ૧) રૂ ૫૦૦) ની શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખી અત્રેથી પરી. કરસનજી મૂળચંદની, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, તરત મુદતની, લખી વ. ૭ની તેનાંનાણું લીધાનો તમારો જવાબ આવેથી હુંડીખાતે જમા કરીને. દા.૩૦૧ લેખેવટાવહુંડીઆમણખાતેજમા.

ખા. પા. ૭૮

૫૦૩)=પરી. કરસનજી મૂળચંદને ખાતે ઉધાર.

૧૫૦) નગદ રોકડા મુંબાઇગરા હા. તમારો ગુમાસ્તો નીમચંદ નાનજી લેઈ ગયોછે. વ. ૮

૩૫૩)=હવાલો નં. ૧) વોરા વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે જમા. વ. ૧૩

૫૦૩)=

ખા. પા. ૭૮

૧૭૨ાા=ાા વોરા વખતચંદ હીરાચંદ ને ખાતે ઉધાર વદ ૧૧

૧૭૨ાા=ાા ગોળ મણ ૫૦) દા. ૩ાા=ા લેખે તે વકરાખાતે જમા હા. પોતે.

ખા. પા. ૭૯

૧૩ાા પગી મેઘજી ભલાને ખાતે ઉધાર વદ ૦))

૧૩ાા બ્યાજ માસ ૯૦૦) ના ટકા૧ાાલેખેતેવ્યાજખાતેજમા.

ખા. પા. ૭૯

૨૩૨૪)=

૧) શ્રી પરાંત જણસે.

૧)નગદ મુંબાઇગરો.

૧૩॥ શ્રી બ્યાંજ ખાતે જમા વદ ૦))
૧૩॥ બ્યાજના પગી મેઘજી
ભક્ષાને ખાતે ઉધાર.
ખા. પા. ૮૦

૨૩૨૫)≡

૨૩૨૫)≡

સંવત ૧૯૪૧ ના આસોવદ ૦)) નો અચડમેળ દોર્યો છે.

જ

૧) શ્રી પરાંત જણસે છે.

૧॥॥= શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.
૧॥॥= ખાતું માંડીવાળવા માટે
વટાવખાતે ઉધારીને.
ખા. પા. ૭૯

૨૧॥= શ્રી વટાવ ખાતે જમા બાબતે
નીચેનાં ખાતાં માંડીવાળીને.
૮)= શ્રી ખરીદખાતે ઉધાર.
૧૩॥શ્રી બ્યાજખાતે ઉધાર.
૨૧॥=
ખા. પા. ૮૦

૨૪॥

ઉ

૮)= શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર.
૮)= ખાતુંમાંડીવાળવાસારૂ
વટાવખાતે જમા કરીને.
ખા. પા. ૭૯

૧૩॥ શ્રી બ્યાજ ખાતે ઉધાર.
૧૩॥ ખાતું માંડીવાળવા સારૂ
વટાવખાતે જમા કરીને.
ખા. પા. ૮૦

૧॥॥= શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.
૧॥॥= શ્રી હુંડીઆમણ ખાતું
માંડીવાળવાસારૂ તે ખાતેજમા.
ખા. પા. ૮૦

૨૩॥
૧) શ્રી પરાંત જણસે છે.

૨૪॥

ખાતાવહી.

શ્રી મુંબાઇના હા. અમરશી કચરાનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ

૫૦૦) આ. પા. ૭૬ આસો શુદ ૧૫
૫૦૦)

૧॥ બાકી લે'ણો.
૫૦૧॥

ઉ

૫૦૧॥આ. પા. ૭૭ આસો વદ ૧૦
૫૦૧॥

૧॥બાકી લે'ણો સંવત ૧૯૪૧ના
આસો વ. ૦))

પરી. કરસનજી મૂળચંદનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧

જ

૫૦૩)=આ. પા. ૭૬ આસોવદ ૭
૫૦૩)=

ઉ

૫૦૩)=આ. પા. ૭૭ આસો માસ.
૧૫૦)વ. ૮ મે.
૩૫૩)=વ ૧૩
૫૦૩)=